özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

- Demokratik Eğitim Kurultayı
- SÖMÜRGE ÜLKELERDE EĞİTİM
- ÜRÜN'deki «Mektup» Üzerine
- Stranê Xebatê
- Eskerê Boyık'ten Şiirler

33-34
ŞUBAT
MART

özgürlük yolu
aylık siyasi dergi

ŞUBAT-MART : 1978
YIL : 3
SAYI : 33-34

İÇİNDEKİLER

Türkiye Eğitim Tarihinde Bir Dönemeç
Demokratik Eğitim Kurultayı 3

Sömürge Ülkelerde Eğitim 8

Azgelişmiş Ülkelerde Eğitim 22

Gençliğin Eğitim Sorunları 39

Kurultay Sonuç Bildirgesi 50

Ürün'deki «MEKTUP» Üzerine Ş. DİCLELİ 56

SANAT — EDEBİYAT

Strana Xebatê - Kâmran Bedirxan 62

Şıvanê Kurd - Memet Dallıkavaklı 66

Benim Komutanım Vicdanımdır 69

İNÊ CAN - Eskerê Boyık 72

Sahibi: **Faruk ARAS** — Yazı İşleri Müdürü: **S. Sırrı FEROĞLU** — Yönetim ve Haberleşme Adresi: Dizdariye Medresesi Sok. **Deniz Apt.** No. 8-8, **Çemberlitaş - İSTANBUL** — Abone: **Yıllık:** 150 TL. — **Altı aylık:** 75 TL., Dış ülkeler iki katıdır. — İstanbul Dağıtım: **TAN-DA** — Ankara Dağıtım: **ANKARA BÜROMUZ.** Sümer Sok. Beyaz Ap. 12/2 **Demirtepe - ANKARA** — Baskı: **ÖREN Basımevi** — Dizgi: **EVREN Matbaası** — Kapak: **IŞIK Matbaası.**

Türkiye Eğitim Tarihinde Bir Dönemeç

Demokratik Eğitim Kurultayı

TÖB-DER'in düzenlediği Demokratik Eğitim Kurultayı 4-11 Şubat tarihlerinde Ankara'da yapıldı. Kurultaya TÖB-DER merkez organlarından görevli olanların yanısıra, her ilden seçilip gelen üçer TÖB - DER temsilcisi, çeşitli demokratik örgütler temsilcileri ve kurultay programında (bildiri sunmada ve panellerde) görev alan uzmanlar ve aydınlar katıldılar. Ayrıca, çeşitli demokratik kitle örgütleri başkan veya yöneticileri, öğretmen örgütleri eski genel başkanları, birçok CHP milletvekili, Milli Eğitim Bakanlığında üst düzeyde görevli olan birçok kişi kurultaya konuk olarak katıldılar.

Kurultayın ilk günü, TÖB-DER Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu'nun açış konuşmasından sonra, 15 milyon üyeli Dünya Öğretmen Sendikaları Federasyonu (FISE) Genel Başkanı Daniel Retureau, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz, Vatan Partisi Genel Başkanı Mehmet Özler, Sosyalist Devrim Partisi Genel Başkanı M. Ali Aybar ve DİSK Merkez Yürütme Kurulu Üyesi ve Eğitim Dairesi Başkanı Mustafa Aktulgalı birer konuşma yaptılar.

Onu izleyen günlerde, kurultaya çeşitli bildirgeler sunuldu, tartışıldı ve bazı konularda paneller düzenlendi.

5 Şubat günü Alpaslan Işıklı tarafından «Dünya Öğretmen Örgütlenmesi» ve Sezai Kaynak tarafından «Türkiye'de Öğretmen Örgütlenmesi» bildirileri sunularak tartışıldı.

6 Şubat'ta Sendikalaşma konusunda bir panel yapıldı, «Eğitim Emekçilerinin Özlük ve Meslekî sorunları»bildirisi ve diğer bazı bildiriler sunularak tartışıldı.

7 Şubat'ta Halit Çelenk ve arkadaşlarının hazırladığı «Eğitim Yasaları ve İşleyişi» Faruk Pekin'in hazırladığı «Eğitim Tarihçesi», Yalçın Küçük'ün hazırladığı «Emperyalist-Kapitalist Ülkelerde Eğitim» ve Oya Baydar'ın hazırladığı «Sosyalist Ülkelerde Eğitim» konulu bildiriler sunuldu ve tartışıldı. «Köy Öğretmenlerinin Sorunları» konulu bir panel yapıldı.

8 Şubat'ta Hüseyin Beysülen tarafından «Az Gelişmiş Ülkelerde Eğitim», Nazif Kaleli tarafından «Sömürge Ülkelerde Eğitim», Hüseyin Solgun tarafından «Okul Öncesi Eğitim», Fakir Baykurt tarafından «Çocuk Edebiyatı» konulu bildiriler sunuldu ve tartışıldı.

«Gençliğin Eğitim Sorunları» ile «İlköğretim Sorunları ve Çözüm Yolları» konulu paneller düzenlendi.

9 Şubat'ta Tektaş Ağaoğlu tarafından hazırlanan «Sanat ve «Eğitim» konulu bildiri sunuldu.

Aynı gün, orta ve yüksek öğrenim; sağlık, beslenme eğitim; kadınların eğitimi konularını içeren çeşitli paneller düzenlendi.

10 Şubat'ta Halk Eğitim paneli yapıldı. Çeşitli komisyonların hazırladıkları raporlar okundu ve kurultayın, tarihi bir önem taşıyan kapanış bildirisi oy birliğiyle kabul edildi.

★

MC iktidarının öğretmenlere ve demokratik örgütlerine karşı görülmemiş baskı ve saldırı şartlarında hazırlanan ve eğitim sorununun hemen tüm temel dallarında, bilimsel bir düzeyde tartışma ve öneriler getiren, kararlara varan bu kurultay, sağlanan düzen ve organizasyonla da son derece başarılı geçti. Ancak bundan da önemlisi kurultayın eğitim sorununa yeni, ileri bir bakış açısıyla eğilmesi, eğitim sorununu üretim sorunları ve diğer sosyal ilişkilerle diyalektik bağı içinde ele alması, onu emekçi sınıfların, en başta da işçi sınıfının bakış açısıyla değerlendirmesidir.

Temmuz 1976'da yapılan TÖB-DER kongresinde, demokratik eğitimle ilgili önemli kararlar alınmış, demokratik eğitimin «özde emekçi halktan yana, biçimde ulusal» olması gerektiği vurgulanmış ve bunu daha da belirlemek için bir demokratik eğitim kurultayı toplanması önerilmişti. İşte DEK, bu önerinin gerçekleşmesi oldu.

Bu kurultayda eğitim sorununa sınıf gerçeği temelinde yaklaşıldı. TÖS döneminde gerçekleştirilen Devrimci Eğitim Şürasında da eğitim, sınıflar açısından tartışılmış ve burjuva eğitim sistemi eleştirilmişti. Ancak demokratik eğitimin ilkelerinin belirlenmesi ve burjuvazinin çıkarlarını korumaya yönelik ırkçı-şoven, asimilasyoncu eğitim sisteminin kapsamlı bir eleştirisi ve eğitim sorununun demokratik çözümüne ilişkin belirgin öneriler bu kurultayda yapılabildi. Kurultay sonrası oy birliğiyle alınan karar ise Türkiye'de devrimci ve demokratik güçlerin bir zaferi oldu.

Türkiye'de eğitim sorunu uzun yıllar burjuva demokratların sınırladığı çerçevede tartışıldı. Buna verilen ad ise «Atatürkçü eğitim» idi. Burjuvazinin, Kurtuluş Savaşı'nı izleyen yıllarda izlediği eğitim politikası, anti feodal yönüyle ilerici, «burjuva devrimci» bir nitelik taşıyor-

du. Burjuvazinin çabası kendi egemenliğini pekiştirmek, bunun için «ulusal birliği» sağlamak, «ulusal kültürü» yaymaktı. Elbette o, bütün bunları sınıf çıkarları açısından değerlendiriyordu. Bu nedenle de o, işçi sınıfı üstünde kurduğu baskıya uygun olarak, işçi sınıfının sosyalist, demokrat kültürünün gelişmesine razı olamazdı ve olmadı. İşçi sınıfının sosyalist ve demokrat kültürü en ağır baskılarla karşılaştı. Diğer yandan burjuvazi, ulusal bir kültür yaratma çabasında, propağandaya, ajitasyona, eğitime büyük önem vermek durumundaydı. Ulusal kültürün maddi temelinin oluşmadığı, burjuvazinin son derece zayıf olduğu, burjuva kurumların henüz pekişmediği, ülkenin kırsal ve feodal bir manzara gösterdiği şartlarda burjuvazi bakımından zorunluydu bu. Bu nedenle de, bir ölçüde anti-feodal olduğu başlangıç şartlarında bile, ulusal kültür ırkçı-şoven bir nitelikle gelişmeye başladı.

Ulusal birliği sağlamak, Anadolu'daki Çerkez, Laz, Arap, Gürcü gibi halkları ve özellikle de ülkenin üçte birinde çoğunluğu oluşturan Kürt halkını asimile etmeye sürüklüyordu burjuvaziyi. Bu nedenle de ulusal kültürü yaratma çabaları, ulusal baskı ve zulümle birlikte gelişti.

Ezilen halklara ve işçi ve köylülere karşı bu baskıcı, zorba tavrıyla burjuva eğitiminde gerici yan ağır bastı ve onun anti-feodal nitelikteki ilerici yanını etkisiz kıldı. Bu nedenle de bu eğitim sisteminde demokratik yan kısa sürede görünmez oldu. Zaten burjuvazi, egemenliğini sağlamlaştırdıktan sonra feodal ideolojiyle uzlaştı, imam hatip okulları kurdu, kuran kurslarını yeniden ve bol miktarda açtı, dini ideolojiyi kendi kontrolüne alarak gerici amaçları için bol bol sömürdü.

Burjuva ideologları yine de uzun yıllar bu eğitim sistemini, bu tür kültürü bir ideal gibi topluma sunmaya devam ettiler. Oysa o, bir avuç burjuvanın ve büyük toprak sahibinin eğitim sistemi idi. Bu sistem bir yandan kitleleri eğitemiyor, eğittiklerini ise burjuvazinin çıkarına şartlandırıyordu. Sınıf gerçeğini, büyük halk yığınlarını sömüren burjuvaların ve büyük toprak sahiplerinin rolünü gizliyor, halk kitlelerini bu sömürü ve zulme baş eğmeye zorluyordu. Yine bu sistem diğer halklara, en başta da Kürt ulusuna en küçük bir kültürel, demokratik hak tanımıyordu. Türkiye'de sayısı 10 milyonu aşan Kürt halkı kendi dilinde eğitim yapamamaktadır. Onun dili, kültürü ağır bir baskı altındadır. Açıktır ki böyle bir eğitim sistemine demokratik denemez.

İşte son yıllarda gelişen devrimci demokratik hareket ve bu arada eğitim emekçilerinin ilerici hareketi bu konudaki yalanları, demagojiyi açığa çıkarmış, bu eğitim sisteminin maskesini indirmiştir. Demokratik Eğitim Kurultayı bu eğitim sisteminin gerici yapısının teşhiri ve tescili oldu.

DEK'te demokratik bir eğitimin nasıl olması gerektiği de açık biçimde belirlendi. Bunun özü şudur: Eğitim özde emekçi halktan yana (sosyalist), biçim de ulusal (her halkın kendi anadiliyle) olmalıdır.

Demokratik Eğitim Kurultayında Kürdistan'dan gelen delegeler ile genel olarak Türkiye'nin dört bir yanından gelen diğer delegeler, eğitim alanındaki uzman kişiler, demokratik kitle örgütleri temsilcileri, ilerici ve demokratik bir platformda dayanışmanın, görüş birliğinin iyi örneklerini verdiler. Burjuvazinin ırkçı-şoven, gerici eğitim sistemini birlikte teşhir ettiler ve çözüm yolunda birleştiler. Elbette çözüm bu düzen devam ettikçe olanaksızdır. Ama hedefler belirlenmiştir ve eğitim emekçileri gibi, tüm devrimci demokratik güçler de bu hedeflere ulaşılması için mücadele edeceklerdir.

★

Kurultay'da, Milli Eğitim Bakanlığı'nın eğitim enstitülerine ilişkin Danıştay kararını uygulamaması da protesto edildi ve 6 Şubat günü Bakanlık önünde binlerce kişinin katıldığı bir basın toplantısı düzenlendi.

Kurultay'da öğretmenlerin özlük haklarına ilişkin önemli kararlar alındı.

TRT ve burjuva basını, gerek eğitim alanında, gerekse genel olarak devrimci ve demokratik hareket bakımından tarihi bir önem taşıyan bu kurultayla gereği gibi ilgilenmedi. Kuşkusuz, burjuva basını gibi TRT de, bazı konularda güçlü bir koku alma duygusuna sahiptir.. Onlar, kolay kolay burjuvazinin kendilerine çizdiği entellektüel çerçevenin dışına çıkamazlar ve zülfi yare dokunamazlar. Kurultayda TRT'nin bu tutumu da protesto edildi.

Kurultay'ın aldığı önemli kararlardan biri, ilerici, devrimci basın ve özellikle **Roja Welat** gazetesi üstündeki ağır baskıları protesto eden kararı oldu. Oy birliğiyle alınan bu karar enternasyonal dayanışmanın kıvanç verici bir örneği oldu. Önemi bakımından onu aynen okurlarımıza sunuyoruz:

> **«Yıllar boyu ilerici, demokrat, devrimci basın ve kültür üzerinde uygulanan ve düşünce özgürlüğünü, kültür ve sanat alanındaki özgür gelişmeyi hiçe indiren ağır baskılar günümüzde de devam etmektedir. Son yıllarda bu baskıların daha da şiddetlendiği görüldü. Birçok yazar, yayıncı, gazete ve dergi sorumlusu, hatta bunların sahipleri, dağıtıcıları, okurları baskı ve koğuşturmalara, saldırı ve işkencelere uğradılar. Faşist saldırganlık sonucu hayatlarını yitirenler oldu. İktidar son aylarda Türkçe-Kürtçe dil-**

lerinde yayın hayatına atılan Roja Welat gazetesini yayından alıkoymak için Anayasa'yı da açık biçimde çiğnedi. Bunu başaramayınca, gazetenin fiilen basımını, dağıtımını ve okunmasını engellemek için ağır polisiye tedbirlere başvurdu. Bu gazeteyi dağıtan ve okuyan birçok kişi halen çeşitli illerde tutuklu bulunmaktadır.

Kurultayımız, basın ve kültür üzerinde süregelen ağır baskıların düşünce özgürlüğü ile bağdaşmadığını, bu uygulamaların gerek 1961 Anayasasına, gerek Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne ve Helsinki Konferansı ilkeleri başta olmak üzere, diğer uluslararası sözleşmelere aykırı düştüğünü; anti-demokratik, ırkçı ve şoven bir karakter taşıdığını belirtir. Kurultayımız, tüm ilerici, demokrat basın ve bu arada Roja Welat gazetesi üzerindeki ağır baskıları protesto eder, bu duruma bir an önce son verilmesini ister.

Kurultayımız, ülkemizde düşünce özgürlüğünün tam anlamıyla gerçekleşmesinin gereği ve bir parçası olarak basın ve kültür üzerindeki her türlü engellemenin kaldırılmasını ve her türlü ırkçı-şoven uygulamaya son verilmesini ister ve bu uğurda mücadele eder.

Kurultay'da, Filistin ve diğer ulusal kurtuluş mücadelesi veren halklarla dayanışmayı dile getiren bir karar da oy birliğiyle alındı:

«Ulusal kurtuluş mücadelesi veren halkların kurtuluş savaşlarının emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı zafer kazanacağına olan sarsılmaz inancımızla Filistin Halkının ve öğretmenlerinin, emperyalizme ve siyonizme karşı verdiği haklı mücadelelerini TÖB-DER'in düzenlediği Demokratik Eğitim Kurultayı olarak destekleriz.»

Sömürge Ülkelerde Eğitim

Devrimci Eğitim Kurultayına NAZİF KALELİ tarafından sunulan bildirge:

GİRİŞ:

Konuya sağlıklı yaklaşımda bulunabilmek ve konuyu verimli bir şekilde inceleyebilmek için, önce «eğitim» ve «sömürge» kavramları üzerinde durmakta yarar var.

GENEL ÇERÇEVESİYLE EĞİTİM NEDİR?

Eğitim, üretim ile arasında kopmaz bağlar bulunan; iktidarı elinde tutanların çıkarları doğrultusunda dilenen niteliklerin, eğitilmesi amaçlananlara aşılanması için, onların dünya görüşüne, psikolojisine, tüm davranış ve eğilimlerine; bu konuda gerekli etkinliği oluşturabilecek araç ve gereçler vasıtasıyla yapılan, amaca yönelik formüllerle sistematize edilmiş bir etkidir. Bu nedenle, eğitim, altyapısal özellik gösteren bir üstyapı kurumudur.

Eğitim, toplumların sosyo-ekonomik ve sosyo-politik yapıları ile önemli ilişkiler içinde olan bir kurumdur. Son derece ciddî bir işlevi olan bu kurumu, toplumların ekonomik, sosyal, politik yapılarından dışlayarak ya da soyutlayarak ele almak, bizleri, bilimsel yaklaşım ve çözümlemelerde önemli açmazlara götürür. Eğitim, statükonun şu ya da bu planda korunabilmesi veyahut altyapının değişebilmesi, amaçlanan boyutlara ulaştırılması; kitlelerin siyasal bilinçlerinin, genel kültür düzeylerinin gelişmesine ya da köreltilip, kitlelerin uyuşturularak pısırıklaştırılması için kullanılan son derece etkin bir araçtır.

Bir üstyapı kurumu olarak vurgulanan eğitim, aynı zamanda ciddî bir şekilde altyapısal özellikler göstermektedir. Çünkü; sınıflı toplumlarda eğitimin sınıf dışı ya da sınıf üstü bir işlev içinde olduğu görülmemiştir, görülmesi de mümkün değildir. Bu yüzdendir ki devrimciler, toplumları ırkçı-şoven, milliyetçi

potada şekillendirip, şartlandıran; bireyi kendi sınıfına yabancılaştırıp sömürü düzeninin pekişmesine önemli katkısı olan eğitimin bu biçim ve özüne karşıdırlar. Kitlelerin bilinç düzeyinin gelişip olgunlaşması, üretici güçlerin toplumsal planda daha verimli bir şekilde gelişebilmesi, bireyin bilimsel davranış ve tavırlar edinip, kollektif çalışmaya yatkın etkinlikler kazanabilmesi, her türlü ırkçı, şoven-milliyetçi şartlanmalardan kurtulabilmesi ve toplumların demokratikleşme sürecini hızlandırıp, bunun dinamiklerini süratle harekete geçirebilmesi için; devrimciler, eğitimin biçimde ulusal, özde emekçi halktan yana olmasını isterler ve bunu kararlılıkla savunup, bu yolda mücadele ederler.

Eğitim, egemen sınıfların baskı aracı olan devletin, kendi işlevini yerine getirmekte zorunlu gördüğü kurumlaşmanın bir parçasıdır. Bu nedenle, üretim araçlarını elinde bulunduran sınıfların, politik güçleri doğrultusunda formüle edilen devlet yapısı içindeki eğitim, bir üstyapı kurumu olarak biçimlendirilişi ve kendisine kazandırılan özü itibariyle, ırkçı-şoven, milliyetçi ideolojinin enjekte edilmesi, diri tutulup pekleştirilmesi ve de mevcut üretim biçiminin, egemen sınıfların amaçladığı hedeflere göre geliştirilip, sürekli kılınmasını sağlamada etkin bir araçtır. Bu yüzdendir ki; toplumların demokratikleştirilmesi, daha ileri bir üretim biçimine geçişin sübjektif şartlarının geliştirilip, oluşturulabilmesi için eğitim ihmal edilerek yola çıkılmaz. Irkçı-şoven, milliyetçi baskılara ve de zorbalıklara karşı «halkların kardeşliği, dillerin eşitliği» ilkesini hayata geçirebilmek için ulusal baskı ve zorbalığın maddî ve ideolojik temellerine karşı da etkin bir araç olarak kullanılabilen eğitimin bu işlevini gözardı etme yanılgısına düşmekten de şiddetle kaçınmak gerekir. Hep bunun yüzünden değil midir ki; egemen sınıflar ve sömürgeci güçler, kurulu düzenin ekonomik ve politik işlerliğini önemli ölçüde etkileyebilecek bir eğitim sistemi formüle eder, bu yapıda gediklerin açılmaması için her türlü yola başvurur. Eğitimin demokratik, devrimci bir etkinlik gösterebilecek açılımlara ulaşamaması için çeşitli yöntemlerle her türlü zorbalığa, baskıya, kıyıma başvururlar.

Konumuz genel olarak eğitimin irdelenmesini amaçlamadığı için bu konuda daha fazla ayrıntılara girmeden, esas konumuz olan «sömürgelerde eğitim»i irdeleyebilmek için biraz da sömürge ve sömürgecilik nedir sorularını açıp, sömürge statüsünü belirleyen başlıca özellikleri vurgulamamız gerekir.

SÖMÜRGECİ — SÖMÜRGE ÜLKE İLİŞKİLERİ VE SÖMÜRGE STATÜSÜNÜ BELİRLEYEN BAŞLICA ÖZELLİKLER

Milli mesele, emperyalist bir dönemde, özellikle Büyük Ekim Devriminin dünya ölçüsündeki büyük öneminin özelliklerinden biri olarak, ulusal boyunduruğa karşı sürdürülen ve verilen bir savaş şeklindeki özel bir sorun olmaktan çıkarak, tüm ezilen halkların, sömürgelerin ve yarı-sömürgelerin «emperyalist sömürüden kurtuluşun genel sorunu» haline dönüştü. Bundan anladığımız şey milli meselenin, uluslar ve sömürgeler genel sorunu biçimine dönüşmesidir. Milli meselenin böylesine bir plâtforma kaydırılıp dönüştürülmesi, tüm ezilen halkların, sömürge ve yarı-sömürgelerin emperyalist sömürüye karşı başlattıkları savaşın alanını genişleterek emperyalizmin tümden kuşatılması ve onun kendi mevzilerinde zorlanması, hatta bu mevzilerden atılması mücadelesinin yolunu açmıştır. Böylesi bir safhanın açılması ile Doğu'nun ve Batı'nın ezilen halklarının kurtuluş mücadeleleri daha ileri ve sağlıklı boyutlara ulaşmış, emperyalizme karşı sürdürülen savaşların dost güçlerinin, kenetlenebilme imkânını oluşturmuş, onların ortak mücadele yolunda buluşabilmesini sağlayabilecek şartları olgunlaştırmıştır.

Emperyalist dönemde ve hele Ekim Devriminden sonra, Avrupa'nın çokuluslu devletlerine has bir sorun olarak nitelenen ulusal sorunun ağırlık noktası büyük çapta sömürgelere kaydı. Sorunun, uluslar ve sömürgeler genel sorunu biçimine dönüştüğünü söylerken bir noktayı vurgulamayı yararlı görmekteyiz.

Sömürge halkları ile, ulusal baskıya uğrayan halklar arasındaki farkı; kesin, bıçakla ayrılmış farklılıklar olarak göstermek olanaksızdır. Şunun altını net bir şekilde çizmeliyiz: Yaşadığımız çağda sömürünün temelini kapitalizmin bizzat kendisi oluşturmaktadır. Hep bu yüzdendir ki; ulusların ulusal baskı ve sömürü çemberine alınarak, zor, terör, cebir, şiddet ve gözdağıyla iliklerine kadar soyulup soğana çevrilmek isteğinin kaynağını, kapitalistlerin daha çok sömürmek, daha dehşetli bir şekilde kâr elde etmek arzuları oluşturmaktadır. Bu nedenle, ulusal baskıya uğrayan bir halk, nasıl ki; egemen ulusun egemen sınıfları tarafından bir de ekonomik, kültürel ve sosyal bakımdan sömürülüyorsa, bir sömürge de yalnız yeraltı, yerüstü kaynaklarının talân edilmesi, metropolde üretilen malların tüketim alanı, onun bir pazarı, ucuza kapattığı emek deposu vs. olmaklığı ile o, yalnız ekonomik sömürü alanı olarak bırakılmaz,

aynı zamanda cebre-zora dayanan şiddetli bir ulusal baskı altında da tutulur. Yukarıda belirttiğimiz bu verilerden hareket edildiğinde, dediğimiz gibi ulusal baskı altında tutulan halklarla sömürge halklar arasındaki belirleyici farkın bıçak kesiği gibi keskin farklılıklar göstermediği anlaşılmış olur. Bununla beraber, sömürge statüsünü belirleyen net özellikler vardır.

Sömürgeciliği kesin olarak belli bir dönemin olgusu olarak nitelemek, kanımızca ciddî bir bilimsel yanılgı olur. Böylesine bir yanılgı, anti-sömürgeci, doğru devrimci tavırların alınması ve saptanmasında yozlaşmalara yol açacağı gibi, devrimci mücadele yollarını da saptırır. Örneğin, sömürgeciliği emperyalist döneme özgü bir olgu sananlar, tarihi, belli bir dönemden ibaret bir kesit olarak ele almak durumunda kalmış olurlar. Bu da son derece mekanik bir anlayışla sorunlara eğilme yönteminin ve mantığının ta kendisi olur. Sömürgeci devletlerin 20. Yüzyılda emperyalist nitelikler kazanmasına bakarak, sömürgeciliğin emperyalist dönemle başladığına onay veren mantık, tarihi bir yerde durdurup beri tarafındaki diliminden başlatan mekanik, düz bir mantıktır. Böylesi öncüllerden hareket edildiğinde, her sömürgeci devletin emperyalist bir ülke olmak koşulu zorunlu kılınmış olur. Bu da, son derece bilim-dışı, gerçekle çelişen bir anlayışa bilim adına geçirilmiş bir kılıf olur.

Örneğin, kapitalizmin şafağında oluşan İspanya ve Portekiz'in, Afrika'da, Hindistan'da, Amerika kıtasında ilk sömürgelerini oluşturduklarını tarihi okuyan, bilen insanlar olarak kavrayıp öğrenmekteyiz. Bunları izleyen Rusya, Fransa, Almanya, vb. ülkeler 17. ve 18. yüzyıllarda sömürgeci imparatorluklar olarak tarih sahnesine çıktılar; ve sömürgeci ülkeler olarak da tarihe geçtiler. Sözkonusu tarihlerde kapitalizm henüz emperyalizm aşamasına ulaşamamıştı ama, sömürgecilik, vantuzlarını halkların boğazlarına çoktan geçirmişti bile!..

Emperyalist dönemde sömürgeciler, sömürge ülkeleri hammadde deposu olarak kullanıp, oraların yeraltı ve yerüstü kaynaklarını talâna başladılar. Aynı zamanda sömürgelere sermaye ihracı başladı. Çünkü, emperyalistler hammadde kaynaklarının bulundukları bölgelerde işletilmesinden daha büyük kârlar elde edebilecekleri bilincindeydiler. Kapitalistler, emperyalist tekeller, hammadde kaynaklarının kalbine girerek ,onu daha yakından sömürebilmeyi ve katmerli sömürüyü oluşturmayı emperyalist dönemde sermaye ihracı ile oluşturmuşlardır. Sömürgelerde kurulan emperyalist işletmelerde yerli halkın eme-

ğini yok pahasına kapatarak ucuz işgücü sağlayıp, sömürgeleri âdeta bedava emek deposu olarak kullandılar.

Emperyalist tekellerin doymak bilmeyen ve durmadan büyümek isteyen sermayesi, hoyratça kanlanıp canlandığı sömürge ülkeleri elbette ki, elden çıkarmak istemezdi. Bunun için, sömürgeleştirdikleri ülkelerin yönetimine egemen olmaları gerekirdi. Bu nedenle, boyunduruğa vurdukları sömürgeleri kendi askerî şefleri ve Valileri aracılığı ile yönetmeye başladılar. Sömürgelerdeki yerli halkın başına zaman zaman kendi güdümlerindeki biçimsel, yerel yönetimleri belâ ettiler. Oralarda başgösteren direnişleri kanla boğdular. Oralara zorla girdiler ve oralarda zorla durabilmek için kendi insiyatiflerinde ordular bulundurup, çeşitli organize güçler oluşturdular.

Sömürgeciler, yerli halkın başkaldırmasını, kendi onuruna sahip çıkmasını engellemek, onları yozlaştırıp, boyun eğdirmek için oralardaki halkın kültürüne, sanatına, diline ambargo koydular; gelişip, serpilmesini engellemek için yeni yeni formüller sahneleyip, asimilasyon politikasını barbarca uyguladılar. Tüm bunlarla, amaçladıkları başarılara ulaşabilmek için sömürge toplumların çıkarcı, talâncı, faydacı, sömürgen kesimleri ile uzlaşıp, onlarla ittifak kurdular.

Sömürgeci devletin tüm bu çabaları ekonomik sömürü amacından kaynaklandığı için sömürge ülkelerin ekonomisi sömürgeci ülke tarafından tahrip edilir, yerel iç pazarın gelişmesi engellenir. Bu, sömürgeci politikanın gereğidir. Ne var ki, sömürgeci devlet, sömürgeleştirdiği ülkeye, sömürü yapabilmesi için kendisiyle beraber birtakım ilişkiler de götürür. Bu, onun kaçınılmaz çelişkisi, açmazı, sömürme isteğinin zorunlu bir sonucudur. Bu ilişkilerin de eklenmesiyle, sömürge ülkelerde iktisadî yaşantı birliğinin oluşması hızlandırılmış olur. Sömürgelerde yerel iç pazar tahrip edilir ve onun gelişmesi önemli ölçüde sömürgeciler tarafından engellenebilir; oysa, iktisadî yaşantı birliğinin oluşması frenlenemez bile..

Sömürgeci ilişkilerin ve yöntemlerin her sömürge ülkede aynı ve benzer şekilde sürdürülüp uygulandığı iddia edilemez. Koşullara göre, ülkeden ülkeye değişik biçimler gösterdiği ve gösterebileceğini kabul etmek gerekir. Yalnız, her sömürge ülke için oranın sömürge statüsünde olduğunu belirleyen ortak özelliklerin şunlar olduğunu sıralayabiliriz:

1 — Sömürülen ülke, sömürgeci ülke tarafından zorla ilhak edilmiştir. Bu iki ülke arasındaki ilişkiler zora-cebre ve şiddete dayanır. Sömürge ülke, sömürgeci ülke tarafından zorla il-

hak edilmemiş olsa bile, sömürgeci devlet orada, oradaki yerli halkın rızası dışında, ona rağmen, zorla durur. Sömürgecilere karşı geliştirilebilecek her türlü direnmeyi zora başvurarak kırmaya çalışır. Bu yüzden savaşlar bile çıkarır.

2 — Sömürge ülke, sömürgeci ülkenin kendisine bağlı ve kendi insiyatifindeki valiler, askerî şefleri tarafından yönetilir;

3 — Sömürgeci ülke, sömürge ülkenin yeraltı ve yerüstü kaynaklarını sömürür yerel ekonominin gelişmesini engeller, hatta tahrip eder; kendi ekonomisine bağımlı bir ekonomi haline getirir. Yerli halkın emeğini; kanını emercesine, yok pahasına sömürür, orada dilediği gibi kullanabileceği hazır işgücü bulur.

4 — Yerli halkın dilini, kültürünü, sanatını, baskı altında tutar, onun gelişip serpilmesini engeller, asimilasyon mekanizmasını dehşetli bir şekilde işleterek kendi halkını hor gören, sömürgecilere teslim olmuş yoz, sözümona okumuş, ışıyıp aydınlanmış bir grup oluşturmaya çalışır ve belli ölçüde bunda da başarılı olur.

5 — Sömürgeciler, sömürge ülkenin en gerici unsurlarıyla işbirliği yapar, sınıfsal niteliklerı gereği olarak sömürgenle ittifaka açık olanlarla uzlaşmaya girer, gerici, yoz, çağdışı kurumları kullanmaya çalışır; onlarla güçbirliği ve işbirliği yapar.

Sömürgecilerin, yerli halkın uluslaşma sürecini ellerinden geldiğince engellemek istediklerini de vurgulamak gerekir. Bunun içindir ki, sömürgecilerin; sömürge halklarının dilleri ve kültürleri üzerinde yoğun baskılar kurduklarına tanık oluyoruz. Sömürgeciler; sömürge halklarının kişiliğini ezmeyi, köleleştirip, uydulaştırmak için sömürge ülkeler halklarının tarihini, sanatını da tahrip edip yok saymak ve de gelişip olgunlaşmasını engellemek için her türlü zora dayanan baskıları uygularlar. Tüm bu amaçlarına ulaşmak için kullandıkları etkin silâhlardan biri de eğitimdir.

SÖMÜRGELERDE EĞİTİM

Kapitalistlerin biricik amacı; işçileri, köylüleri, tüm emekçi kesimleri sömürü altında tutmak, onlara ses çıkartmadan, direndirtmeden onların işgücünden oluşan artı-değeri daha da yükseltmek, kârlarını alabildiğince çoğaltmaktır. Bunun içindirki, burjuvazi, emekçi halkın eğitilip aydınlanmasından yana asla değildir. Ona boyun eğdirip, onu köleleştirmek için ışıyıp aydınlanmasını engellemek gerekir. Oysa bilim ve teknolojideki zorunlu gelişmeler, kendi çıkarları doğrultusunda emeğin veri-

mini arttırmak, artı-değeri daha çok yükseltip, kendi kasalarına aktarmak için emekçilerin; emeğin verimliliğinin yükseltilmesi doğrultusunda eğitilmesi zorunluluğu, burjuvazinin kaçınılmaz çelişkisini birlikte getirmektedir. Örneğin; emperyalist savaşlarda, burjuvazinin kendi sınıf iktidarlarını korumak için başvurduğu savaşlarda, gereken araç, gereç ve silâhların kullanılması için belirli ölçüde eğitilmiş insan gücüne duyulan zorunlu ihtiyaç, emekçilerin eğitilmesini kaçınılmaz olarak burjuvazinin gündemine getirmektedir. Burjuvazinin hiçbir eğitim sistemi, bu ikilemden, bu çelişkiden kurtulamaz.

Ne var ki, burjuva toplumlardaki emekçiler, egemen sınıflar için uygun düşen, onların büyük ölçüde etkiledikleri duygu, düşünce ve alışkanlıkların sürekli etkisi altında bulunmaktadır. Bu kural, burjuvazinin sömürü alanına giren hemen her yerde böyle işlemektedir. Sömürgeciliğin temeli, kapitalist sömürüye dayanır demiştik. Sözünü ettiğimiz kural, sömürge ülkelerde de aynen işletilir. Ne var ki, bu kuralın sömürgelerde daha insafsız, daha gaddarca uygulandığını da görüp bilmekteyiz. Kapitalist sömürünün geliştirilip sürekliliğini sağlamak için egemen sınıfların önemli araçlarından biri olan eğitimin, sömürgelerde uygulanış biçimi daha bir kaba, daha bir insan onurunu tahrip edici, daha da insafsızcadır. Bu, değişik biçimler alarak, çeşitli yollar, yöntemler aracılığı ile gerçekleştirilip uygulanmaktadır. Tiyatrolar, kiliseler, sinemalar, okullar, afişler, basın, sanat, çokça yaygın ve örgün örgütler... Bunlar, tümüyle birden kitlelerin bilincine, psikolojisine, yüklenirler. Onların dünya görüşünü, alışkanlıklarını, ahlâklarını sömürgeci ideoloji doğrultusunda şekillendirip, onlara burjuvazinin formüle ettiği planda alışkanlıklar, davranışlar kazandırmaya çalışırlar.

Egemen kapitalist sınıflar ve sömürgeci güçlerce, sömürgelerdeki yerli halkların ezilen sınıflarına boyun eğdirmek için yönlendirilmiş olan sömürgeci eğitim, yüzyıllardır sömürülen halklara vurulan ve de vurulmak istenen sömürgeci boyunduruğunun önemli bir kurumu olarak etkin işlevler görmüş ve görmektedir de.

Sömürgeciler, sömürgeleri ellerinde tutmak ya da birtakım yerleri sömürgeleştirmek için oralara yalnız orduları, askerî şefleri, valileri sokmakla yetinmediler, yetinmiyorlar da. Sömürgeciler, yerli halkı uydulaştırmak, kişiliksiz bırakmak, o halkın kültür ve sanatını dinamitleyip asimilasyon çarkının dilenen ölçüde işleyebilmesini sağlayabilmek için oralara misyonerleri, gerici yoz kültürleri ve kültür kurumları ile de girmektedirler.

Bu unsurlar aracılığı ile yerli halkı, masallar, efsaneler, üstünlük palavraları ile eğitip, onlara aşağılık duygusu aşılamayı amaçlarlar. Birtakım üstün ırk palavraları, yetenekli ulus dubaralarının tümü, egemen sınıf iktidarları, sömürgeci imparatorlukları ve sömürgeci devletlerin başının altında beslenip piyasaya sürülen karayılanlardır. Onlar tüm bu masallarını ve de numaralarını eğitim araçları marifetiyle kendi emekçilerine ve sömürge halklarına yutturmaktadırlar. Emperyalistler, sömürgeciler, ırkçılık yapmadıklarını, demokrat olduklarını, sömürgeciliğe karşı olduklarını birtakım beyanlarla yaymaya, çeşitli eğitim araçlarıyla tüm dünya halklarının gözlerinin içine baka baka propaganda etmeye çalışırlar. Hatta birtakım beyannamelere, konferans belgelerine, uluslararası örgütlerin tutanaklarına bu yolda ibareler yerleştirmeye çalışırlar. Onların altına birer sömürgeci devlet olarak imza atarlar. Bu belgeler, beyannameler; basın-yayın yoluyla tüm dünyaya duyurulur, okul kitaplarında da sömürge halkların çocuklarına okutularak, bu yolda çarşaf çarşaf söylevler verilir. Bir yandan da özenle hazırlanmış bu cilâların altından, sömürgecilik, en kaba bir şekilde sırıtarak emperyalist dünyaca barbarca sürdürülür. Helsinki Konferansı'nda oluşturulan belgenin altındaki imzalardan bazıları canlı örneklerdirler.

SÖMÜRGELERDEKİ EĞİTİM BOYUN EĞMEYİ VE EĞDİRMEYİ AMAÇLAR.

Sömürgelerde eğitimin amacı, kalkınma, toplumu ileriye götürme değil, boyun eğdirmedir. Sömürgelerdeki okullarda, sömürgecilerin kahramanlıkları, tarihten gelen nicesine köklü yüce bir ulus oldukları anlatılır. Onların yetenekleri velhasıl tüm iyi ve güzel şeylere sahip, erdemli bir ulus oldukları döne döne işlenir, bunlar ısrarla öğretilir. Mozambik Ulusal Kurtuluş Mücadelesi önderlerinden Eduardo Mondlane; sömürgeci eğitimi, şu son derece anlamlı ve öz ifadesiyle bir Kardinalin mektubunda suçüstü yakalayıp, bu konudaki yargısını kesinleştirmektedir:

«Okullar gereklidir, ama yerlilere insanlık onurunun yolunu ve onları koruyan ulusun ihtişamını öğreten okullardır gerekli olan». (Mozambik Kurtuluş Mücadelesi. Yöntem Yayınları s.: 74).

Sömürgeciler, sömürge haklarının geleneksel kültürünü, genel olarak hor görür, aşağılar ve hatta sürekli olarak ona sistemli bir şekilde saldırırlar. Bununla amaçladıkları şey, yerli

halkı kendi tarihlerinden, geleneklerinden koparmak, kendi tarihi, sosyal, kültürel değerlerine hayran kılıp onları uydulaştırmak; kişiliksiz, dirençsiz bırakmak, boyun eğdirmektir. Sömürge halkına boyun eğdirmenin bir yöntemi de yerli halkın kendi geçmişinden nefret etmesini sağlamaya yönelik sistemli bir şekilde propaganda yapmak, bu yolda her türlü eğitim araçlarından yararlanmaktır. Sömürge halkının direnmesini kırmak, ona boyun eğdirmek için sömürgeci ülke dilinin sömürgelerde yaygınlaşması amaçlanır; ve hatta resmî dil olarak kullanılması zorunlu kılınır. Sömürgeci mihraklarca programlaştırılıp, en ince ayrıntılarına kadar bu hesap içinde formüle edilmiş bir eğitim aracılığıyla, sömürgeci ülke dilini konuşan, onun tüm değer yargılarına sarılan ve aynı milliyetçi duyguları paylaşan kişilerden oluşmuş bir toplum oluşturmak, sömürgecilerin özen gösterdiği ayrı bir yöntemdir.

Bu konuda Mozambik Kurtuluş Mücadelesi adlı kitaptaki birkaç cümlenin altını çizmeden geçmek olanaksızdır:

«Afrikalılar için açılmış olan bütün okulların başlıca amacı; Portekiz dilini ve kültürünü yaymaktır. Daha geniş olarak da, çok dikkatle kontrol edilmiş bir eğitim sistemi sayesinde Portekizce konuşan, Hristiyanlığı kabul etmiş ve metropol Portekiz'deki vatandaşlarla aynı milliyetçi duyguları taşıyan kişilerden oluşmuş bir Afrikalı toplumu yaratmaktır.» (Mozambik Kurtuluş Mücadelesi. Yöntem Yayınları. s.: 75).

Portekiz sömürgelerinde, Afrika dilleri, Portekizcenin daha iyi öğretilmesini sağlamak için —ama sadece bu konuda— kullanılmıştır. Ne var ki, bazı sömürgelerde buna bile imkân verilmemiştir, verilmemektedir de. Sömürgecilerin dilini öğrenmek yükümlülüğü altında tutulan «dil bilmez...» diye niteledikleri bazı sömürge ülke çocukları bu olanaktan bile ısrarla yararlandırılmamaktadırlar. Sömürge okullarında, sömürgeci ülke dilini öğrenmek zorunda bırakılan nice öğretmenler bir hayli zorlanmaktadırlar. Hele, eğitim ve öğretimde «kolaylık olsun, sonuca daha erken ulaşılsın» diye hasbelkader yerli halkın dili ile birkaç kelimeyi tercüme etmeye kalkışıp, çocuğun ilgisini toplamak isterlerse ve bu da ilgili çevrelerce duyulursa, gelsin soruşturmalar, gitsin sürgünlere...

Sömürgelerde boyun eğdirme eğitimi, yerli toplumu kendisiyle yabancılaşmaya zorlar. Sömürgeci eğitim, yerli halkın kendi kendisiyle alay etmesini, tüm değerlerini yitirmesini amaçlayan sömürgeci ideolojinin etkin araçlarından biri olarak işletilirken, o halkın tümüne birden boyun eğdirmede istenilen başarıya

ulaşamasa bile, bir grup insanı yedeğinde sürükler. Bu grup insanlardan bazıları sömürgeci ülke dilini iyi konuşur, onun gelenek, örf ve adetlerine bir kelebek gibi konar. Bazıları ise kendi dilini, tarihini küçük görür ve ona yukarıdan bakar, bunun yanısıra sömürgeci ülke dilini tarzanca misali konuşur. Demek oluyor ki; sömürgeci eğitim, yerli halk üzerinde öz dilini unutturmaya, onu hor görmeye yönelik etkinlikler oluşturmaya çalışırken, öğretmeyi amaçladığı sömürgeci ülke dilinin de öğretilmesini arzu edilen ölçüde sağlamada başarılı olmamaktadır. Bununla beraber sömürgecilerin tüm çabalarına karşın, sömürge halkının bağrından ileri, demokrat, yurtsever unsurlar boy vermekte, anti-sömürgeci plâtformda büyük başarılar sağlamaktadırlar.

SÖMÜRGELERDE OKULLARIN DURUMU

Okullar, örgün eğitim kurumlarıdır. Buralarda eğitim ve öğretim, belli bir hiyerarşi içinde saptanmış amaçlara yönelik olarak planlı ve programlı bir şekilde yapılır.

Sömürge ülke okullarında uygulanılacak eğitim ve öğretim, sömürgeci ülke tarafından programlanır. Okutulacak olan ders kitapları kendilerince hazırlanır. Uygun gördükleri konular usulüne göre ayarlanarak kitaplara yerleştirilir ve bu kitaplar da kendi basımevlerinde basılır. Sömürge okullarında okutulan kitaplarda sömürge ülke ve ora halkıyla ilgili ciddî şeyler bulmak olanaksızdır. Bu kitaplarda sömürgeci ülkenin tarihi, coğrafyası öğretilir. Çeşitli kitap isimleri altında egemen ulus propagandası yapılır. Coğrafya kitaplarında sömürge ülkenin zenginlik kaynaklarını tanıtan kısımlara rastlanır. Oysa bu kaynakların kimin tarafından talân edildiği konusu ise özenle ört-bas edilir. Hatta bu kaynakların işletilebilmesi için gerekli olan önemli alt-yapı yatırımlarının o bölgede neden yapılmadığı sorusuna cevap verecek tek bir satır yazıya bile rastlanmaz. Hele hele coğrafya ders kitaplarında yapay sınırlar, uyduruk haritalar boy boy sergilenir. Bu uyduruk harita ve yapay sınırlar içinde kalan toprakların sömürgecilerin atalarından miras kalan ve nice nice kahramanlıklar göstererek kanlarıyla suladıkları anavatan toprakları olduğunu da tarih kitapları aracılığıyla ezberletip belletmeye çalışırlar. Edebiyat kitaplarında ise şiirler, kasideler, nutuklarla da bunun edebiyatı yapılır.

Bu konuda Portekiz sömürgeciliğinin sömürge Mozambik okullarındaki eğitim uygulaması, Mozambik Kurtuluş Hareketi kitabında şu şekilde vurgulanmaktadır:

«Kilise tarafından gerçekleştirilen ilköğretimde derslerin çoğu dinî konulara ayrılmıştır. Bunun yanısıra, Portekizce okumayazma ve aritmetik öğretilmekte ise de, bu derslerin düzeyi çok düşüktür. Tarih ve Coğrafya derslerinde de, Portekiz'e ait bilgiler verilir.» (a.g.e. s.: 90).

Yine aynı kitapta Gabriel Mauricio'nun ağzından şu ilginç ifadeyi okuyoruz.

«... Misyon okulunda eğitildim. Fakat eğitim yeterli değildi. Her şeyden bize sadece öğretmek istediklerini öğrettiler.» Evet, son derece önemli bir vurgulama gerçekten, sömürgeci eğitimin temelini «sömürgecilerin öğretmek istediklerini öğretmek» ilkesi oluşturur. Onlar, öğretmek istediklerinin dışında birşeylerin öğrenilmesi ve öğretilmesine asla göz yummazlar; bunun içindir ki, sömürgelerdeki eğitim kurumları ve de eğitim emekçileri üzerinde son derece ağır anti-demokratik baskı ve uygulamalar vardır.

Sömürge ülkelerdeki okullar, sömürgecilerin amaçladıkları eğitimi oluşturabilmeleri için yine onlar tarafından programlara göre derecelendirilir. İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim, aşamalı olarak sömürgeciliğin ideolojik, politik, ekonomik ve kültürel yapısını sağlamlaştırmak için sistemleştirilmiş mekanizmalardır. Sözkonusu programların kapsamına giren okullarda, üretim-eğitim ilişkilerinin amaca uygun düşen etkinlikleri; asimilasyonla sağlanacak sonuçlar, ulusal onurun tahribi ile elde edilebilecek kazanımları oluşturabilecek müfredatlar uygulanır. Sınav, disiplin, teftiş-terfi yönetmelikleri de tüm bunların organizesini oluşturabilecek ve bu mekanizmaların istenilen biçimde işleyebilmesini sağlayabilecek şekilde hazırlanır ve uygulanır.

Afrika'daki Portekiz sömürgelerinde uygulanan okul sistemlerine örnek olarak bakalım.

«Portekiz bölgelerindeki okullar iki kategoriye ayrılır. 1 — Amaçları Afrikalılara ilk eğitimi, sağlamak olan, Roma Katolik Misyonu okulları, 2 — Beyazlara, Asyalılara ve *Asimilâdo*'lara (asimile edilmiş Afrikalı) ait olan Hükümet Okulları.» (a.g.e. s.: 76).

Afrikalılar için okullar şöyle ayrılırlar (1). Kendisi bir temel eğitim olup, sözümona amacı uygarlığa geçişin koşullarını hazırlamak olan ana ve hazırlık okulları. Bu okullar, protestan misyonlarına çok az sayıda okul açma izni verilmesine rağmen, bu okul programı resmen Roma Katolik Misyonunun sorumlu-

luğu altında yürütülmüştür. Bu program; ana okulu, birinci sınıf ve ikinci sınıf olmak üzere üç yılı kapsayan bir programdır.

Üçüncü sınıf, dördüncü ve liseye hazırlık sınıflarını kapsayan bir program da ayrıca uygulanır. Bu programla, aynı seviyedeki Portekizli çocuklara uygulanan program aynıdır. Bu programda Afrika tarihi ve coğrafyasından fazla bahsedilmez. Program, Portekiz Kültürünü özümletmek amacına yönelik olarak hazırlanmış ve konular bu doğrultuda yağunlaştırılmıştır. Portekiz'in coğrafyası, keşifleri, fetihleri, Hristiyanlık ahlâk ölçüleri, el sanatları ve tarım bu programda öğretimi amaçlanan konulardandır. Dört yılın sonunda öğrenciler, bir yıl yüksek okullar, endüstri okulları ve teknik okullar için hazırlanırlar. Misyon okullarının pek azı bu programı uygulamadığından birçok Afrikalı çocuk, yüksek okullar için gerekli olan eğitimi gerçekleştiremezler. Ancak olanakları olup da şehirlere gidenler, buralardaki özel okullarda yüksek okul sınavları için kendilerini hazırlayabilirler. Ama, bu konudaki en önemli engel ortaokula girebilmek için koyulan yaş sınırlandırmasıdır. Azamî yaş ondört olmalıdır. Ne var ki; çocuklardan pek azı üç senelik hazırlık okulunu ve beş senelik ilkokulu bu süre içinde bitirebilmektedir. Çoğu sözkonusu programları başarıp bitirinceye kadar bu yaş sınırını aşmakta ve böylece otomatikman elenmektedirler.

Afrika bölgelerinde yaşayan Asyalı'ların, Assimilado'ların ve beyazların eğitim ihtiyaçları, okulların denetimi hükümet tarafından gerçekleştirilir. Bu gruplardan gelen çocuklar devlet okullarına veya özel okullara giderler; her iki durumda da ders programları ve sınavların gözetimi devlet tarafından yapılır. Avrupa'lıların devam ettiği Devlet okulları, idarî olarak Lizbon' daki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışmıştır. Bakanlık da Portekiz Afrikası ve Asya'sındaki eğitimin gözetimi için ise, deniz aşırı sömürgelere eğitim bölümü kurmuştur. Gine-Bisseau, Adalar, Mozambik için ayrı ayrı kurumlar kurmuştur.

Sömürgeci eğitimin önemli araçlarından biri de yatılı bölge okullarıdır. Bu okullarda, köylerinden koparılıp getirilen körpe beyinler, sömürgeci anlayışla eğitilir, bu körpe beyinlere amaçlanan programlar işlenir. Bu okullarda körpecik çocukların kendi toplumuna yabancılaşmasını sağlayan gerekli her şey yapılır. Bu okulların amacı; yoksul köylü çocuklarının kendi kültürlerinden, kendi dillerinden koparılması ve kendi tarihini öğrenmeden, kendi tarihine karşı çıkmasını sağlamak, onlara egemen ulus ideolojisini enjekte etmektir.

Ayrıca sömürgeciler, birtakım biçimsel sınavlar açarak ilköğretimini henüz tamamlama durumunda olan yoksul yerli halk çocuklarını metropol yatılı okullarında istihdam etmekte, kendi bölgelerinden *koparark* henüz çocuk yaşta iken onları diledikleri gibi yönlendirmeyi ve kendi toplumlarına daha çabuk bir şekilde yabancılaşmalarını sağlamak isterler ve böylece sömürge halkın çocuklarını asimilasyon çarkını işleterek çekirdekten şekillendirmeyi, müstakbel asimiladoların yetiştirilmesini amaçlarlar. Bu asimiladolar (asimile edilmiş yerli halka mensup bireyler), ilerde sömürgeci boyunduruğu altında tutulan kendi halkları içinde sömürgeci ideolojinin sadık izleyicileri, savunucuları olurlar.

SÖMÜRGECİ EĞİTİM SİSTEMİ HER ZAMAN AMAÇLADIĞI HEDEFLERE ULAŞAMAZ.

Yaygın ve örgün eğitim kurumları ve araçları ile sömürgelerde uygulanan sömürgeci eğitimden, sömürgeciler arzu ettikleri sonuçları alamamaktadırlar. Çoğu zaman bu sistem içinde geri tepmeler olmaktadır. Okumayı-yazmayı öğrenen yerli halk çocuklarının ufukları genişlemekte, kitaplardan, basımdan etkilenmekte ilerici, yurtsever, demokrat öz kazanmaktadırlar. Sosyalist sistemin, kapitalist ülkeler işçi sınıfının ve ulusal kurtuluş savaşlarının dünya ölçüsündeki zaferlerinden etkilenmeye açık duruma gelmekte ve bu etkilenmelerini çevrelerine taşıyarak toplumun demokratikleşme sürecine, halklarının bilinçlenmesine önemli katkılarda bulunmaktadırlar.

Ayrıca, yerli halkın okuma yazma oranının düşük olması, sömürgeci eğitimin kendisinden bekleneni sağlamasını güçleştirmektedir. Genel nüfusa oranla yerli halkın çok büyük bir kısmı örgün eğitimden geçirilememektedir; ve böylece planlı, programlı bir yöntemle oluşturulması gereken sömürgeci eğitim tüm halkı kucaklayamamakta, yerli halkın büyük bir bölümü bu alanın dışında kalmaktadır. Yaygın öğretim araçları aracılığı ile tüm toplumu birden kucaklamak olanağını bulabilmek, pek de kolay olamamaktadır. Sömürgeci boyunduruğa vurulan bölgelerdeki ulaşım güçlükleri her köşeye sokulması gereken yaygın eğitim araçlarının işlevlerini ister istemez kısıtlamaktadır. Yol sorunu önemli bir açmazdır. Burjuvazi ve sömürgen sınırlar, sömürdükleri ülkelerde yol yapmak isterler; ancak, sömürüsü için gerekli olan kesimlere yol yapmak isterler. Örneğin kendi sömürüsü için tali derecede ekonomik özellikler gösteren köy ve kasa--

balara yol götürmek onlar için zorunlu bir olay değildir. Sömürmek için gitmesi gereken yerlere öncelikle köprüler yaparlar. Oralardaki enerji kaynaklarından kendi fabrikaları, tezgâhları için yararlanmak, başta gelen tutkularıdır onların. Onlar, sömürge ülkelerdeki enerjiyi metropole taşımayı öncelikle amaçlarlar ve böyle isterler. Yerli halkın kendi topraklarındaki enerjiden hiç olmazsa elektrik üreterek aydınlanma sorununu hatırlamak bile istemezler. Yerli halkın ekonomik gücü zayıf ve cılızdır. Toplumun büyük kesimi yoksuldur, sefildir. Ölmeden yaşayabilecek; efendilerinin gereksinim duydukları kadar işgücü arzını sağlayabilecek bir yaşam düzeyi içindedirler.

Tüm bunlar, sömürgeciliğin kendi içinde taşıdığı ondan kurtulamadığı çelişkiler olarak eğitim planında sömürgenlerin gündemine gelir. Elektriğin gitmediği kesimlerde elektrikle çalışan yaygın eğitim araçları ile oluşturulması gereken sömürgeci eğitim bu bölgelere etkin bir şekilde yansıyamamaktadır. Örneğin, elektriğin bulunmadığı bölgelerde TV ve sinema kanalları ile istenen eğitimsel etkinlikler, amacın bir bölümünün tekerine çomak sokmaktadır. Kısmen bu ve benzeri olanakların ulaştığı yerlerde ise büyük çoğunluğu yoksul olan halkın ekonomik gücü bu araçları alıp kullanmaya fırsat vermemektedir.

(1) : Bu kısım Mozambik Kurtuluş Mücadelesi adlı kitabın eğitim bölmünden yararlanarak örneklendirilmiştir.

Azgelişmiş Ülkelerde Eğitim

Devrimci Eğitim Kurultayına HÜSEYİN BEYSÜLEN tarafından sunulan bildirge:

Azgelişmişlik, bir toplumun toplumsal gelişme için bilimsel olarak saptanmış ölçülere erişememiş olması halidir diye tarif edilebilir. Bu kategoriye giren ülkelerin hepsinde gelişme düzeyi aynı değildir kuşkusuz. Aralarında gelişmişlik farkları bulunsa dahi, birçok yönden benzerlik arzederler.

Bugün azgelişmiş ülkelerin hepsi aynı ekonomik sisteme sahip değiller. Bazıları kapitalist bir yola girmiş ve emperyalizmin sömürü alanına dahil olmuş, bazıları ise kapitalist aşamayı atlayarak dünya sosyalist sisteminin desteğini kazanmış ve sosyalist kuruluş yoluna girmişlerdir. Büyük bir bölümünde feodal gericilik tasfiye edilememiş ve emperyalizme bağımlı kapitalistlerle ortaklaşa iktidarda bulunmaktadırlar. Bazılarında kısıtlı bir burjuva demokrasisi hakim olmakla birlikte, bazılarında ise gerici güçlerin çeşitli şekillerde belirlenen faşist ve Irkçı baskı yöntemleri yürürlüktedir. Bunlar açık bir kanlı diktatörlüğü sürdürmekte ve ülkelerini çok daha ileri boyutlarda emperyalizmin tahakkümü altına sokmaktadırlar. Buna karşı sosyalist kuruluş yolunda olanlarda ise emekçi kitlelerin iktidarı pekiştirilmeye çalışılmaktadır. Bir kısmı kurtuluş savaşını başarıya ulaştırmış ve sömürüsüz bir düzen kurmak için ülkelerinde bulunan sömürücü güçlerle mücadelede de başarıya ulaşmış, bir kısmında ise klasik sömürgecilik tasfiye edilmekle beraber üretim araçlarının özel mülkiyetine dayalı bir sömürü düzeni devam etmekte ve emperyalizmin kollarına itilmektedirler. Halâ sömürgeciliğe emperyalizme, ırkçılığa karşı sıcak savaşın içerisinde olanlar da mevcuttur. Ama hepsinde ileri-geri, devrim karşıdevrim yani sosyalizm-kapitalizm mücadelesi aralıksız olarak sürüp gitmektedir.

Azgelişmiş ülkelerle ilgili olarak yaptığımız bu kısa açıklamadan sonra eğitim sorununu incelemeye geçebiliriz.

Azgelişmiş ülkelerde eğitimin durumu:

Azgelişmişlik toplumsal hayatın bütün alanlarında kendisini gösterir. Eğitimdeki geri kalmışlık ise bu bütünün bir parçasını oluşturur. Bu ülkelerde eğitimdeki geriliğin maddî koşulları vardır. Bu yüzden azgelişmiş ülkelerdeki eğitim konusunu incelerken bunların sosyo-ekonomik yapılarına bakmak gerekir. Daha doğrusu bu ülkelerde nasıl bir ekonomik sistem yürürlüktedir? İktidardaki güçler kimlerdir ve hangi sınıfların çıkarlarına hizmet ediyorlar? O ülkede sınıfların mevzilenmesinin aldığı biçim nasıldır? sorularına karşılık aramak gerekir her şeyden önce. Toplumdaki sınıfsal dengeyi gözardı etmek, iktidarın sınıfsal yapısını kenara itmek bizi gerçeklerden kesinlikle uzaklaştırır ve yanlış sonuçlara götürür. Burada karşımıza hemen iki durum çıkıyor. Yani eğitim konusunu azgelişmişlik sınıflamasına giren kapitalist ve sosyalist yoldaki ülkelere göre ayrı ayrı ele almamız gerekiyor.

Üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin varolduğu kapitalist veya kapitalist üretim biçiminin yanısıra feodal üretimin de bulunduğu ülkelerde eğitim sömürüye hizmet eden bir araç durumundadır. Çünkü egemen güçler bütün olanakları kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda kullanmaktan vazgeçmezler hiç bir zaman. Bunun yanısıra gerici boyunduruğu kırmış ve sosyalizm yoluna girmiş ülkelerde ise eğitim emekçi sınıfların yani tüm toplumun çıkarlarına hizmet eder. Gene sömürgeciliği tasfiye etmiş bir ülke ile henüz bunu başaramamış ülkelerde eğitimin işlevi değişiktir.

Azgelişmiş ülkelerdeki geri kalmışlığın temel nedeni ekonomik geriliktir. Hiç şüphesiz eğitimdeki geriliğin temelini ekonomik olarak var olan geri kalmışlık oluşturduğu gibi eğitim geriliği de ekonomik açıdan geri kalmaya neden olur. Aralarında diyalektik bir bağ mevcuttur.

Azgelişmiş ülkelerde okuma-yazma ve okul durumu :

Bu ülkelerde geri olan eğitim düzeyinin en belirgin ölçütü okuma-yazma oranında görülen düşüklüktür. Kitlelerin büyük bir bölümü basit bir kitabı veya günlük gazeteyi dahi okuma olanağına sahip değiller. Bu olanaksızlık hem okuma-yazma bilmemeleri, hem de maddî koşulların elverişsiz olmasındandır. Ancak şunu da belirtelim ki azgelişmiş ülkelerde okuma-yaz-

ma bilmeyenlerin durumu ülkeden ülkeye değişiklikler arzetmektedir.

Eğitim kurumlarının sayısı azdır. Bu yetersizliğe bir de var olan kurumların kapasite yönünden mevcut olan eksikliklerini eklememiz gerekir. Yani hem sayıları az, hem kapasiteleri yetersiz ve hem de araç-gereçleri noksandır. Ayrıca eğitim kurumlarının ülke yüzeyine dağılışları dengesizdir. Ancak bu yetersizlik ve dengesizlik durumunu açıklarken o ülkede varolan ekonomik yapıya bakmamız ve çeşitli sınıflara göre durumu ayrı ayrı tahlil etmemiz gerekir.

Elbette sömürücü sınıfların iktidarı ellerinde tuttukları ülkelerde bunlara sunulan eğitim hizmetleriyle sömürülen kesimlere sunulan hizmetler arasında büyük bir farklılık vardır. Bu farklılık hem şehirlerde ve hem de kırsal kesimlerde görülür. Sanayicilere, spekülatörlere, tüccarlara ve yüksek bürokratlara sunulan eğitim hizmetleri, emekçilere sunulandan çok daha niteliklidir. Bir kere egemen sınıflara mensup kişilerin çocukları çeşitli lüks okullarda eğitim görmektedirler. Buralarda müfredat programı daha zengindir. Tabi bu kesimin maddî koşulları çok daha iyi olduğundan çocuğun okul içinde ve okul dışındaki bütün gereksinmelerini rahatlıkla karşılama imkânı vardır. Bu ayrıcalıklı durumu görmek için bazı incelemeler yapmaya gerek yoktur. Çevremize baktığımızda özel eğitim kurumlarıyla, paralı lüks okullarda yapılan eğitimle, emekçi çocuklarının gittiği okullar arasındaki farkları görmemiz zor değildir. Bunun ötesinde bahsettiğimiz lüks okullarda eğitici kadrolar tamdır. Yani bu okullarda çocuğun dersinin aksaması söz konusu olamaz. Ders araçları son derece boldur. Çocuk her türlü laboratuvar ve diğer araçlardan yeterince yararlanabilir.

Çocuğun okuması kırsal alanlarda daha da güçleşir. Şurasını belirtmek gerekir ki azgelişmiş ülkelerde nüfusun büyük çoğunluğu kentlerde oturmamaktadır. Köy ve köy-altı yerleşme birimleri sayısal bakımdan çoktur. Yerleşme birimlerinin hepsine okul yapılamamaktadır. Bu durum okulsuz yerleşme yerlerindeki çocukların okula gitmelerine engel teşkil etmektedir. Gidenler ise büyük zorluklarla karşılaşırlar. Elbette bu olumsuzluklar maddî açıdan güçsüz olan küçük mülk sahibi veya mülksüz köylüler için söz konusudur. Yoksa büyük toprak sahibi için değil. Ağanın çocuğu her zaman okula gitme imkânlarına sahiptir.

Köylerin büyük bir çoğunluğunda derslik ve eğitici sayısı-

nın yetersiz olduğunu belirttik. Böyle olunca birkaç sınıfın bir tek dershanede ders yapması bir zorunluluk halini alıyor. Elbette bu tür uygulama ciddî eğitim olmak özelliğine sahip değildir. Sonuçta çocuk, günde olması programlanandan çok dada az saatte ders yapabilmektedir. Bundan öğretmen de olumsuz yönde etkilenmektedir. Çünkü o bütün enerjisini birtek sınıfı iyi bir şekilde eğitmek için harcıyamaz. Birkaç sınıfla aynı anda ilgilenmesi dağınık çalışmaya, programsız olmaya ve ders konularını hazırlamamaya götürür eğiticiyi. Sonuçta zararını gene eğitilen çocuk çeker. Bunun dışında özellikle şehir ve kasabalarda görülen bir diğer uygulama da eğitim hizmetlerinin sağlıksızlaşmasına neden olmaktadır. Bu uygulama ikili ve üçlü tedrisat şeklinde görülür. Çoğu zaman çocuk günde ancak birkaç saatlik yani programlanandan daha az zaman ders görebilme olanağına sahiptir.

Çocuğun içerisinde bulunduğu maddî koşulların etkisi:

Çocuğun eğitimini ele alırken onu bir de aile çevresi içerisinde düşünmemiz gerekir. Azgelişmiş ülkelerde geniş emekçi yığınlarının geçim sıkıntısı içerisinde oldukları bilinmektedir. Bunun sonucu olarak bu aileler sağlık koşullarına sahip bir evde oturmamaktadırlar. Aydınlatılması, ısıtılması yeterli olmayan, dar ve kalabalık evlerde oturan bu ailelerin çocukları kötü koşullarda çalışmak zorunda kalmakta ve verimli bir sonuç elde edememektedirler. Emekçi aileler kültürel bakımdan yetersizdirler. Anne ve babanın çocuğuyla ilgilenmesi ona eğitiminde yardımcı olması mümkün değildir. Kaldı ki ailenin geçim sıkıntısı çocuğa da bazı yükümlülükler getirir. Kırsal kesimde yani tarım ve hayvancılıkla uğraşan kesimlerdeki aileler her zaman insan gücüne ihtiyaç gösterirler. Çocuklar ailelerine yardım etmek ve fiilen çalışmak zorundadırlar. Elbette küçük yaşta ailenin geçiminde sorumluluk yüklenen çocuğun iyi eğitilmesi düşünülemez. Aynı durum şehirlerde yaşayan emekçi çocuklarında da görülür. Geçim sıkıntısı çeken ailenin çocuğu bu sıkıntıyı maddî açıdan çektiği gibi psikolojik olarakta etkilenir. Moral bozukluğu ve üzüntü içerisinde hergün çektiği sıkıntıdan şikayetçi olan anne ve babanın bu üzüntüsünün çocukları etkilememesi mümkün değil. İçlerinden bazıları okul çağını çalışmakla geçirmekte, bazıları ise okul saatleri dışındaki zamanlarını çalışmak suretiyle değerlendirmek zorunda

kalmaktadırlar. Çok ağır koşullar altında çalışan ve okula gidemeyen çıraklar bunun en iyi örneğini teşkil etmektedirler.

Burada üzerinde durulması gereken diğer bir önemli konu da beslenme sorunudur. Bilindiği gibi bugün ülkelerin gelişmişlik düzeyleri saptanırken beslenme ile ilgili istatistikler önemli görtergeler olarak kabul edilir. Gene bilim şunu göstermiştir ki iyi bir beslenme ancak tahılın yerine proteinlerin konulmasıyla mümkün olur. Az gelişmiş ülkelerin en önemli ve belirleyici özelliklerinden biri bu ülkelerde tahıl tüketiminin olması gerekenden fazla, protein tüketiminin ise az olduğudur. Kötü bir beslenme insanın fizik ve zekâ açısından iyi gelişmesini engeller. İşte bu bakımdan az gelişmiş ülkelerde mevcut bulunan tahılla beslenme yani kötü beslenme insanın gelişmesini ve dolayısıyla eğitimini olumsuz olarak etkilemektedir. İyi beslenmeyen çocuğun, iyi eğitilmesi de mümkün değildir.

Eğiticileri etkileyen faktörlerin etkisi:

Azgelişmiş ülkelerde eğiticilerin kendileri de yetersiz eğitimin etkisindedirler. Yani en başta bu ülkelerin eğiticileri iyi eğitilememiş, sağlıklı bilgilerle donanamamışlardır. Bu kişiler büyük maddî güçlüklerle karşı karşıyadırlar. Ülkemizde öğretmenlerin birçok sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümlenmemiş olması ve daima geçim sıkıntısı içerisinde olmaları bilinmektedir. Bu durum bütün kapitalist yolu seçmiş iktidarların yönetimindeki ülkelerde vardır. Eğiticinin elinde yeteri kadar ders aracı, kitap gazete ve broşür yoktur. Onun sürekli olarak kendisini yenilemesi uygar dünyadan haberdar olması, yurdunu ve dünyayı tanıyıp, tanıtabilmesi olanakları kısıtlıdır. Ancak onun karşılaştığı en önemli güçlük düzenle olan çelişkisi sonucu doğan güçlüktür. Gerek gördüğü belli düzeydeki eğitim ve gerekse var olan koşullar çoğu zaman az gelişmiş ülke eğiticisinin hızla bilinçlenmesi sonucunu doğurmaktadır. Eğitici sömürü düzeninin içyüzünü öğrendikçe, sosyal ve ekonomik konularla ilgili bilgiler edindikçe bunları öğrencilerine ve çevresine aktarmaya çalışacaktır. Bu ise iktidardaki güçlerin hoşuna gitmez. Daha önce de belirttiğimiz gibi onların istediği eğitim sınıfsal çıkarlarının korunmasına hizmet eden bir eğitimdir. Öğretmen onların bu istekleri doğrultusunda davranmayıp gerçekleri açıkladıkça büyük baskılarla karşılaşır. Bu baskı çeşitli şekillerde görülür ve eğitimde verim düşüklüğüne neden olur.

Eğitim içeriği bakımından iktidarı ellerinde bulunduran siyasal güçlere hizemet edecek şekilde düzenlenir.

İktidarı ellerinde bulunduran güçler bütün olanakları kendi düzenlerinin devamı ve güçlenmesi için kullanırlar. Bu sınıfsal mücadelenin doğal ve mantıki bir sonucudur. Sistemin, onu sürdürmek isteyenlerin arzuladıkları biçimde sağlıklı olması için kullanılan araçlar çok çeşitlidir. Eğitim bu araçlardan biridir. Hatta iktidar güçleri için diğer birçok araç içerisinde en önemlisidir.

Gerici güçlerin iktidarları döneminde eğitim gerici bir öze sahiptir. Gerçekleri kitlelerden gizlemenin en önemli araçlarından biridir. Çünkü bu güçler gerçeklerin bilinmesinden fazlasıyla ürkerler. Bu bakımdan bütün eğitim kurumlarının gericileştirilmesi onlar için önemlidir. Bütün istedikleri o kurumlarda beyni yıkanmış, çevresiyle ilişkisi kesilmiş, yanlış bilgilerle şartlanmış bir insan tipi yaratmaktır. Yani önemli olan sömürüyü göremeyen, ona kulluk eden, egoist, çıkarcı insanların çoğunlukta ve etkinlikte oldukları bir toplumsal yapıyı yaratmak ve ayakta tutmaktır. Bunu başarmak için onların eğitime verdikleri biçimi, azgelişmiş ülkelerdeki uygulamayı biraz daha derinden incelemek gerekir.

Sömürücü çevrelerin iktidarda oldukları azgelişmiş ülkelerde çeşitli toplumsal olaylar açıklanırken, daima maddî temellerinden soyutlanarak verilirler. Bir olayın gerçek nedenlerinin açıklanması engellenir veya buna çalışılır. Onun doğumuna neden olan sosyo-ekonomik yapıya ilişkin sorunların tartışılmasının önüne geçilmeye çalışılır. Eğitim kurumları ve diğer eğitim araçları bu propaganda için geniş ölçüde kullanılırlar. Örneğin bir grev, bir köylü hareketi anlatılırken greve giden işçilerin, eyleme geçen köylülerin içerisinde bulundukları koşullar, yaşam tarzları bir kenara bırakılır ve bunlar birtakım kişilerin iyi veya kötü niyetlerine bağlanır. Böylece asıl neden gözardı edilmek suretiyle, subjektif nedenlere bağlı izah tarzı ön plana çıkarılır. Bu metafizik açıklama yöntemi sonuna kadar kullanılır. Soyut kavramlarla kitleleri kandırmak eğitimin önemli amaçlarından bir haline gelir. Özünde sömürü çarkının dönmesine hizmet eden ve yığınların çıkarlarına ters düşen bir propaganda yürütülür. Gerçekler yüzde yüz ters çevrilir.

Mevcut ekonomik sistem kitlelere en iyi sistem olarak sunulur. Ekonomik kuralları insan tabiatına en uygun ve tabiî ni-

zamın gereği olduğu propaganda edilir. Bu propaganda o kadar ileriye götürülür ki kitleler mevcut düzenin bir tanrı vergisi olduğu yolunda şartlandırılabilirler. Sistem kutsallık derecesine çıkarılır. Bunun ardından mevcut sisteme karşı meydana gelebilecek herhangi bir toplumsal muhalefet felâket olarak gösterilir. Düzen kutsallaşmıştır. Onun kötülüğünü ileri sürmek, onun çirkinliklerini ortaya koymak tanrının yarattığı şeyleri yıkmaktır. İnsanları kötülüklere, felâketlere sürüklemektir. Üretim araçlarının tekellerine almış sömürü çevreleri çalışarak kazanan, bileğinin hakkıyla geçinen kişiler olarak sunulur topluma. Servet bir tanrı vergisidir. Tanrı çalışan, hakeden kullarının hepsine büyük servetleri kısmet eder. Beş parmağın beşi nasıl bir değilse, insanları da eşit yaratmamıştır tanrı. Bazılarına çok mal mülk kısmet eder, bazılarına tanrı. Bazılarına hipleri tutumlu, akıllı ve becerikli kişilerdir. Fabrikatörler, toprak ağaları tüccarlar topluma hizmet eden, fedakâr insanlardır aynı zamanda. Onlar olmasa açlık baş gösterir. Onlar açtıkları işyerlerinde binlerce işçiye işveren, topraklarında köylüleri çalıştıran iyi yürekli insanlardır. Onların bu yaptıkları olmasa insanlar işsiz kalırlar. Böylece üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin nereden geldiği kitlelerin gözlerinden kaçırılmaya çalışılır. Kapitalizmin özünün sömürü olduğu gizlenir. O sistemin çirkinliklerinin bilinmesinin önüne geçilme uğraşısı verilir. Öyle ki kitleler belli kişilerin ellerinde biriken o muazzam servetlerin nasıl elde edildiğini öğrenemez olsunlar, patronların işçileri, toprak ağalarının çalışan köylüleri değil, tam tersine işçilerle köylülerin onları besledikleri, kârlarını arttırdıkları ortaya çıkmasın. Servetin çalışarak değil, sistemdeki bozukluklardan, sömürüden ötürü meydana geldiği anlaşılmış olmasın.

Gerici eğitimin kitlelere öğrettikleri bu kadarla kalmaz. Toplumda sınıfların varlığını inkâr eden bir politika izlenir. Bütün eğitim proğramları buna göre düzenlenmiştir bu ülkelerde. Çeşitli iş kollarında çalışan işçiler, memurlar, köylüler ve işverenler vardır. Bütün bunlar kardeşçe ilişkiler içerisindedirler. Herkes çalıştığının karşılığını alır. Bazı aksilikler çıksa bile herşey milli birlik ruhu, vatanseverlik duyguları içerisinde çözümlenebilir. Çok iyi olan düzen içerisinde her derde mutlaka çare bulunur. Bu sistemde herkes emeğinin karşılığını alır mutlaka. İşçi çalışarak üretim yapıyor, hem kendisine hem memlekete hizmet ediyor, patron ise işçisinin hakkını verdikten son-

ra hak ettiği kârını elde ediyor. Sömürü diye bir şey mevcut değildir. Böylelikle binlerce işçiye ödediği ücret kadar kâr eden bir patronun kazancı alınının teri, emeğinin karşılığı şeklinde sunulur topluma. Her şey güllük gülistanlık bir halde gösterilir.

Bu şekilde yürütülen muazzam gerici eğitim hizmetlerine ve propagandaya rağmen hayatın kendisi gerici güçlerin yalanlarını ortaya çıkarır zamanla. Özünde sömürüye dayanan ekonomik sistem ve onun üstyapı kurumlarından biri olan gerici eğitimin karşıtı da doğar. Toplumsal muhalefeti oluşturan güçler tarafından gerçekleri göstermeye yönelik çalışmalar yapılır. Sistemin çirkin ama gerçek yüzü kitlelere gösterilir. Sınıf çatışmaları bütün uğraşılara rağmen ileri boyutlara ulaşır. Sistemin temellerinde çatırdama sesleri duyulur. Hiç şüphesiz sistemin savunucuları eğitim faaliyetlerini yeni duruma göre ayarlamaya, ona uydurmaya çalışırlar. Bu sefer. Varolan toplumsal muhalefetin ekonomik temelle ilişkisi gizlenir kitlelerden. Onun birkaç tane kötü niyetli, vatanın bütünlüğüne kastetmek isteyen kişi tarafından yaratıldığı söylenir. Bütün suç bir avuç hain, bozguncunun marifetidir. Bunu yapan kişi ve kurumların milli bütünlüğe kastetmek isteyen ve yabancılardan destek alanlar oldukları yolunda yoğun bir propaganda yapılır. Gerici güçler eğitime bu nitelikleri kazandırıp, gerçekleri çarpıtarak topluma sunarlarken birkaç başlık altında toplanabilecek olan şu amaçları güderler.

1 — Sisteme karşı, o sistemin yapısal bozukluklarından doğan muhalefeti vatanın, milletin bütünlüğüne karşı yapılmış, huzur bozucu hareketler şeklinde göstermek suretiyle mevcut sistemi vatan ve millet kavramlarıyla bir bütünlük içerisinde göstermek ve böylece sonuçta egemen güçlerin sınıfsal çıkarlarını bütün toplumun çıkarları şeklinde sunmayı başarabilmek.

2 — Bütün emekçi sınıf ve tabakaların çıkarlarına uygun eylemlerin arkasında yabancı parmağı gösterilmek suretiyle, bilinçsiz kitleleri onlardan uzaklaştırmak, düşmanlaştırmak ve sonunda yanlarına çekebilmek.

3 — Böylece yığınları yanlış bilgilerle donattıktan sonra sınıf düşmanlarına karşı uygulayacakları baskılar için daha büyük bir muhalefetle karşılaşmamak, işlerini kolaylaştırmak.

Gerçekten de az gelişmiş ülkeler içerisinde sömürü çevrelerinin iktidarda bulunduklarında eğitim korkunç bir gerici niteliğe bürünür ve emekçi sınıf ve tabakaların acımasız düşmanı haline dönüşür. Emperyalizm ve yerli ortakları kitlelerin yal-

nız kol güçlerini değil, beyinlerini de sömürürler. Halk kitlelerinin geri bir eğitim düzeyinde bulunmaları gerici eğitim ve propaganda için bulunmaz bir ortam yaratır. Sömürüye karşı olan her hareket çarpıtılır. Bir avuç zorbanın çıkarı, bütün ulusun çıkarı şeklinde sunulur. Kapalı kapılar ardında ülkelerini yabancılara peşkeş çeken ve milliliklerini yitirmiş bir avuç zorba; vatan, millet nutuklarını atar, yurtsever pozlarına bürünür, gerçekten ülkelerini seven insanları ise hain, bölücü, yıkıcı diye sunar. Kavram kargaşası yaratma çabalarını en üst düzeyde sürdürürler bu çevreler. Soyut kavramlar eğitimin başından, hayatın sonuna kadar bireylere ezberletilir. Bu kavramlar tabutlaştırılır. Bunların tartışılmasına dahi izin verilmez. Sınıfların soyutlaşmış, maddî temelleri gizlenmiş bir vatan, millet edebiyatı yapılır. Eğemen çevreler diledikleri zaman anayasaları değiştirirler amma emekçi yığınları bu yönde bir talepleri geldi mi onu vatanın ve milletin çıkarlarına aykırı bir davranış biçiminde propaganda ederler.

Yeri gelmişken kavram kargaşası yaratma çabasından biraz daha bahsetmek yerinde olur sanırız. Gerçekten yukarıda bahsettiğimiz azgelişmiş ülkelerin eğitim faaliyetleri bu kargaşayı ileri derecede yürütürler. Çoğu zaman bu ülkelerin insanlarının eğitim kurumlarında öğrendikleri şeyler gerçeklerle bağdaşmayan anlamsız şeylerdir. Sömürü düzenine çok sayıda kılıflar uydurulur. Kulağa hoş gelecek tabirlerle süslenir sistem. Genellikle sistem gerçek ismini vermekten dahi çekinir ve ona daha değişik isimler uydurulur. Örneğin Türkiye'de öteden beri varolan ekonomik sistemin adını söylemezler eğemen çevreler. Devlet okullarında, radyo ve televizyonlarında sistemin ismi söylenmez. Hele sermaye basını hiç mi, hiç yanaşmaz buna. Hergün hür ve demokratik rejim, eşitlik, hürriyet gibi kavramları duymamız bundandır. Bir bakıyorsunuz ki devletin eğitim ve yayın kurumları ile sermaye sınıfının sözcüleri ağız birliği etmişler «Hür ve demokratik rejim» diye bağırıyorlar. Nedir bu hür ve demokratik rejim denen şey, Bu sistemin bilimdeki adı nedir? Feodalite midir? Kapitalizm midir? Yoksa emperyalizme bağımlı çarpık ve feodaliteyi tamamen tasfiye edememiş bir kapitalizm midir?. İşte bu soruların cevaplarını onlardan alamazsınız. Çünkü kitleler artık kapitalizmin kirli yüzünü öğrenmişlerdir. Sermaye sınıfı bundan ötürü sistemin adını söylemekten çekiniyor. Kapitalizm, emperyalizm terimlerini bu yüzden kullanamıyorlar. Kitlelere onun daha değişik bir-

şey olduğunu gösterebilmek için süslü cümleler kullanıyorlar. Ama elbette emekçilerin çıkarlarını savunanların da buna karşı sordukları bir soru oluyor ve olacak. «Hür ve demokratik rejim» fakat kimin için? Sermaye için mi?. Yoksa emek için mi?

Kapitalist yola girmiş, feodal güçlerin de şu veya bu ülkelerde iktidarda bulundukları azgelişmiş ülkelerde eğitim, saldırganlığı yaymaya yarar. Bu saldırganlık üretim biçiminin kaçınılmaz bir sonucudur. Çünkü sömürünün varolduğu her yerde sömürücü sınıflar kendi sistemlerini sürdürebilmek için saldırganlığa başvurmak zarundadırlar. Sömürünün kendisi zorbalıktır, onu sürdürebilmek te zorbalığı gerektirir. Bunu başarabilmek için eğitim başından itibaren kişileri yanlış bilgilerle donatmak yolunda kullanır. Herşeyden önce insanlara tarih yanlış öğretilir. Tarihî olaylar çarpıtılır. Onları doğuran sosyo-ekonomik ortam gözardı edilir. Savaşların fetihlerin gerçek nedenleri neydi? Niçin insanlar başka ülkeleri işgal etmeye gidiyor, orada yüzbinlerce insanın ölümüne, mahvına sebep oluyor? Hele yirminci yüzyılda artık milyonlarca insanı yokeden bu gaddarlıklar neden yapılıyor? İnsanlığı bunlara kimler sürüklüyor? Niçin sürüklüyor? Bir ülkenin işçisinin, köylüsünün başka bir ülkedeki işçi ve köylüyle olan anlaşmazlığı nedir? Aralarında ne gibi bir düşmanlık vardır ki, bu değişik halkların, emekçi sınıfları birbirlerini boğazlıyorlar? Bütün bu cinayetlerin, bağnazlıkların sorumluları kimlerdir? İşte bütün bu soruların cevaplarını bu ülkelerin eğitim kurumlarından öğrenmek mümkün değildir. Ya gerçek nedenler gizlenir, ya da tamamen tersi bir neden ortaya atılır. Savaşların nedenleri kralların, prenslerin ve hükümetlerin iyi veya kötü niyetlerine bağlanır. Yahut meydana gelen aksi bir tesadüfün savaşı doğurduğu söylenir. Böylece okula giden bir çocuk herşeyden önce kendi halkının, ulusunun tarihini yanlış öğrenmiş olur. Radyo ve televizyon gibi okul dışı eğitim araçlarının da devreye girdiği günümüzde çocuk okul öncesinden itibaren şövenist, ırkçı saldırgan eğitimin etkisinde kalır. Çocuklara üstün bir ırkın evlâtları oldukları empoze edilir. Üstün ırk olmalarının nedeni damarlarında dolaşan asil ve üstün kana bağlanır. Böylece halklar üstün ırklar ve üstün olmayan ırklar bölünmesine tabi tutulur. Eğer tarihte kazandıkları bazı savaşlar varsa bunların ekonomik temelleri bir kenara bırakılır ve üstün ırk oldukları için o savaşları kazandıkları anlatılır. Gene sağlanan ekonomik başarılar aynı nedene bağlanır. Bazı halklar tarihî düşman olarak

olarak sunulur. Böylelikle ülkenin insanları daha çocukluk günlerinden itibaren toplumun sınıfsal durumu yerine, dost veya düşman olan halklar ayırımı ile karşı karşıya gelir. Fetihler ve yağma hareketleri büyük kahramanlıklar, o yağmacılığa karşı doğan haklı direnmeler ise ihanet olarak vasıflandırılır.

Bu eğitim politikasının en iyi örneğini Türkiye'de görebiliriz. Bugün Türkiye'de televizyonun karşısına geçen, radyo dinleyen ve okula giden bir insan yukarıda anlattıklarımızla karşılaşır. Okula ayağını atan çocuk «Ne Mutlu Türküm Diyene» veya «Bir Türk Dünyaya Bedeldir» şeklindeki sözlerle karşılaşır. Veyahut asker biçimi esas duruşa geçerek «Türküm, Doğruyum, çalışkanım...» andı içer. Bu sözleri elbetteki sıradan sözler sayamayız. Bunlar belli bir dünya görüşünü, ırkçı, saldırgan olan bir görüşü kişilerin beynine yerleştirmeye yarayan sözlerdir. Ve bunlar belli bir politik durumu ifade eder. Bu durum ırkçı şoven dünya görüşünün bazı cümlelerindeki yansımasıdır. Elbette bizim amacımız burada Türk halkını kötülemek değildir. Amacımız insanların aralarında bulunan eşitsizliklerine neden olarak üstün ırk veya asil kan gibi nedenlerin gösterilmeyeceğini belirtmektir. Türk halkı dünyada bulunan hiç bir halktan ne üstündür, ne de daha kötüdür. Bir halkın iyi veya kötü oluşu böyle soyut nedenlerle değil içerisinde yaşadığı sosyo-ekonomik koşullarla belirlenir. Bir halk sömürüyü defettiği, maddî ve manevî gelişmesini geliştirdiği, insanlığa hizmet ettiği ölçüde övünmeye hak kazanır. Elbette yukarıdaki görüşler Türk halkının gerçek görüşleri değildir. Türk işçileri ve diğer emekçi kesimleri kendilerinin başka halklardan daha üstün kana sahip olduklarını ileri süremezler. Onlar dünyanın bütün emekçilerinin kardeş olduklarının bilincine varmışlar ve varacaklar. Bu ırkçı görüşler bütün ülkelerde sömürücü güçlerin görüşleridir ve sömürüyü sürdürmeye, başka halkları boyunduruk altında tutmaya, emekçilerin iktidarlarının kurulmasını engellemeye yarar. Bu politika militarizmi geliştirme amacını taşır ve egemen sınıflar militarizmi hayatın her alanında özellikle de eğitim kurumlarında yaymaya çaba sarfederler.

Gene Türkiye'deki eğitim kurumlarında okutulan tarih derslerine bakalım. Üç kıtaya yayılan Osmanlı İmparatorluğu göklere çıkarılır. Savaşların nedenleri anlatılırken türklerin kahramanlıklarından bahsedilir. Yani neden olarak üstün ırk gösterilir. Oysa biliyoruz ki Osmanlı İmparatorluğu saldırgan bir imparatorluktur. Yönetimi içerde ve dışarda despotluğu zirve-

ye çıkarmıştır. Fetih hareketleri sadece padişahların kasalarını doldurmaya yaramıştır. Bu saldırgan politika ne Türk halkına, ne de ülkeleri işgal edilen diğer halklara yıkımdan başka birşey getirmemiştir. Gittikleri yerlerde insanları öldürmüşler. köylerini, şehirlerini yakmışlar, ekonomilerini altüst ederek kendilerine bağlı hale getirmişler. Osmanlılar hiç bir yerde kölelik ve zulüm dışında birşey yapmamışlardır. Devletin sınırları içerisindeki halklar için de zulüm olmuştur bu savaşlar. Ama tarih kitaplarına bakıyorsunuz bütün bu zulümler, kahramanlık şeklinde gösteriliyor. Acaba Osmanlı ordularının başka bir ülkeyi fethederken yaptıklarıyla kahramanlığın bir ilgisi var mıdır? Kuşkusuz hayır. Gene bu İmparatorluğun yaptığı bazı köprüler, yollar ve kervansaraylar uygarlık eserleri olarak sunuluyor. Elbette yapılmış eserlerdir bunlar, ama Osmanlı yağmacılığının sürmesine hizmet etmişlerdir ve o amaçla yapılmışlardır bütün bunlar. Kaldı ki Osmanlı ordularının yapısı Irkçı görüşün çürüklüğünü bizzat ortaya koymaya yetiyor. Osmanlı orduları yalnız Türklerden değil, birçok halklardan oluşuyordu. Özellikle Kürdistan, Balkan ve Arap ülkeleri birer asker deposuydular. Ayrıca devşirmelerden oluşuyordu ordunun büyük bir bölümü. O halde çeşitli halkların oluşturduğu bu orduların başarılarını üstün ırka veya asil kana bağlamaya imkan var mıdır? Aynı şekilde tarihî düşman olarak bazı ülke halklarının ilân edilmesi büyük bir safsatadan, demagojiden ibaret kalmıyor mu? Elbette hiçbir halk, diğerinin tarihî düşmanı olamaz. Düşman olan emekçi yığınlar değil, egemen çevrelerdir, sömürücülerdir.

Bu şekilde ırkçı, gerici eğitimin başlıca iki nedeni vardır. Bu amaçlar sömürünün varolduğu bütün toplumlarda, ister emperyalist olsun isterse azgelişmiş olsun aynıdır.

Birincisi içeride sömürüyü yoğunlaştırıp, sürdürmek ve gerektiğinde emekçileri en ağır baskılar altında tutabilmek, ikincisi ise koşullar elverdiğinde başka halklara saldırmak, oradaki zenginlik kaynaklarına el koyarak sömürmek. Kuşkusuz bunu yapabilmek için de ırkçı, gericiliğe hizmet eden saldırgan bir toplum yapısı oluşturmak gerekir. İşte eğitime kazandırılan bu niteliğin amacı budur.

Azgelişmiş ülkelerin içerisinde bulundukları sosyal ve ekonomik koşulların aynı olmadıklarını, bununsa eğitim politikasının belirlenmesinde değişik durumlar ortaya çıkardığını daha

önce belirtmiştik. Şimdi kısaca bu ülkeleri sosyo-ekonomik yapıları itibariyle ayırarak eğitim politikalarına değinelim.

Kapitalist yola yeni girmiş veya kapitalizmi bir hayli geliştirmek suretiyle onu hakim üretim biçimine dönüştürmüş, feodal güçlerin iktidara ortak oldukları ve emperyalizmin güdümüne de girmiş bazı ülkeler vardır ki bunların eğitim politikaları yukarıda geniş bir biçimde incelenmiştir.

Bunların içerisinde kendileri emperyalizm tarafından sömürüldükleri halde başka ülkeleri işgal eden, oraları sömürgeleştiren azgelişmiş ülkeler de vardırlar. Bunlarda eğitim genel olarak yukarıda anlattığımız biçimlerdedir. Ancak bu ülkelerde eğitim sömürge haline getirilen ülke halkına karşı özel bir biçim alır. Sömürgeci ülke; ya o halkın varlığını tamamen inkâr eder, ya da kendi soyuna bağlı sayar ama bazı ayrı yönlerini de kabul eder. Hatta bazan ayrı bir halk olduğunu inkâr etmez, fakat onun geri olduğunu, gelişmesi için kendisinin sunduğu medeniyete ihtiyacı olduğunu ileri sürer. Şayet sömürge ülke halkının varlığı inkâr edilirse eğitim, bu halkın tarihini, edebiyatını, dil ve kültür değerlerini inkâra yöneliktir. Bunlardan hiç bir surette bahsedilmez. Sömürgeci ülke o halkın tarihi ve kültürel değerlerini, sanat eserlerini, folklorünü kendisine mal ederek kitleleri aldatmaya çalışır. Bu ülkelerde eğitim ileri derecede ırkçı militarist karakterde ve asimilasyoncudur.

Diğer bir grup azgelişmiş ülkelerde ise bir yandan sömürgeci ülkenin uyguladığı, ırkçı asimilasyoncu, gerici eğitim, bir yandan da kurtuluşçu güçlerin kitlelere sunduğu karşıt öze sahip eğitim. Kurtuluşçu güçlerin sunduğu bu eğitim de değişik nitelikler gösterir. Eğer kurtuluş mücadelesi veren bu güçler, yabancı boyunduruğunun kırılmasından sonra sosyalist bir yola girmeyi, yani toplumdaki sömürüyü yoketmeyi amaçlıyorsa kitlelere götürdükleri eğitim, anti-emperyalist, anti-feodal anti-sömürgeci ve antikapitalist özellikler gösterir. Şayet kurtuluşçu güçler yabancıların kovulmasından sonra sömürüye dayanan üretim biçimini tasfiye etmemeyi amaçlayan bir yolda iseler elbette eğitim yukarıda sayılan özelliklerin tümüne sahip olamaz.

Bazı azgelişmiş ülkelerde kültür emperyalizme bağımlıdır.

Emperyalizme bağımlı olan eğitim, emperyalist sömürü mekanizmasının bir parçasını oluşturur. Emperyalizm ve onun yerli ortakları bu sistemin propagandasını yapan bir eğitim siste-

mi kurarlar. Emperyalist ülkelerin kof sömürünün devamına hizmet eden, emek düşmanı kültürü kitleleri afyonlamakta bolca kullanılır, çoğu zaman basın yayın organlarında ve eğitim kurumlarında ustalıkla yürütülen emperyalist propagandanın farkına bile varmazlar kitleler. Sinemalar tiyatrolar ve televizyon ekranları uyutucu filmlerle doludur. Bu filmler gerçekleri çarpıtan emperyalist-kapitalist sistemin reklamlarıdır. Başlıca amaç bu ülkelerdeki hayatı olduğundan değişik göstermek, izleyicileri kandırmak ve sistemin üstünlüğüne onları inandırmaktır. Azgelişmiş ülkenin insanları o ülkedeki işçi mahalleleri, eğitim, sağlık hizmetleri, çalışma koşulları ile değil, mutlu azınlığın emrindeki villaları lüks otelleri, son model arabalarıyla tanır. Kitap ve yayın hayatının diğer alanları da aynı yalanlarla doludur. Burjuva propagandası yapan kitaplar lüks kapaklar içerisinde vitrinleri süsler. Teksas, tommiks türünden afyonlayıcı uydurma masallar çocukların ellerinden düşmez. Burjuva basını elindeki geniş olanaklarla kitlelerin bilinçlenmelerinin önüne geçmeye, onları emperyalist ülkelere hayran bırakmaya yönelik çalışmalarına hiç ara vermez. Emperyalizmin dünya üzerinde oynadığı çirkin oyunlar gerçek nedenlerinden soyutlanarak, yanlış bir biçimde sunulur. Örneğin Afrika ormanlarında sömürgeciliğin, emperyalizmin varlığına kanıt teşkil eden tarzan tipi beyaz insan, kötü siyahlarla mücadele eden, fakirlerin yardımına koşan iyi bir kişi olarak tanıtılır. Amerika kızılderililerinin bütün medeniyetlerini yerle bir eden sümürgeci beyazlar yenilik ve medeniyet taşıyıcıları olarak gösterilmeye çalışılır. Ve emperyalizmin açtığı Vietnam'daki gibi savaşlar hürriyet uğruna yapılan savaşlar şeklinde açıklanır.

Dünyanın sömürülen, ezilen halklarını geri kafalı yeteneksiz ve medeniyete ihtiyacı olan insanlar şeklinde gösteren emperyalist propaganda bu tür azgelişmiş ülkelerde de yaygın bir biçimde yürütülür. İnsanları kendi sorunlarından uzaklaştırmak, düşünmelerini, doğruyu bulmalarını engellemek için seks ve cinayet filmleri piyasayı kaplar. Azgelişmiş ülkenin çocuğunun elinde teksas-tommiks, gözlerinin önünde ise seks manyaklıklarını anlatan iğrenç filmler. Böylece emperyalizm bunalıma sürüklediği ve üzerine büyük kârlar inşa etmek suretiyle geliştirdiği kirli işleriyle azgelişmiş ülkelerin insanının beynini yıkamaya çalışıyor. Bunun yanında emperyalist ülkeler, hukukun üstün olduğu, herkesin eşit bulunduğu, yasaların bütün sınıf ve tabakalara aynı ölçüde uygulandığı ülkeler şeklinde anlatılırlar bütün bu araçlarla.

Bu ülkelerde din istismarı her zaman yapılmaktadır.

Kabul etmek gerekir ki azgelişmiş ülkelerin sömürücü güçleri tarafından en büyük ustalık bu alanda gösterilmektedir. Eğitim kurumları çocuklara yanlış dinî bilgiler verirler. Ancak bu alandaki istismar bu kadarla kalmaz. Burjuva basını, radyo ve televizyon gibi yayın organları bu amaca hizmette etkin bir rol oynarlar. Sermaye sınıfının aslında dini yoktur. Bu sınıf, dinî, kârını arttırmaya hizmet ettiği ölçüde kullanır. Sömürü düzeninde meydana gelen doğal ve haklı tepkileri mutlaka dinsizlik şeklinde göstermeye çalışır. İlerici güçlerin dini kaldıracaklarını, halkı inançlarından zorla ayıracaklarını söylemek suretiyle halk tabakalarıyla aralarını açmaya çalışır. Bunun için dinî eğitimin yaygınlaştırılmasını, dinî kurumların çoğaltılmasını savunur. Sermaye halk çocuklarının dinî eğitim, görmelerini teşvik etmek suretiyle, onlara gerici, sömürüye hizmet eden ve çoğu zaman dinle ilgisi dahi bulunmayan bilgiler sunar. Oysa ne çocuğuna dinî eğitim gördürür, ne de kendi yaşantısı, dinî kurallara uyar. Reklam amacı dışında ibadet etmek akıllarına bile gelmez. Kumarhanelerde, içki sofralarında, büyük otellerin kuytu köşelerinde ve batakhanelerde her türlü rezaleti çıkarırken, kitlelerin karşısına dini savunuyor pozlarında çıkmalarının nedeni sadece ve sadece sömürüyü sürdürmektir.

Anti-emperyalist bir politika izleyen, sosyalist ekonominin inşası için çalışan ülkelerde eğitim.

Yukarıda sömürücü güçlerin iktidarda bulundukları ülkelerde eğitimin durumunu genişçe inceledik. Bu ülkelerde iktidarda olan güçlerle, sosyalist kuruluşa geçmeye çalışan ülkelerdeki iktidar güçlerinin çıkarları birbirlerine tamamen terstir. Çıkarları, toplumsal yerleri ve dünya görüşleri birbirlerine zıt olan bu sınıf ve tabakaların eğitime verdikleri biçim, kazandırdıkları öz tamamen ayrıdır.

Kuşkusuz emekçi kitlelerin çıkarlarını gözeten iktidarların varolduğu azgelişmiş ülkelerde de eğitim kurumları sayısal olarak henüz yetersizdir. Nitelik bakımından eğitim istenilen düzeye ulaşamamıştır. Köy-kent arasında farklar mevcuttur. Çünkü sosyalist ekonominin inşası ileri düzeye ulaştırılamadıkça eğitimdeki geriliğin dengesizliğin tamamen ortadan kaldırılması mümkün değildir. Çünkü bu iktidarlar kısa bir süre önce sömürü sisteminin yarattığı bir sürü olumsuzlukları devralmışlardır. Bunların hemen ortadan kalkacağını, maddî temellerini

yaratmadan düzeleceğini söylemek hayalcilik olur ve bilime ters düşer. Ancak sosyalist ekonominin güçlendirilmesi, yeni dünya görüşünün topluma hakim kılınması, gerici kültürün yerine yeni ve ilerici kültürün konmasıyladır ki eğitim istenilen düzeye erişebilir.

Bu böyle olmakla beraber, eğitimin hizmet ettiği sınıflar, eğitimin özü, eğitimin planlanmasından uygulanan amaçlar her iki tür azgelişmiş ülkelerde tamamen zıttır.

Sosyalizm yoluna girmiş az gelişmiş ülkelerde eğitim metafizik değildir. Olayları maddî temellerinden ayırmaz. Her olayın altında yatan gerçek nedenlerin bilimsel tahlillerinin yapılması bir yöntem ve dünya görüşü olarak anlatılır kitlelere. Soyut kavramlar yerini hayatın gerçeklerine bırakır. Toplumda üretim biçimi, sınıfların varlığı, iktidar mücadelesinin nedenleri, amaçları, sınıflararası uzlaşmaz çelişkiler, kısaca sosyalist dünya görüşü öğretilir. Eğitim, olayların maddî temellerinin anlaşılmasını sağlayacak biçimde düzenlenir. Sınıflar ortadan kaldırıldıkça —ki ilk andan itibaren tekelci yerli, yabancı sermaye ile, feodal mülkiyet biçimi tasfiye edilir— eğitimde daha önceden var olan dengesizlikler ortadan kalkar. Eski düzenin egemen çevrelere sunduğu bütün eğitim imtiyazları, maddî temelleri yok edildiğinden ortadan kalkarlar. Eğitim seferberliği bu ülkelerde büyük bir uğraşı halini alır. Sadece okul çağındaki çocukların değil, bütün halk kitlelerin eğitimden geçmesi sağlanır. Eğitimdeki anarşik yapı yerini planlı bir uygulamaya terk eder.

Eğitim bir bütün olarak sömürüye değil, sömürüsüz bir dünyanın yaratılmasına hizmet eder. Emperyalizm kovulduğundan onun propagadasını yayan bütün mekanizmalar parçalanır ve ortadan kalkar. Okul çağında bulunan her yaştaki insana, tarladaki köylüye, fabrikalardaki işçiye emperyalizmin içyüzünü açıklayan bir eğitim hizmeti sunulur. Yerli ve yabancı sömürü çevrelerinin bütün kitlelere sunduğu gerici, insanlık düşmanı, uyutucu kültüre karşı savaş açılır. O beyin yıkama araçlarının hepsi ortadan kaldırılır.

Teorik eğitimin yanında, pratik eğitim önemli bir yer tutar. Emekçi kitlelerin çalışarak eğitilmeleri, daha öncekiyle kıyaslanamayacak bir biçimde sağlanır. Her türlü ırkçı, asimilasyoncu, emperyalizme hizmet eden ve kitleleri afyonlamaya yarayan eğitim ve propaganda ortadan kaldırılır. Doğru bir tarih bilgisi verilir.

Daha önce yaratılan gerici nitelikteki bütün kültür değerleriyle mücadele bütün sosyalist güçlerin başlıca amaçlarından biridir. Çünkü Sömürü düzeni varlığını sürdürmek için kendine göre bir insan tipi yaratmış, kendisine hizmet edecek bir kültür ortamı oluşturmuştur. Sosyalist güçler ise sömürü yerine emeğin üstünlüğünü öngören yeni bir insan ve toplum tipi yaratma uğraşısını verirler.

Örneğin ABD'nin Vietnam'da bulunduğu yıllarda yarattığı sefalet ve çirkinlikler bilinmektedir. Onlar Vietnam'dan çekildikten sonra arkalarında batakhane haline gelmiş, ahlâksızlığın en üst düzeye çıktığı Vietnam şehirlerini bıraktılar. Oysa onları kovan sosyalist ve demokratik güçler bu çirkinliklerle mücadeleyi ön plana aldılar. Emperyalizmin hayattan uzaklaştırdığı, insanları topluma yeniden kazandırabilmek için büyük bir çabaya giriştiler.

Sonuç:

Buraya kadar azgelişmiş ülkelerin eğitim sorunlarına kısaca değindik. Kuşkusuz bu kadar kısa bir çalışma ile eğitim sorununu yeterince dile getirmek olanaksızdır. Ama gene de bazı eğitim sorunlarına ve uygulama biçimlerine değinip, bazı gerçekleri gözler önüne sermeye çalıştık. Bugün dünya üzerinde mücadele devam ediyor. Bu mücadele nerede ve nasıl olursa olsun güçlerden birinin üstünlüğüyle sona eriyor. Günümüzde sosyalizm-kapitalizm mücadelesi devam ediyor. Bu mücadele fabrikalarda, okullarda, kırsal alanlarda, kısaca toplumsal hayatın her yerinde sürüyor. Eğitim bu evrensel mücadelenin bir parçasıdır. Üstelik eğitim hizmetleri insanların beyinlerine hitap ettiğinden önemini yitirmek şöyle dursun giderek arttırıyor. İlerici, insanlıktan yana, sömürüsüz, halkların kardeşliği üzerine kurulu, yani sosyalist bir dünyanın yaratılmasına hizmet eden eğitim ile gerici, insanlık düşmanı ve sömürüye hizmet eden eğitim arasındaki mücadele aralıksız olarak sürüyor hergün.

Gençliğin Eğitim Sorunları(*)

Gençliğin eğitim sorunları, genel toplumsal eğitimin ağır basan bir yanıdır. Çünkü toplumsal eğitim, büyük ölçüde gençliğin eğitimini kapsar. Daha ilkokul döneminden başlayarak üniversiteyi bitirinceye kadar, gençler yoğun bir eğitim sürecinden geçerler. Gençliğin eğitimi elbette yalnızca okulda verilen eğitimle sınırlanamaz. Kaldı ki, örneğin Türkiye'de olduğu gibi, birçok geri kalmış ülkede, gençlerin büyük bir bölümü okuma olanaklarından yoksundurlar.

Diğer yandan gençliğin eğitim sorunları, genel toplumsal eğitim sorunlarından, eğitim sisteminden kopuk olarak ele alınamazlar. Çünkü gençliğin eğitim sorunları genel sistemin bir parçasıdır. Genel olarak eğitim sisteminin sağlamlığı veya çürüklüğü, ileri veya geri düzeyde olması gençliğin eğitimine yansır. Örneğin bir ülkede yüzbinlerce, milyonlarca çocuk ilkokula bile gitme olanağından yoksunsa, orada milyonlarca genç daha baştan eğitim olanaklarından yoksun ve orada, milyonlarca kişi cahilliğin kucağına itilmiş demektir. Eğitim sistemi ise temelde ekonomik ilişkiler tarafından belirlenir. Ekonomik alanda sömürünün, eşitsizliğin var olduğu bir toplumda eğitim sorunlarının sağlıklı bir çözümü beklenemez. Açlığın, işsizliğin kol gezdiği toplumlarda insanların eşit eğitim olanaklarına sahip olmaları mümkün değildir. Eğitim sorunlarının temel çözümü, ancak ekonomik sorunların temel çözümüyle mümkündür.

Gençliğin eğitim sorunlarından söz edildiği zaman, akla genellikle okuyan, ya da okuma fırsatı bulmuş gençliğin sorunları gelmektedir. Oysa az önce de belirttiğimiz gibi, Türkiye'de gençliğin büyük bir bölümü daha baştan okuma imkânlarından yoksundur. Bunlar genellikle işçi, emekçi çocuklarıdır. Türkiye'nin birçok köyünde hâlâ ilkokul bulunmamaktadır. Anayasa ilköğrenimi zorunlu sayarken, pratikte, çağdaş insan için en doğal bir hak olan ilköğrenim görme hakkı, milyonlarca çocuk

için olanaksızdır. Böylece geniş toplumsal bir kesim, için daha baştan asgarî bilgi edinme, yeteneklerini geliştirme kapısı kapalıdır. İlkokulu bitirdikten sonra orta öğrenim yapabilenlerin, hele yüksek öğrenim görebilenlerin oranı ise çok daha düşüktür.

Böylece, yasalarda yazılı eğitim «eşitliği» de diğer hak ve özgürlüklerin çoğu gibi, emekçi sınıflar açısından kâğıt üstünde kalmıştır.

Orta ve yüksek öğrenim kurumlarında okuyabilen gençler için de bir eşitlikten söz edilemez. Burada da kent ve köy arasındaki eşitsizlikler, bölgeler ve sınıflar arası eşitsizlikler son derece açık ve belirgindir.

Orta ve yüksek öğrenim kurumlarının kentlerde toplanmış olması, ilkokulu bitirebilen köy gençlerinin büyük bir bölümünü bunlara devamdan alıkoymaktadır. Büyük kentlerin dışındaki orta ve yüksek öğrenim kurumları öğretmen, derslik ve araç-gereç bakımından genellikle çok kötü durumdadırlar. Bu durum, öğrencilerin başarı oranını büyük ölçüde etkilemekte ve örneğin üniversite sınavlarındaki başarı düzeyinde bu durum açık biçimde görülmektedir. Herşeye rağmen bu kurumlara devam edebilen emekçi çocukları için ise, öğrenim şartları son derece güçtür.

Konut ve beslenme sorunları bu güçlüklerin başında geliyor. Özellikle yüksek öğrenim kurumlarında okumak için taşradan gelen gençlerin, rahat oturup çalışabilecekleri bir yurt veya ev bulmaları büyük bir sorundur. Yurtların alabildikleri öğrenci sayısı sınırlıdır ve zaten birkaç yıldır ki, bilinen baskılar ve kanlı terör yüzünden buralarda barınmak, faşist milislerin dışında, güçleşmiştir. Ev kiraları ise son derece yüksektir ve sahipleri, ekonomik, politik ve geleneksel nedenlerle gençlere evlerini kiraya vermeye yanaşmamaktadırlar. Bu nedenle pek çok genç, büyük kentlerin içinde, başını sokacak bir yer bulabilmek için, oradan oraya dolaşıp durmakta, gruplar halinde, bakımsız, sağlığa elverişsiz yerlerde oturmaktadır.

Gençliğin büyük kesimi için yeterli beslenme olanağı yoktur. Yoksul ailelerden gelen çoğu genç ya tümüyle parasızdır, ya da ailesi ona ancak çok az bir para yardımı yapmaktadır. Krediler hem düşüktür hem de bundan yararlanabilen öğrenci sayısı sınırlıdır. Okuyan gençlerin birçoğu ayrıca bir iş edinmek zorundadırlar. Bu da, bilindiği gibi hem kolay değildir hem de öğrenimi aksatmakta, verimi düşürmektedir. Gençlerin

büyük bir bölümünün, en iyi beslenmeleri gereken bir çağda yeter gıda alamadıkları gizli ve açık açlık çektikleri bilinen bir şeydir. Bu şartlarda okuyan gençliğin sağlıklı olması beklenemez. Bu nedenlerle emekçi ailelerden gelen gençlerin birçoğu, orta ve yüksek öğrenim kurumlarına girmeyi başarsalar bile, öğrenimlerini sürdürememekte, ya başarısız olmakta ya da öğrenimi bırakıp gitmektedirler.

Diğer yandan ders araç ve gereçleri de az pahalı değildir. Kimi zaman ders kitaplarına, özellikle üniversitelerde okutulan ders kitaplarına konan astronomik rakamlar yüzünden öğrenciler bu kitapları alma gücüne sahip değildirler.

Çağımızda gençliğin eğitimi, elbette, bir öğrenim kurumunda okuyup diploma alabilmenin ötesinde kapsamlı bir anlam taşır. Gençliğin eğitimi, onun ruhsal ve bedensel olarak gelişmesini, iyi bir kültür edinmesini, yeteneklerini geliştirmesini sağlamalıdır. Oysa bugün Türkiye'de sözkonusu güç şartlar içinde okuyan gençlerin iyi bir kültür edinmeleri olanaksızdır. Barınacak yer bulmak, karınlarını doyurmak ve canlarını korumak telâşına düşen gençlerin sanat ve kültür açlışmalarına ne ayırabilecekleri zamanları, ne de hevesleri kalmaktadır. Zaten çevreleri onlara sanat ve kültür olaylarından çok, çetin bir yaşam mücadelesi, kıyasıya bir toplumsal kavga sunmaktadır. Bu şartlarda spor da gençler için bir lüks durmundadır. İçinde bulundukları koşullar spor yapmaya elverişli değildir. Zaten Türkiye'de spor yapabilme de, belli sanat ve kültür çalışmalarıyla ilgilenmek de ancak bir mutlu azınlık ya da dar amatör grupların yapabildiği bir şeydir. İlerici ve demokratik güçlerin, örgütlerin, kendi olanaklarıyla yaptıkları ise sınırlıdır ve bugünkü şartlarda bunların kitlesel bir nitelik kazanmaları güçtür.

Bugünkü Eğitim Sistemi Halkın ve Gençliğin Çıkarlarına Aykırı Düşüyor

Yüzlercesi, binlercesi aynı dersliklerde, yurtlarda ve okullarda biraraya gelen gençler arasında düşüncelerin hızla yayılması doğaldır. Bu toplu ilişkiler içinde öğrencilerin kendi sorunları gibi, genel olarak yurt ve dünya sorunları da büyük ölçüde tartışılır. Emekçi gençler, içinde bulundukları güçlüklerin, çetin yaşam şartlarının diğer ekonomik ve toplumsal sorunlardan kaynaklandığını, bozuk düzenin ürünü olduğunu kavrıyorlar. Öğrenci gençliğin sorunlarının çözümünün, düzen

emekçi halktan yana değişmedikçe mümkün olamayacağını biliyorlar.

Bugün Türkiye'de ve benzer kapitalist ülkelerde geçerli olan eğitim sistemi, kaçınılmaz olarak düzenin karakterini taşımaktadır. İktidarı elde tutan egemen sınıfların amacı, asla geniş kitleleri eğitmek, halk yığınlarının bedensel ve ruhsal gelişimini sağlamak değildir. Diğer bir deyişle eğitim sisteminin amacı insana hizmet değildir. O, üst sınıfların çıkarlarını gözetmektedir, bu sınıflara hizmet etmektedir. Bu sınıfların çıkarı ile emekçi halk yığınlarının çıkarları ise kaçınılmaz olarak çatışır.

Egemen sınıflar, biçimlendirdikleri eğitim sistemiyle başlıca iki amaç güdüyorlar: Birincisi, üretim ve yönetim için gerekli nitelikli elemanları yetiştirmek. Bu düzende üretim onların kontrolündedir, onların çıkarlarına hizmet etmektedir. Yönetim de öyle. Böylece eğitim, en başta bu sınıflara gerekli elemanları yetiştirmektedir. İkincisi, egemen sınıflar, uyguladıkları eğitim sistemiyle kitleleri düzenden yana şartlandırmaya çalışıyorlar. Daha ilkokuldan başlayarak kurulu düzenin en iyi düzen olduğu, iyi bir yurttaşın bu düzeni savunması gerektiği savunulur ve tüm olaylar egemen sınıfların dünya görüşüne uygun biçimde yorumlanır.

Bilgi egemen sınıfların çıkarlarına göre hazırlanıp sunulduğu için, çoğu zaman öğretilenler gerçeğin kendisi değil, tahrif edilmiş biçimidir. Eğitim doğrularla çelişir. Egemen sınıflar haktan, özgürlükten sözederler, ama bunları sürekli olarak çiğnerler. Onlar doğruluktan, iyilikten sözederler, ama yaptıklarının ve insanlar arası ilişkilerde uyguladıklarının doğruluk ve iyilikle bir ilişkisi yoktur. Kapitalist toplumda insanlar arasında kıran kırana bir mücadele vardır. İnsanlar kendi çıkarlarını önde tutarlar ve birbirleriyle boğazlaşırlar. Egemen sınıflar bu kavgayı, anarşiyi, bencilliği savunurlar. Egemen sınıflar tarihi, felsefeyi, toplum bilimi ve tüm bilgileri çıkarlarına uygun biçimde değiştirir, öyle sunarlar. Bu nedenle de kapitalist toplum kişiyi ruhsal ve bedensel bakımdan iyi biçimde eğitemez, onu doğru ve güzel olan değerlerle donatamaz.

Eğitim sisteminin ve genel olarak düzenin niteliği hakkında bilinçlenen gençlik kesimi, kaçınılmaz olarak ona tepki gösterir. Bu tepkide, emekçi sınıflardan gelme gençliğin payı büyüktür. Bu gençlik kesimi, bir kez kendisi güç koşullar altında öğrenim görmekte, düzenin kötülüklerini bizzat, ailece ve sı-

nıfsal düzeyde yaşamaktadır. Onlar gençlik sorunlarının çözümünün diğer toplumsal sorunların çözümüne bağlı olduğunu biliyorlar. İlerici, demokratik ve devrimci saflarda yer alırken, yalnız kendi sorunlarının çözümü için değil, genel olarak toplumda sömürü ve zulmün son bulması, emekçi sınıfların kurtuluşu ve herkes için insanca bir yaşam uğrunda mücadele ediyorlar. Diğer yandan köken olarak emekçi sınıflardan gelmedikleri, konut, beslenme ve diğer gençlik sorunlarının sıkıntısını pek duymadıkları halde, diğer sınıflardan gelme gençlerin içinde de çok kişi ilerici, devrimci gençlik hareketlerine katılmaktadır. Bu gençler de, emekçi kökenli gençler gibi, düzenin kötülüklerine tepki duyuyor, devrimci, ilerici hareketlerden etkileniyor, insanca bir düzen istiyorlar. Çağımızda önemli bir kitle oluşturan ve yaşının verdiği enerjiyle yüklü bulunan gençlik kesiminin düzene gösterdiği tepki, devrimci ve demokratik harekete kattığı güç büyük bir önem taşıyor. Aynı durum, gerici sınıfların, gençlik hareketini bozmak, saptırmak, kendi kontrollerine almak için bir dizi tedbirler almasına da yol açıyor.

Bu alanda, egemen sınıfların yaptıklarından biri gençleri toplumsal sorunlardan uzaklaştırmak, başka şeylerle oyalamaktır. Onlar, gençleri futbolla, yoz eğlence türleriyle, seksin ve şiddetin egemen olduğu sinema, kitap ve benzeri şeylerle oyalamağa çalışıyorlar. Bu yönde harcanan sistemli çabalar bir yandan daha çok yaşam düzeyleri yüksek olan gençleri toplumsal sorunlara karşı ilgisiz, bencil, kendi rahatını düşünen insanlar haline getirirken, emekçi sınıflardan gelme öğrenci gençliğin bir kısmını ve bizzat yaşamlarını emekleriyle kazanan pek çok genci de aynı biçimde toplum sorunlarından uzaklaştırır, onları yozlaştırır.

Tüm bu sistemli çabalara rağmen, gençliğin büyük bir bölümünü toplumsal sorunlarla ilgilenmekten alıkoyamayan gerici egemen sınıflar, gençliğin ideolojik ve politik mücadelesini yanlış yollara kanalize etmek için de elden geleni yapıyorlar. Örneğin Türkiye'de uzun yıllardır pompalanan ırkçı-şoven ideoloji bu amaçlara hizmet ediyor. Bunun için en başta eğitim sisteminden yararlanılıyor. Daha aileden başlayarak, okullarda, sistemli bir biçimde gençler ırkçı duygularla, şoven bir millet anlayışıyla, başka halklara karşı düşmanlıkla eğitiliyorlar. Böylece sınıf mücadelesi perdeleniyor, egemen sınıfların

sömürü ve zulmü gizleniyor ve insanlar başka ülkelerin emekçilerine karşı düşmanca duygularla şartlandırılıyorlar.

Türkiye'de 1960'lardan itibaren gençlik kesiminde devrimci ve demokratik görüşlerin gelişmesi üzerine, gerici sınıflar gençliği ırkçı örgütler içinde toplamak, yönlendirmek için yoğun çabalar harcadılar. İlerici, devrimci gençlik örgütlerinin karşısına gerici, ırkçı örgütler çıkardılar. Ülkü Ocakları bunun en açık örneğidir. Bu örgütlerdeki gençler türlü yollarla derlenmişlerdir. Birçokları, kötü yaşama ve eğitim şartlarının sonucu amaçsız bir şiddetten hoşlanmaktadırlar. Çoğu yoksul ailelerden gelmektedir ve kendilerine türlü çıkarlar sağlanmıştır. Bir kısmı burjuvazinin ırkçı, şoven milliyetçi duygularına şartlandırılmışlardır ve toplumun kurtuluşunun bu yoldan olacağını sanmaktadırlar. Burjuvazinin gizli ve açık örgütleri bunların beynini yıkamakta ve onları emekçi halkın kurtuluş mücadelesine karşı saldırgan amaçlarla kullanmaktadırlar.

Gerici sınıflar, gençlik hareketine karşı daha usta ve gizlenmiş yöntemleri de kullanıyorlar. İlerici, devrimci gençlik hareketini bölmek, onlar arasındaki bazı görüş ve yöntem ayrılıklarını düşmanca ilişkilere çevirmek için de elden geleni yapıyorlar. Emperyalizm ve onun yerli işbirlikçileri bu yöntemleri genel olarak tüm devrimci ve demokratik harekete karşı uyguluyorlar. Böylece dünya ölçüsünde ve ülke çapında dost güçler düşman gibi gösteriliyor, hedef şaşırtılarak asıl düşman, emperyalizm ve işbirlikçileri gözden saklanıyor. Maoculuk bunun en tipik örneğidir. Maocular, genel olarak tüm devrimci ve demokratik hareket gibi gençlik hareketine de düşmanca yöntemler sokmuşlardır. Onların tüm propagandası ilerici güçleri karalamaya yönelmiştir. Onlar, sivri devrimcilik maskesi altında genç beyinleri yalanlarla şartlandırıyor, enternasyonal dayanışmayı ve ilerici güçlerin birliğini baltalıyor, böylece emperyalizme ve iç gericiliğe en büyük hizmeti yapıyorlar.

Egemen sınıflar, bu yöntemlerin yanısıra, ilerici gençlik hareketini engellemek için çok daha açık zorbalık yöntemlerine başvuruyorlar. İlerici, devrimci gençlerin okullardan, yurtlardan atılması, onlara işkence edilmesi ve onların öldürülmesi günden güne artarak devam etmektedir. Bu açık zorbalık ve cinayetler gençleri de hem can güvenliklerini korumak, hem de yurtları, okulları faşist milislere terketmemek için tedbirler almaya itiyor. Bu arada devrimci gençlik kesiminde de bireysel terörizm eğilimleri doğuyor.

Bireysel terörizmi yaratan, hiç kuşkusuz gerici sınıfların zorbalığı, ağır baskısıdır. Ancak bu yöntemlerle sonuç alınamayacağı da bir başka gerçektir. Burjuvazi, bundan yararlanarak gençlik eylemlerini kitlelerden koparmaya, okul duvarları arasına hapsetmeye çalışır. Demokrasi ve sosyalizm için mücadele geniş kitleleri kapsamadıkça bu tür bireysel terör yöntemleri burjuvazinin saldırılarına, gençlik hareketini ve genel olarak devrimci ve demokratik hareketi ezmesine, geriletmesine olanak sağlar. 12 Mart öncesinde, bu tür küçük burjuva devrimciliğinin, bireysel terörizmin açık örnekleri gençlik hareketinde görülmüştü. Günümüzde de benzer eğilimler görülmektedir.

Gerek gençliğin eğitim sorunlarının çözümü, gerekse genel olarak diğer tüm önemli toplumsal sorunların çözümü, bu bozuk düzenin değişmesine, emekçi halktan yana insanca bir düzenin kurulmasına, sömürü ilişkilerinin son bulmasına bağlıdır. Bu ise, başta işçi sınıfı olmak üzere, yoksul köylülerin ve diğer emekçi ilerici insanların mücadelesine bağlıdır. İlerici, devrimci gençlik bilgisini ve enerjisini işçi sınıfınınki ile birleştirdiği, emekçi halk yığınlarıyla dirsek temasını koruduğu, aceleci ve yanlış yöntemlere kendisini kaptırmadığı zaman toplumun kurtuluşuna gerçekten büyük hizmetler yapacaktır. İşçi sınıfının devrimci politik mücadele hattı gençliğinde kılâvuzu olmalı, gençlik kendisini bu en devrimci sınıfın mücadelesiyle uyumlu kılmalıdır.

Kürt Halkı ve Gençliği Açısından Eğitim Sorunu

Türkiye'de genel olarak gençliğin karşı karşıya bulunduğu sorunlar Kürt gençleri için de elbette sözkonusudur. Üstelik Kürt halkının yaşadığı bölgeler eğitim bakımından çok daha kötü durumdadır. Burada okuma-yazma oranı çok daha düşüktür. İlkokul çağındaki çocukların yarıdan fazlası okula gidememektedir. Mevcut ilk, orta ve yüksek dereceli okullar ise bina, araç-gereç ve öğretmen bakımından son derece yetersizdir.

Kaldı ki Kürt halkı açısından eğitimde asıl büyük sorun Kürt halkının kendi anadilinde eğitim yapamamasıdır. Bu en doğal ve sözde Birleşmiş Milletler yasası ve diğer uluslararası sözleşmelerle tüm halklar için güvence altına alınmış olan hak, Kürt halkına tanınmamaktadır. Türk çocuklarına göre hazırlanmış eğitim sistemi Kürt halkı için de aynen uygulanmaktadır. İnsanın temel hak ve özgürlüklerine aykırı düşen bu uy-

gulama, Kürt halkı için eğitimi daha da olanaksız ve çarpık kılmaktadır.

Yedi yaşında ilkokula başladıklarında Türkçe bilmeyen Kürt çocukları, aynı yaştaki Türk çocuklarının gördüğü öğrenime tabi tutulmaktadırlar. Bu daha baştan büyük bir eşitsizlik yaratıyor. Çünkü çocukların Türkçeyi öğrenmeleri için yılların geçmesi gerekmektedir. Ve zaten anadili Kürtçe olan bir ortamda çocuğun Türkçeyi iyi biçimde öğrenmesi de mümkün değildir. Çocuğun bilmediği ya da çok az bildiği bir dilde bilgileri ya tamamen algılamayacağı, ya da sınırlı olarak algılayacağı açıktır. Bu durum çocuğun ilk öğrenimini başarısız kılacağı gibi tüm öğrenim yaşamına da yansır. Orta ve yüksek öğrenim sırasında da Kürt çocuklarının genellikle büyük anlatım zorlukları çektikleri ve bunun başarı düzeylerine yansıdığı pratikten de iyi bilinir. Bu durum aynı zamanda çocuklarda çeşitli komplekslerin gelişmesine yol açmaktadır.

Dil, düşünmede, bilgilerin aktarılmasında ve insan ilişkilerinde büyük bir araçtır. Bütün bu nitelikleriyle dil insanın üretimde bulunmasında büyük bir paya sahiptir. Kişinin en iyi biçimde kendi anadiliyle bu görevleri başaracağına ise kuşku yoktur. Anadilde eğitimin engellenmesi, öğrenmeyi ve bilgilerin kişiden kişiye, kuşaktan kuşağa ulaşımını engeller ve toplumun gelişmesi üzerinde açık olumsuz bir etki yapar. Bu baskılar üretim güçlerinin gelişmesini engeller. Kaldı ki yalnız Kürtçe eğitim engellenmekle kalınmamış, Kürt halkının kültürü, dili üstünde genel olarak ağır baskılar konmuş, bu kültürün kitleler tarafından öğrenilmesi ve geliştirilmesi de engellenmiştir ve bu durum sürdürülmektedir.

Egemen sınıfların çıkarlarına göre biçimlendirilen eğitim sistemi, aynı zamanda Kürt halkının ve diğer sayıca küçük halkların zorla asimilasyonunu da amaçlamıştır. Bu nedenle de bu halklar açısından eğitim daha da anti-demokratiktir. Bu durum Türkiye'de eğitim sisteminin ırkçı-şoven karakterinin daha da belirgin olmasına yol açmıştır. Diğer halkları, özellikle de Kürt halkını zorla Türkleştirme çabası Türkiye'de ırkçılığı, şovenizmi büyük ölçüde körüklemektedir. Kürt halkını yok sayma, kürt dilini, kültürünü yok sayma çabaları, bilim dışı gerici görüşlerin bilim adına ileri sürülmesine, tarihin ve diğer sosyal bilimlerin tahrifine, komikleştirilmesine yol açan başlıca nedenlerden biridir.

Kürt gençleri işte böylesine bir ortamda sözde «eğitim» görmektedirler. Ana dilin kullanılmasını bile engelleyen bu ırkçı, asimilasyoncu eğitimin anti-demokratikliği çok daha somuttur. Halkın çıkarlarıyla yürürlükteki bu sistem arasındaki çelişkiler eğitim alanında çok daha belirgindir. Bu nedenle de Kürt gençliği bu eğitim sistemine büyük tepki gösteriyor. Günden güne kitle olarak büyüyen ve politize olan Kürt gençleri, Kürt halkının dili ve kültürü üstündeki baskıların kalkmasını istiyorlar. Bunun yanısıra onlar, genel olarak Türkiye'deki tüm ilerici, devrimci gençlik hareketi gibi, sömürü ve baskı düzenine tepki gösteriyorlar. Kendi sorunlarının çözümünün diğer temel toplumsal sorunların çözümüne bağlı olduğunu biliyorlar. Kürt gençlik hareketi, halkımızın ulusal baskı altında olması ve devam edegelen geri feodal ilişkiler nedeniyle *ulusal-demokratik* bir nitelik taşıyor. Gençliğin eğitim sorunlarının temel çözümü, ancak her türlü ulusal baskı ve sömürü ilişkilerinin son bulmasına, ulusal sorunun eşitlik ilkelerine uygun demokratik bir çözümüne, dilin ve halkın ilerici kültürünün gelişmesi için yeter olanaklar sağlanmasına bağlıdır.

Günümüzde Gençliğin Eğitim Sorunları İçin Neler Yapılabilir

Eğitimin demokratikleşmesi, onun biçimde ulusal (her halkın kendi anadiliyle), özde sosyalist (bilimsel, emekçi kitlelerden yana) olmasını gerektirir. Bu anlamda bir demokratikleşmenin gerçekleştirilmesi, ilerici güçlerin uzun vadeli, sabırlı, çetin mücadelelerine, bu mücadelenin başarısına bağlıdır. Bugün, varolan düzen temelden değiştirilmeden yürütülen mücadele ile demokratik sınırlar genişletilebilir; ama temel çözüm, devrimci güçlerin nihayi zaferine bağlıdır.

Gençliğin eğitim sorunlarının temel çözümünün bir toplumsal devrime bağlı oluşu, günümüzde bu alanda yapılacak bir şey olmadığını göstermez. Tersine, gençlik kesimi, temel çözümün nasıl mümkün olacağını unutmadan ve bu amaçla güçlerini diğer devrimci ve demokratik güçlerle uzun vadeli bir mücadele için birleştirmeyi ihmal etmeden, bugünkü koşullarda da eğitim alanında daha iyi olanaklara kavuşmak ve demokratik alanda yeni mevzilerin kazanılmasını sağlamak için mücadele etmek zorundadır.

Bir kez, gençlik hareketi faşist baskı ve terörün yıkıcı etki-

lerinden kurtarılmalıdır. Yurt, okullar faşist saldırganlardan korunmalı, onlardan arındırılmalıdır. Faşist yuvalar kurutulmalı, onları besleyen yönlendiren kanallar tıkanmalıdır. Elbette bu genel olarak Türkiye'de faşizme karşı verilen mücadelenin başarısına bağlıdır. İlerici, devrimci gençlik bunun için elinden geleni yapmaktadır.

İlerici, devrimci gençlik üzerinde öteden beri, egemen sınıflarca sürdürülen baskı, yıldırma eylemlerine son verilmeli, gençliğin devrimci ve demokratik hareketinin gelişmesine, güçlenmesine uygun koşullar sağlanmalıdır. Elbette bunun sağlanması da ilerici gençlik kesimiyle birlikte toplumdaki tüm demokratik güçlerin çabasına, etkinliğine bağlıdır.

Gençliğin konut ve beslenme sorunlarının çözümü için ciddi tedbirler alınmalıdır. Okuyan gençlik için yeter sayıda yurt yapılmalı ve krediler gençlerin doğal beslenme, giyim ve kültür ve diğer zorunlu ihtiyaçlarını gidermelerine yeter bir düzeye ulaştırılmalıdır. Ders kitapları ve diğer kültür araçları ucuzlatırılmalıdır.

Gençliğe, yoz olmayan nitelikte kültür ve spor çalışmaları için olanaklar sağlanmalıdır.

Ders programları, okul kitapları ve diğer kültür araçları bilim dışı, ırkçı, şoven, gerici konulardan ve bu tür sözde «bilgiler»den arındırılmalıdır. Bilim ve kültür üstündeki her türlü sansür kaldırılmalıdır.

Gençliğin okullarda yönetime katılması, sorunlarının çözümünde söz sahibi olması için demokratik olanaklar yaratılmalı ve genişletilmelidir.

Köylü gençlerin, emekçi sınıflardan gençlerin eşitsiz eğitim koşullarından kurtarılması için tedbirler alınmalıdır.

Diğer yandan Kürt halkının ve dolaysiiyle Kürt gençlerinin ve yine sayıca daha az olsalar bile ana dilleri farklı olan diğer halklardan gençlerin ana dillerinde eğitim görmelerine, kendi dil ve kültürlerini öğrenip geliştirmelerine olanak verilmelidir.

---

* Bu bildirge 4 - 11 Şubat tarihlerinde Ankara'da yapılan Demoraktik Eğitim Kurultayına, **Hazım Kılıç** tarafından sunulmuştur.

Kurultay Sonuç Bildirgesi

TÖB-DER'in düzenlediği, 4-11 Şubat 1978 tarihleri arasında Ankara'da toplanan, başta DİSK olmak üzere çok sayıda demokratik kuruluşun katıldığı DEMOKRATİK EĞİTİM KURULTAYI'mız; devrimci, demokratik öğretmen hareketinin hayatî sorunlarını tartışmış, eğitimin çok yönlü bir değerlendirmesini yapmış, ve eğitimin demokratikleştirilmesi için verilmekte olan mücadelenin anahatlarını inceleyip belirleyen gündemindeki tüm konuları çeşitli boyutlarıyla irdeleyerek aşağıdaki konuları saptayıp duyurmayı kararlaştırmıştır:

1 — Eğitim emekçilerinin biricik meslekî, yığınsal örgütü olan TÖB-DER; toplumun demokratikleşmesi, faşizmin geriletilmesi, sömürüsüz bir toplumun yaratılması; bağımsızlık, demokrasi, barış ve özgürlük mücadelelerinin, nihaî zafere doğru geliştirilmesi uğraşısı veren güçler arasında önemli bir yer tutan demokratik öğretmen hareketinin işçi sınıfı öncülüğünde her geçen gün daha da güçlenip sağlamlaştığını kıvançla belirtir.

2 — Demokratik Eğitim Kurultayı, bugüne değin halk güçlerimizin kurtuluş mücadelesinde yiğitçe yer aldıkları için, faşist ve diğer gerici güçler tarafından katledilen öğretmen kardeşlerimizi ve aynı şekilde hayatlarını kaybeden diğer tüm devrimci ve yurtseverleri saygıyla anar.

3 — Toplumumuzun demokratikleştirilmesiyle birlikte, eğitimin demokratikleştirilmesi amacıyla eğitimin bütün kademeleri ve tüm yönleriyle planlanıp programlanmasına, eğitim felsefesinin ilke ve amaçlarının belirlenmesine, öğretmenlerin demokratik ve meslekî örgütü TÖB-DER'in katılmasının zorunluluğuna inanır.

4 — Demokratik Eğitim Kurultayı, öğretmen hareketinin en ivedi ekonomik ve demokratik sorunlarının başında grevli, toplusözleşmeli sendikalaşma hakkının geldiğini dile getirir. Kurultayımız, tüm çalışanların sendikalaşma hakkını benimser. Bu hak, bütün ücretli emekçiler için vazgeçilmezdir ve dünyanın dört bir

yanında Eğitim, Bilim ve Kültür işçileri tarafından kullanılmaktadır. Eğitimin üretimle olan bağı, öğretmenlerin yaşama ve çalışma koşulları dikkate alındığında, eğitim emekçilerini, tüm ücretli çalışanlar gibi, işçilerin dışında düşünmek olanaksızdır. Bu ana düşünceden hareketle, DEMOKRATİK EĞİTİM KURULTAYI:

A — Sendikal haklarımız doğrultusunda mücadelenin; uluslararası kardeş öğretmen örgütleri, başta olmak üzere, emekten yana siyasi güçlerle gençlik ve kadın kuruluşlarıyla güç ve eylembirliği içinde sürdürülmesine,

B — Hukuki bakımdan, 274 sayılı Yasada yapılacak bir değişiklikle işçi tanımının genişletilerek eğitim emekçilerinin grevli, toplusözleşmeli sendikalaşma hakkının gerçekleştirilebileceğine,

C Bu düzenlemenin işçi-memur ayrımını belirleyen ilgili komisyon ve Bakanlar Kurulu Kararı ile de yapılabileceğine,

D — Sendikal haklar kazanıldığında işkolu esasına göre Türkiye Eğitim, Bilim ve Kültür İşçileri Sendika'sının kurulmasına, bu sendikanın DİSK'le bütünleşmesine,

E — Başta DİSK olmak üzere tüm demokratik kuruluşlarla dayanışma içine girilmesine, şimdiye değin bu uğurda verilen mücadelenin bundan sonra da daha yoğun ve kararlı bir şekilde sürdürülmesine ve tabanın benimseyerek getirdiği tüm demokratik mücadele yöntemlerinin kullanılmasına karar vermiştir.

5 — Demokratik bir eğitim, ancak demokratik bir toplumda mümkündür. Eğitimin demokratikleştirilmesi uğrunda verilmekte olan mücadele, toplumumuzun içine girdiği genel demokratikleşme sürecinin önemli bir parçasıdır. Baskısız ve sömürüsüz bir toplum düzenini gerçekleştirebilmek amacıyla bütün anti-demokratik engellerin temizlenmesi, tarihsel bir görevdir.

Tüm emekçi sınıf ve takabalara eğitim görme olanakları sağlanmadıkça, ezilen halkın demokratik özlemleri, dili ve kültürü üzerindeki ırkçı-şoven ve asimilâsyoncu politika ve uygulamalara son verilmedikçe, üretim güçlerinin özgürce gelişimini sağlayan, gerçekten demokratik bir toplumdan ve eğitimden söz edilemez.

Türkiye'de yürürlükte bulunan ve emperyalist-kapitalist sistemce belirlenen üretimden kopuk, anti-demokratik, idealist, ırkçışoven ve asimilâsyoncu eğitim sistemi: üretim güçlerinin özgürce gelişmesine olanak vermemekte; egemen güçlerin çıkarları ve dünya görüşü doğrultusunda şartlandırılmış, üretken ve yaratıcı olmayan okur-yazar yetiştirmekte, ezilen ve sömürülen emekçi

kitlelerin ileriye dönük mücadelesinde etkin görevler yüklenebilecek kendine güvenli, gerçekten demokratik, dirençli insanlar yetiştirmemektedir.

Bu görüş ve düşüncelerle Demokratik Eğitim Kurultayımız:

A — Eğitim sisteminin, kitlelerin ilerici kültürünün öğretimini ve geliştirilmesini sağlayıcı bir niteliğe kavuşturulmasını, sınıfsal ve ulusal ayrıcalıklar içermeyen bir tarzda, «biçimde ulusal-özde emekçi halktan yana» bir içeriğe ve işlerliğe kavuşturulmasını;

B — Üretim güçlerinin özgürce gelişmesine büyük katkıda bulunan eğitimden tüm emekçi sınıf ve tabakaların eşit olarak yararlandırılmalarını;

C — Türkiye'nin de altına imza koyduğu İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ, Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Sonuç Belgesi gereklerine uygun olarak insan hak ve özgürlükleri, halkların haklarının eşitliği ve kendi geleceklerini tayin ilkesi doğrultusunda herkese kendi anadilinde öğrenim yapma hakkının tanınmasına;

D — İlköğretimin her alanında görüldüğü gibi, özellikle Yatılı Bölge Okulları aracılığıyle sürdürülmekte olan, emekçi halk çocuklarını, kendi ulusal ve toplumsal değerlerine yabancılaştırmayı ve boyun eğdirip dirençsiz bırakmayı amaçlayan eğitime son verilmesini, tüm ilköğretimin demokratik bir öz ve işlerliğe kavuşturulmasını;

E — Başta MC'nin ders kitapları olmak üzere, süregelen faşist, gerici ve bilim-dışı öğretim programlarının ve ders kitaplarının kaldırılması, bunun yerine TÖB-DER ile işbirliği halinde, demokratik eğitimin gereklerine uygun olan öğretim programlarının ve ders kitaplarının hazırlanmasını;

F — Bilim, araştırma ve inceleme üzerindeki anti-demokratik baskı ve uygulamalara son verilmesini;

G — Ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yönden farklılıkların bulunduğu Türkiye'de; bu özgül durumlar veri alınarak yerel ve demokratik bir yaygın eğitim politikasının izlenmesini, okumayazma bilmeyen emekçi kitlelerin tümüyle okur-yazar hale getirilmesini ... öngörür.

H — Eğitim ve üretim arasında sıkı ve sağlam ilişkilerin kurulmasını ve insanın çok yönlü ve bütünüyle gelişmesini sağlamayı öngören, «politeknik eğitim» anlayışının ülkemiz koşullarına gö.re oluşturularak yaşama geçirilmesi için gerekli her türlü çalışmaları yapmadaki kararlılığını önemle vurgular.

İ — Devlet güdümündeki tüm İmam Hatip Okulları, Kuran Kursları gibi gerici eğitim kurumlarının sona erdirilmesi ve feodal eğitime karşı gerekli bütün alanlarda mücadele edilmesinin gereğini belirtir.

6 — Demokratik Eğitim Kurultayı Yüksek öğrenim gençliğinin akademik özgürlüğünün ve üniversite, yüksekokul özerkliğinin gerçek anlamda sağlanması, bu kurumların faşistlerden arındırılarak, cangüvenliğinin ivedi bir zorunluluk olarak gerçekleştirilmesi, yükseköğrenim öğrencilerinin ekonomik ve sosyal yaşam koşullarının iyileştirilmesi, eğitimde fırsat eşitliğinin tanınması ve öğrenci gençliğin merkezi demokratik, yığınsal örgütlenmesinin gerçekleştirilmesi zorunluluğunu belirtir.

7 — Öğretmenliğin özel uzmanlık isteyen bir meslek olduğu noktasından hareketle, Kurultayımız, öğretmen yetiştiren kurumların tek tip öğretim programları esasına dayalı olarak merkezileştirilmesi, bunun için gerekli düzenlemelerin yapılması, böylelikle öğretmenlik mesleğinin heterojen unsurlardan oluşan karmaşık yapısının sona erdirilmesi ve öğretmen yetiştiren kurumların özerkleştirilerek demokratik bir yapıya kavuşturulması zorunluluğunu dile getirir.

8 — Kurultayımız, zorunlu ilköğrenimde öğrenim masraflarının tamamının, öğretmenlerin kullandığı araç-gereçlerinin devlet tarafından karşılanmasını talep eder.

9 — Demokratik Eğitim Kurultayı, eğitim emekçileri üzerindeki gerici politik baskıların kaldırılması, işgüvenliğinin sağlanabilmesi için öğretmenlerin tayin, terfi ve diğer özlük işlerinin Milli Eğitim Bakanlığından özerkleşmiş Yüksek Öğretmenler Kurulu adlı bir kurul tarafından yürütülmesini ve bu alanda yargı organlarındaki statünün örnek alınmasını ister.

10 — Demokratik Eğitim Kurultayı, öğretmenlere ve memur statüsündeki bütün emekçilere, siyasal partilere katılma ve siyasal çalışma yapabilme, kendi siyasal düşün ve kanılarını özgürce ifade edebilme hakkının sağlanması için bu konudaki yasal en-

gellere, anti-demokratik uygulamalara karşı mücadeleleyi savunur.

1 — 141-142 ve benzeri anti-demokratik ceza ve diğer yasa maddelerinin kaldırılması, düşünce, yayın ve örgütlenme üzerindeki tüm yasak ve kısıtlamaların kaldırılması için mücadele eder.

12 — Kurultayımız, ezilen cins olan kadınlarımızın, eğitimde fırsat eşitliği talebini, Türkiye'de genel olarak eğitimin demokratikleştirilmesi çerçevesi içinde çözümlenmesi gereğini vurgular.

13 — Demokratik Eğitim Kurultayı, milyonlarca emekçi çocuğunun en ivedi gereksinimlerinden olan okul öncesi eğitim ve bakım olanaklarının sağlanması, işyerlerinde kreşlerin açılması, aynı durumdaki öğretmen çocuklarının kreş ve anaokulu sorunlarının da bu çerçeve içinde çözümlenmesi gereğini dile getirir.

14 — Kurultayımız, çocuk edebiyatı konusunda emperyalizmin bu alandaki beyin yıkama faaliyetlerine karşı mücadele ederken, devrimci, ilerici ve halkçı bir politikanın uygulanmasını ve bu yayın alanında TÖB-DER'e düşen önemli görevlerin mali olanaklar çerçevesinde sistemli ve programlı bir şekilde yerine getirilmesi gereğini belirtir.

15 — Demokratik Eğitim Kurultayı, Federal Almanya'dakiler başta olmak üzere yurtdışındaki emekçilerimizin yüzbinlerce çocuğunun kendi anadilinden eğitim ve öğretim yapabilmesi için gerekli ve yeterli olanakların sağlanması gereğinden hareketle, TÖB-DER; bir yandan ilgili yabancı hükümetlere ve onların şoven, asimilasyonu siyasetlerine karşı mücadele yürütürken, öte yandan, Türkiye'nin gerici halk düşmanı siyasi iktidarlarının yurdışına gönderdiği faşist öğretmenlerin geri çevrilmesini ve oradaki eğitim kurumlarının da TÖB-DER ilkeleri çerçevesinde demokratikleştirilmesini savunur.

16 — Demoratik Eğitim Kurultayı, Türkiye öğretmen hareketinin ve tüm eğitim kurumlarının uluslararası meslek örgütleriyle ve öğrenim kurumlarıyla ilişki, karşılıklı işbirliği, dayanışma ve bilgi alış-verişini engelleyen yasa ve uygulamaların tümüyle kaldırılması zorunluluğunu vurgularken, uluslararası düzeyde FISE ilkelerini ve 11. Kurultay Kararlarını benimsediğini bildirir.

17 — Demokratik Eğitim Kurultayı uluslararası plâtformda,

A — Haklı savaşları destekleyen, haksız savaşlara, militarizme ve silâhlanmaya karşı çıkan barış politikasını benimser; bu doğrultuda Türkiye'nin; emperyalist silâh tekelleri ve yerli işbirlikçileri tarafından sokulduğu silâhlanma yarışını protesto eder. Farklı sosyal sistemlere sahip ülkelerin barış içinde birlikte yaşama ilkesinden hareketle, sosyalist ve üçüncü dünya ülkeleriyle ekonomik, bilimsel, teknolojik ve kültürel işbirliğinin geliştirilmesini,

B — Yumuşama politikasının gereği olarak, politik detantın askerî detantla temellendirilmesi yolunda öncelikle kimyasal silâhların kaldırılmasını,

C — Emperyalizmin yeni yığınsal imha silâhlarından Nötron Bombasına karşı mücadelenin Türkiye'de de güçlendirilmesi yolunda çabaların yoğunlaştırılmasını,

D — Emperyalistler tarafından sabit bir uçak gemisi olarak kullanılmak istenen Kıbrıs'ın bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne, ve egemenliğine saygı gösterilmesini, bunun için Kıbrıs'la ilgili tüm Birleşmiş Milletler kararlarının uygulanmasını öngörür.

18 — Demokratik Eğitim Kurultayı öğretmen hareketinin işçi sınıfımız başta olmak üzere tüm emekçi halk güçlerimiz ve onların siyasal, ekonomik, demokratik örgütleriyle işbirliği ve dayanışmasının güçlenmesi gerektiğini belirterek yukarıdaki sonuç bildirgesinin Türkiye Kamuoyuna ve uluslararası kardeş kuruluşlara duyurulmasını kararlaştırmıştır.

19 — Demokratik Eğitim Kurultayı, TÖB-DER'in bugüne kadar sürdürdüğü bağımsızlık, demokrasi, barış ve özgürlük mücadelesinin güçlendirilmesi için örgütsel bütünlüğümüzün sağlamlaştırılması yolunda çaba göstermeyi vurgularken, eğitim emekçilerinin en ileri kolu olan TÖB-DER'in bu uğurda, her türlü baskı ve zulme karşı şimdiye değin yılmak bilmez bir mücadele verdiğini ve aynı yolda azimle ilerleyeceğini ilân eder.

ÜRÜN'deki «MEKTUP» ÜZERİNE

Ş. DİCLELİ

Ürün dergisi, ulusal sorun üstüne yapılan tartışmayı, kendi açısından âdeta keserek bana hitaben bir «açık mektup» yayınladı. Tartışmalarda mektup yönteminin kullanılması doğrusu ilginçtir. Bay Ersavaş ve bay Utku'nun ardından kaleme sarılan bay Şengül [Ürün'ün ulusal sorun üstüne kalem oynatan ne de çok yazarı varmış.. Eğer böyleyse neden bunun için 36 ay susulduğu meraka değer.. Ama dünyada isim boldur, Ürün, minderde sırtı yere gelen, sakatlanan her sporcunun yerine bir yedeğini sürebilir.. İhtimal ki bu isimler yediye tamamlanacaktır. Bilindiği gibi «Yedi Cüceler» hep birlikte yaman işler becermektedirler..], mektubunun nedeni olarak, benim tartışmayı hezeyan biçimine büründürdüğümü, tartışmanın düzeyini düşürdüğümü iddia ediyor. Ne demeli? Buna okuyucular karar versin. Bu konuda Ürün'de ve Özgürlük yolu'nda yeralan yazıları izleyen okuyucu, kimin şaşırdığını, kimin hezeyan halinde bulunduğunu, buna karşılık kimin tartışmayı ciddiye alıp sabırla yanlışları ortaya serdiğini kavramakta zorluk çekmeyecektir.

Gerçek şu ki, Ürün Dergisi bu tartışmada beklemediği bir perişanlığa uğradı. Sayfalarında çalakalem sıralanan yanlışlar peşpeşe ortaya serilince, olgunluk gösterip susacağına, ya da dürüstçe bir özeleştiri yapacağına bu kez bir «açık mektup» kaleme alıp bu küfürnameyle yüreğini sovutmaya çalıştı. Ürün, şu haliyle, sırtı üst-üste mindere yapıştıktan sonra, minder dışına kaçıp oradan küfürler ve tehditler savuran bir yalancı pehlivanı andırmaktadır. Asıl, bu duruma düşen birine bizim cevap vermemiz gerekir miydi? Besbelli ki gerekmezdi. Ama bu kez salt, öfkelendiği için daha büyük açıklar veren, tahrifatçılığı görülmemiş düzeylere vardıran Ürün'ün tahrifatlarından birkaçını göstererek tartışmayı noktalamak istiyoruz.

Bay Şengül'ün şu sözlerine bakın: «Ürün dergisinde çıkan yazıları bahane ederek TKP'ye saldırmanızı deşifre etmek de bizim sorumluluğumuzdu. Bu nedenlerle ve yazımızın sizin dışınızda hiç

kimseye yönelmediğini açıkça belirtmek için...» İşte böyle diyor bay Şengül ve böyle demekle de bu tartışmadan hiç bir şey anlamadığını daha baştan ortaya koyuyor. «Yazımızın sizin dışınızda hiç kimseye yönelmediğini..» Sözkonusu olan bir kişisel kavga değil bay Şengül. Birtakım görüşler tartışılıyor. Bunlar milyonlarca insanı ilgilendiriyor. Öyle olunca da «yazımız, sizin dışınızda kimseye yönelik değil» demek yalnızca saçmalamaktır. Böyle demenizin nedeni şu olabilir: Siz halkımızın sosyalist ve yurtsever güçlerine sorumsuzca saldırdınız. Belki bunu farkettiğiniz ve gelen tepkileri gördüğünüz için, şimdi pişkince kendinizi savunmak için, «benim sözüm size değil, ben yalnızca bunları Ş. Dicleli'ye söyledim!» diyorsunuz. Çok gülünç doğrusu.. Yürekli olun bay Şengül. Söylediklerinizin doğruluğuna hâlâ inanıyorsanız onları savunun; değilse, bir özeleştiri yapmak da ayıp değildir.

«Ürün'deki yazıları bahane ederek TKP'ye saldırdığımızdan» söz ediyorsunuz. Ve güya siz bunu deşifre edecek mişsiniz. Zahmet etmeyin canım, biz TKP'yi gizlice eleştirmedik, açıkça yaptık bunu.

Tartışmayı başından izleyen okuyucular, Ürün'ün güttüğü devekuşu politikasını net biçimde gözlemişlerdir. Önce tartışmayı Ürün açtı ve bize suçlamalar yöneltti. Biz, Ürün'e verdiğimiz cevapta, onun 36 aydır çıkan bir «sosyalist» dergi olduğu halde bir kez bile ulusal soruna dokunmadığını, bu konuda görevlerini yapmadığını belirttik. Bu kez Ürün, «ben bu görevi yapmadıysam, işçi sınıfının partisi yaptı, bunu neden görmezlikten geliyorsunuz,» tarzında kendini savunmaya çalıştı. Bunun üzerine biz de sözkonusu «Parti»nin bu konudaki «geleneği»ni tartışmak durumunda kaldık. Ama bu da Ürün'ü öfkelendirdi. Şimdi o, neden benim yazımı bahane ederek TKP'ye saldırıyorsunuz, diyor. Pes doğrusu! Bu Ürün ne deve, ne kuş.. Onu eleştiriyoruz. başka hedef gösteriyor; o hedefi eleştiriyoruz, bu kez kendini gösteriyor.

Kaldı ki, biz TKP'yi, salt Ürün bu tartışmaya yol açtığı için değil, TKP'nin en yetkili ağızları sorumsuz bir biçimde dergimizi, dergimizin yazar ve sempatizanlarını suçladıkları için de eleştirdik TKP'nin politbüro üyesi bay Saydan, Özgürlük Yolu'ndan bazı kişilerin sahte TKP kurmak üzere olduklarından (!) ve burjuvazinin buna vereceği izinlerden (!) sözetti. Bu iddia bir yanıyla gülünç, bir yanıyla jurnaldı.

Bay Şengül, bizim kendilerine «alçak» dediğimizden sözediyor. Bu da açık bir tahrifattır. Bu sözcük, Lenin'den yaptığımız alıntıda geçiyordu ve o, sosyal şovenlerden söz ederken onu kullanmıştı. Biz yalnızca bir kıyaslama yapmıştık. Eğer bay Şengül ve yandaş-

ları bu sözcükten çok üzüntüye kapılıyorlarsa, kendilerine öneririz: Lenin'in sosyal şovenler hakkında yazdıklarını okumasınlar; çünkü kanları tepelerine çıkabilir..

Ürün'ün sayın yazarları hem TKP'nin namı hesabına bizi eleştiriyorlar, yüksek perdeden atıp tutuyorlar, hem de kendilerine cevap vermemize, TKP'yi eleştirmemize tahammül edemiyorlar. Öyleyse, kendileri bu **füzuli vekil** rolünden vazgeçsinler. Belki de TKP kendini daha iyi savunur. TKP yöneticileri de eğer bu işgüzarların savunmasından hoşnut değillerse, pekâla bu füzulü vekillerin yaptıklarını reddedebilirler.

Bay Şengül de selefleri gibi tahrifat yoluna çokça başvuruyor ve bu sanatı doruğuna çıkarıyor.

Bizim, Türkiye sosyalist hareketinin **toparlanmasına** karşı duyduğumuz sorumluluk nedeniyle uzun süre Ürün ve çevresinin yanlışlarının üstüne gitmediğimizi belirtmemiz üzerine, bay Şengül şöyle diyor: «Size göre sosyal şovenlerle «sosyalist birlik» kurulabilir, öyle değil mi?»

Öyle değil Bay Şengül, herşeyi bu kadar kabalaştırmayın! Biz bir kere «sosyalist birlik için» demedik, «sosyalist hareketin toparlanması için» dedik. Biz ne zaman sosyal şovenlerle birlik yapılabileceğini söyledik? Eğer öyle düşünseydik o zaman sizinle bu tartışmaların ne anlamı vardı?. Hazır siz birlik çağrısı yapmışken biz de evet der ve bu iş olur biterdi!

Ayrıca o yazıda neden size eleştiri yöneltmek için erken davranmadığımızın başka gerekçeleri de var: «Sosyalist hareketi sağından solundan baltalayanlara, maocu karşı-devrimcilere, maceracı akımlara malzeme sağlamak istemedik,» demiştik. Bunu da kaşla göz arasında hasıraltı ediyorsunuz.

Diğer yandan bay Şengül, bu eleştirinin, «burjuvazinin her koldan Parti'ye karşı saldırıya geçtiği bir sırada» yapıldığını söylüyor. Ama bay Şengül, bu tartışmanın zamanını bizim değil, kendilerinin tayin ettiğini unutuyor. Burjuvazinin «Parti'ye her koldan saldırıya geçtiği bir sırada» siz neden burjuvazi'ye değil de bize saldırıya geçtiniz Asıl size sormalı bunu.

Kaldı ki, abartmalar ve demagojiyle bir yere varılamaz. Burjuvazinin bu dönemde ençok o dediğiniz «Parti»ye mi yoksa başkalarına mı saldırdığı tartışma götürür. Siz, DİSK ve TÖB-DER içinde yolaçtığınız olumsuzlukları ve kendi politikanızın sonucu içine düştüğünüz güç durumları burjuvazinin saldırıları olarak niteliyorsanız bu sizin bileceğiniz şey. Kimlerin burjuvaziyle ittifak politikası güderek diğer devrimci ve demokrat güçlere saldırdıkları herkesin malü-

mu. DİSK'te sosyal demokratlarla ittifak kurarak sosyalistleri tasfiye politikası güdenler kimdi? TÖB-DER'de sosyalistlerin yönetimini sabote edenler kimlerdir? Diyarbakır'da sosyalist adaya karşı burjuvazinin, karaborsacıların adayını destekleyenler kimdi? Bunları iyi bilmeniz gerekir. TKP'nin ve füzuli vekillerinin «her koldan» Özgürlük Yolu'na saldırıya geçtikleri bir dönemde Kürt sosyalistleri, demokratik yayın haklarını kullanmak için burjuvaziyle boğuşuyorladı, faşizme karşı dövüşüyorlardı, bu nedenle onların birçokları hapiste idiler, işkence görüyorlardı. Ve şimdi de öyledir. Bütün bunlara karşı hiç sesiniz çıktı mı?

Biz, yazımızda, TKP'nin kurtuluş savaşı sırasında yayınladığı bildiriyi «Türk işçilerine» diye kaleme almasını ve program önerileri arasında ulusal soruna yer vermemesini eleştirmiştik. Bay Şengül, «TKP'nin daha yeni kurulmuş olduğu, belki de Marksist-Leninist teorinin, kurucuları da dahil, henüz kaldrolarca sindirilmediği, bu nedenle 'milliyetler meselesi'nin farkında olmadığı bir an düşünülebilir...» tarzındaki sözlerimizi ele alıyor, ve ardından, Bakü Kurultayı hakkındaki zengin (!) bilgilerini aktararak «cahilliğimizi» gidermeye çalışıyor! Çocuksu bir elçabukluğu ve kurnazlık örneği. Çünkü «düşünülebilir» demek düşünülüyor demek değildir. Kaldı ki bay Şengül cümlenin devamını da elbet okumuştu: «...Ama TKP kurucularının bütün bunlardan habersiz olması düşünülemez.» Daha sonra ise yazımızda, 17 devrimi öncesi ve sonrasında Sovyetler Birliği'nde olup bitenlerden ve TKP kurucuların o zaman da ulusal soruna yabancı olmadıklarından söz edilmiştir. Bay Şengül ise, sözde bir açık yakaladığını sanırken kendisini daha da çıkmaza sokmuş, kaş yapayım derken göz çıkarmıştır. Kendisinin de itiraf ettiği gibi, bütün bunlar TKP kurucuları tarafından bilindiği halde neden program önerileri arasında ulusal sorunla ilgili bir öneri yoktur? Bu, ezilen ulusların özgürlük taleplerine sahip çıkamış olmanın bir kanıtı değil midir?

Bay Şengül de selefleri gibi, kendi durumunu kurtarmak için haksız bir şekilde Lenin'e sığınıyor, RSDİP'nin adındaki Rus sözcüğünden sözediyor, bu arada da asıl tartışma konusunu unutturmaya çalışıyor. Siz, TKP'nin ulusal sorun konusunda görevlerini yaptığını iddia ettiniz. Biz ise bunun aksini. Ve bunun için örnekler verdik. «Programın temel ilkelerinden» —ki bunu siz yazdınız— daha açık bir örnek olabilir mi? Buna karşılık RSDİP'ye sığınmaya ne hakkınız var? RSDİP'nin ulusal sorunu nasıl programlaştırdığı, bu uğurda nasıl kararlı bir mücadele yürüttüğü herkesçe bilinir.

Bay Şengül Mustafa Suphi'nin Bakü Kurultayında yaptığı konuşmadan örnek vererek durumu kurtarmaya çalışıyor. Biz elbette, burju-

vazi tarafından öldürülen Mustafa Suphi ve arkadaşlarına derin saygı duyarız. Ama burada tartışılan M. Suphi'nin kişiliği değil. TKP'nin örgüt olarak ulusal sorun konusunda görevlerini yapıp yapamadığıdır. M. Suphi'nin Bakü Kurultayında yaptığı konuşmada bu soruna değinilmiş olması TKP'nin görevlerini yapmış olduğunu kabul etmeye yeter mi? Diğer yandan, Ürün dergisi, eleştirilerimiz üzerine, güya Konya'da yapılmış bir konferansta, dört duvar arasında yapılmış bir konuşmayı yayınlayarak, TKP'nin ulusal sorun konusunda görevlerini yaptığını ıspat etmeye kalkıştı. Bunlar, Ürün'ün ulusal sorunu nasıl kavradığını, daha doğrusu kavramadığını gösteriyor. Anlaşılan o, bu konuda görev yapmış olmayı birtakım sözlerden, bildirilerden ibaret sanıyor. Bunun bir program işi olduğunu ve programın hayata geçirilmesi için ciddî, kararlı mücadeleler verilmesi gerektiğini unutuyor.

Bay Şengül, İ. Bilen'in Komintern'in bir yayınında çıkan yazısı üzerine yaptığımız eleştiriye cevap olaıak da onun Hoybun Cemiyeti üyeleriyle Diyarbakır kalesinde yattığını anlatıyor ve şöyle diyor: «İ. Bilen ve N. Hikmet'in kim olduğunu, gidin bu örgütün üyelerinden sorun. İçlerinde hâlâ hayatta olanlar var. Siz bilmiyorsanız, gelin biz sizi götürelim. 16 Hoybun örgütü üyesinin idamdan nasıl döndüğünü kendi ağızlarından dinleyin.»

İşte bay Şengül'ün cevabı böyle.. Cahil ama demagok kişilerle tartışanlar iyi bilir. Bunlar yenilgiyi asla kabul etmezler. Söylediklerinin yanlışlığı yüzlerine vurulunca hemen lafı değiştirir, daldan dala sıçrar ve adamı bıktırırlar. Bir kez Nazım Hikmet'ten burada söz etmenin gereği ne? Bu yazıyı okuyan biri, eğer tartışmanın iç yüzünü bilmiyorsa, bizim N. Hikmet'e karşı birşeyler söylediğimizi sanacaktır. Diğer yandan, biz R. Davos (İ. Bilen)in yazısında neyi eleştirmiştik? Onun, Dersim halkına karşı girişilen burjuva saldırısını alkışladığını, bunu devrimci bir hareket olarak nitelediğini, bu hareketin niteliği ve Kürt halkının yapısı hakkında bilgisiz olduğu, ya da her şeyi tersine çevirdiğini.. Verilecek cevap bu mu olmalıydı? İ. Bilen Diyarbakır kalesinde Hoybun cemiyeti üyeleriyle birlikte yatmış ve onların idamdan dönüşüne tanık olmuşsa, burjuvazinin bu insanlara ve bu arada Dersim halkına karşı giriştiği saldırıları böylesine alkışlaması mı gerekirdi?.

Bay Şengül, kendilerinin UDC çağrısına yönelttiğimiz eleştirilere karşılık olarak da Özgürlük Yolu'nda cephe konusuyla ilgili olarak çıkmış yazıları karıştırarak, «cephe çağrısı bizzat CHP'ye de yapılmalıdır» tarzındaki cümlemizi yazının bütününden soyutlayarak ele alıyor ve sözde büyük bir açık yakaladığını sanıyor.

Elbette, biz cephe çağrısının bizzat CHP'ye de yapılması gerek-

tiğini o zaman söyledik, bugün de söylüyoruz. Ama bizim cephe anlayışımızla sizinki temelden farklıdır. Biz, anti-emperyalist, anti-faşist, **demokratik** bir cephe önerdik. Cephenin temel güçlerinin CHP'nin solundaki güçler olduğunu savunduk. Bunun için «tüm sosyalist, demokratik, ilerici örgütlerin, devrimci —ilerici gençlik örgütlerinin, öğretmenlerin, meslek örgütlerinin ve diğer demokratik güçlerin— güçbirliği oluşturması» gerektiğini savunduk. «CHP'nin solunda oluşacak böylesine etkin bir güç, CHP'nin bugünkü pasifliğinden bir ölçüde sıyrılmasına, ister istemez, daha demokratik bir tavır almasına da yardımcı olacaktır,» dedik.

Yine Kürt sosyalistlerinin çıkardığı **Roja Welat** gazetesinde «UDC Tezi Neden Sakattır» başlıklı yazıda da şöyle deniyor: «DİSK'in, işçi sınıfının sendikal birliği yolunda ve en azından faşizme, emperyalizme karşı sendikaların güçbirliğini sağlama yönünde çaba göstermesini doğal ve olumlu buluruz. TÜRK-İŞ'in başındakiler ne kadar sarı, sermaye işbirlikçisi ve emperyalizmin adamı olurlarsa olsunlar, bu çağrıların yararlı olacağına, en azından TÜRK-İŞ'in tabanında yankılar yapacağına kuşku yoktur. Yine **sosyalistler ve demokratlar faşizme ve emperyalizme karşı demokratik güçbirliği, hatta cephe için CHP'ye de çağrı yapmalıdırlar.** Bu çağrıların, bu yöndeki kararlı mücadelenin de, CHP yönetiminin tavrını değiştirmese bile, CHP'nin yığınsal tabanında etkili olacağına kuşku yoktur. Ama sosyalistler ve demokratlar aynı zamanda CHP'nin ne olduğunu da unutmamalıdırlar. Bir burjuva partisi olan CHP'nin anti-emperyalist herhangi bir tavrı yoktur ve ileri yönde büyük değişmelere uğramadıkça kendisinden böyle bir tavır beklenemez de. CHP'nin aynı zamanda, ara-sıra ağzından anti-tekelci sloganlar çıksa bile, tekelciliğe karşı net bir tavrı olmadığı da açıktır. CHP salt emekçilerin gönlü hoş olsun diye bazen kendisine böyle bir hava veriyor; ama onun bir eli de tekelcilere uzanıyor. İktidar olmak için her an onların onayına başvuruyor, güvenlerini kazanmaya çalışıyor. İktidara geldiği zaman ise, bazı seçim söylevlerindeki emekçilere hoş gelen, tekelcileri ise rahatsız eden sözleri çabucak unutacağına kuşku olamaz. CHP'den anti-emperyalist ve anti-tekelci bir politika bekleyenler ve onu «ulusal burjuvazinin partisi» olarak UDC'nin köşe başına yerleştirenler kesinlikle yanılıyorlar.»

Aynı yazıda daha sonra ise şöyle deniyor: «UDC tezi, CHP'nin daha çok anti-faşist mücadele yönünden önem taşıyan sınırlı demokrat tavrını abartarak bundan yanlış bir devrimci ittifak anlayışına varıyor. Diğer yandan Kürt halkının ulusal-demokratik mücadelesini —bu en önemli ittifak unsurunu— görmezlikten gelerek cephe sorununu sakatlıyor.»

Özgürlük Yolu'nda da Cephe'nin temelde «CHP'nin solundaki güçler» tarafından oluşturulacağı açık açık belirtilmişti. Bu da sosyalist hareketin tarihi rolüne uygun düşmektedir. CHP'ye yapılacak cephe çağrısı ise, daha çok bu partinin kitle tabanını harekete kazanmak bakımından önem taşımaktadır.

Yine biz, böylesine demokratik bir cepheyi oluşturacak güçlerin, örgütlerin açık bir program ve hedefler üzerinde birleşmelerini zorunlu görmekteyiz.

Oysa Ürün ve çevresinin cephe anlayışı temelden farklıdır. UDC çıkışı, başlıca TÜRK-İŞ ve CHP yöneticilerine yönelmiş bir pazarlık karakteri taşıyordu. Bu çağrı etrafında gürültü koparanlar, CHP'nin solundaki sol örgütler, sosyalist ve demokratik güçlerle birliği sağlama gibi bir çabaya gerek duymadılar. Tersine, UDC girişimi, öteden beri, son iki-üç yıldır uyguladıkları bir taktiğin yeni ve üst bir biçimiydi: Sosyal demokratlarla ittifak yaparak soldaki rakipleri etkisiz kılmak, tasfiye etmek.

Tartışma konusu olan, cephe için CHP'ye çağrı yapılıp yapılamayacağı değil, cephe hareketinin temelde hangi güçlere dayandırılacağı, hedefleri ve CHP'ye verilen rolün niteliğidir. Kendilerini CHP kuyrukçuluğuna düşüren, sosyalist ve tutarlı demokratik güçleri bir yana iterek CHP ile kurmaya çalıştıkları ilkesiz ittifaktır, CHP'ye yakıştırdıkları «anti-emperyalist, anti-tekelci ulusal burjuvazinin partisi» rolüdür. Bütün bunları bir çırpıda hasıraltı ederek, «siz de CHP'ye çağrı yapılmalıdır demediniz mi? o halde siz de bizim gibi yaptınız» denebilir mi?

Görülüyor ki bay Şengül, bu konuda söylenenleri hiç anlamamakta, belki de anlamazlıktan gelmekte ve bile bile tahrif etmektedir.

Ürün ve çevresi, uzun süredir ki başkalarını cephe hareketine karşı çıkmakla, «bozgunculuk» yapmakla vs. suçlamaktadırlar. Elbette bu kaba bir demagojidir, gerçekleri gürültüye getirip kendini üste çıkarma çabasıdır. Onlar bu tür demagojilerle kendi sekter, yanlış politikalarını gizlemeye, kendi dar çevrelerini rahatlatmaya, iman tazelemeye çalışıyorlar. Onlar bu tutumlarıyla devrimci ve demokratik güçlerin cephe birliği yolundaki ciddi çabalarını sabote etmiş, güçleştirmişlerdir.

Sanırız bu kadarı, Bay Şengül'ün nasıl beceriksiz bir tahrifatçıdan başka birşey olmadığını göstermeye yeter. Onun, çılgınca peşpeşe sıraladığı iddiaların tümü üzerinde durmaya bu nedenle gerek yok. Bir yemeğin tuzlu olduğunu anlamak için sonuna kadar yemek gerekmez. Bay Şengül, karanlıkta şarkı söyleyen, yüksek sesle bağırıp çağırarak kendi sesinden cesaret almaya çalışan bir yiğide benziyor. Yolu açık olsun!

Strana Xebatê

Kamran BEDIRXAN

Jıyina te ne xewnek e, tu belengaztır an dewlemendtirê mirovan jî bibi; bizane ko dı destên te de jı jiyina te hêjatır û bılındtır tu tışt ni ne!

Tu xwedıyê jıyina xwe yi. Rojek dê bê û jı xwe bıpırsi: «Gelo ez dı jıyina xwe de jı bona çı tışti xebitime û mın çı pêk ani?.»

Beriya ko dema vê pırsê tê bersiva wê bêxe destê xwe, bıxebıte weke camêr dıxebıtın, ne bitenê jı bona nefsa xwe, lêbelê jı bona welatê xwe, jı bona welatiyên xwe, jı bona jın û mêr û zaroyên Kurdistanê!

Jı kırın û axaftınên te bıla ronahıyek hılavêje!

Xwe bılezine û bıxebıte!

Heke tışteki mezın jı te der e, jı qeneve hini xwendın û nivisandına zimanê xwe yê şirin bıbe û ko tu rınd hini xwendın û nivisandinê bê xelkê mala xwe, mam û pismamên xwe, heval û ciranên xwe fêri xwendın û nivisandinê bıke.

Xebata miroveki mina ava kaniyekê ye. Xebatên mirovan dıgehın hev, wek avên kaniyan û jı kombûna wan şet û robaran çêdıbın.

Rohelatê serbestiyê roniya xwe dê bavêje ser vê avê.

Ezman bê stêr na be lê çaveki dıvê lê bıgere. Guh ni ne ko na bihise ıê mirov dıvê jı bihistinê hez bıke, jı bihistına tıştine rast û carina jî tehl.

Bıxebıte, bizane ko şev zû bı ser me de tê, şev dı pey me de ye, zûka dora me dê bıgire. Jı xebatê tıştine çeleng, bıkêrhati, bıservehati hıl tên!

Hêvi rojhelatê xebatê ye.

Rastiya mezintır, dı vê dınyayê de ev e: «Xebata xwe bizane û wê pêk bine! Bıxebıte, tû ê heval û destbrayan peyda bıki, ev destê te bıgırın û jı dil bıbın arikarên te. Lı dora xwe me nêre û jı xwe re

me bêje hevalê mın,pısmamê mın na xebıte, çıre ez vi bari hılgırım? Roniya çavan bı qimet e, gıran bıha ye, wê erzan me ke, bı vê ronahıyê xebata xwe ronak û germ bıke! Dı dılê te de, dıvê hêlinên rastıyên xurt cih bığırın! Dılê xwe deyne ser sıdanê xebatê, hesın lı ser êgır û lı ser sıdanê xebatê, dıbe pola.

Kurdıstan hewcedari dılên xurt, dılên polayi ne.

Gava rasti lı ber te dıbırıqe çavên xwe tu car gırê me de, çırisk û brûskên rastıyê weke mırarıyan dê bıkevın ser xebata te. Bı çavên geş lê bınêre û bıbêje:

«Xebata, rastıya delal, dem hebûn ko hon lı mın gıran dıhatın, tehl dıhatın, lê ez nıho hevalbendê we me, tu heval bı qasi we ne şirin e.»

Keti bı xebatê radıbe, heke, kareki de, zora te hate bırın, dılşıkesti me be, tınê bı xebatê tu dıkari tola xwe hılini. Xurtiya te dı baweriya te de ye, dı dıl û destên te de ne. Hêvi zevıyek e, xebat tov û çandınıyên wê ne. Heqê te bı qasi xebata te ye, jê ne pırtır û ne jı kêmtır e. Bı dılxweşi bıxebıte, dı dema xebatê de, wek roja havinê ronak û germ be. Yê ko bı dılxweşi dıxebıte, xwedıyê xebata xwe ye, lê ye ko bı dılsari dıxebıte xulamê wê ye. Camêr jı serbestıyê hez dıkın û xwe jı xulamtıyê dûr dıxın.

Herweki, dı rojhelatê de, tirêjên rojê zora şevê dıbırın û dora dınyayê hêdi hêdi ronak û geş, çeleng û rondar dıkın, wısa jı rohnıya xebata te zora tarıyê dê bıstine, dora te ronak bıbe û bı vê ronahıyê, rê û şehreyên pêşketınê dê vebın.

Xebata xwe bızane û wê pêk bine.

Xebata pêşin, jı bona me hemiyan hinbûn e, fêrbûn e! Hinbûn û fêrbûna çı?

Hinbûn û fêrbûna xwendın û nıvisandına zmanê me, zmanê me yê delal û şirin: Zmanê Kurdi!

Brano, xwişkıno, mam û pısmamıno, xortına, zaroyıno! Heke em payedarıya Kurd û Kurdıstanê dıxwazın, heke em jı azadi û serbestıyê hez dıkın, hema destên xwe bavêjın kıtêbên kurdi û dest bı xwendın û nıvisandına kurdi bıkın.

Yên ko çûne heta heyvê, dı destpêkê de hini xwendın û nıvisandına zmanê xwe bûne. Destpêka zaninê bı Elfabê destpêdıke.

Perçeyên Bıjarte, Paris - 1971

İş Türküsü

Kamran BEDİRHAN

Senin hayatın bir düş değil; sen insanların en zavallısı ya da en zengini olsan da, bil ki, elinde hayatından daha değerli ve daha üstün bir şey yok!

Hayatın kendi elinde. Birgün gelecek, kendi kendine soracaksın: «Ben hayatım boyunca ne uğruna çalıştım ve ne yapabildim?»

Bu sorunun cevabını önceden elde etmek için, yiğitçe çalış; yalnız kendi nefsin için değil, aynı zamanda yurdun için, yurttaşların için; Kürdistan'ın kadınları, erkekleri, çocukları için!

Çalışmandan ve sözlerinden bir aydınlık doğsun!

Tez davran ve çalış!

Eğer büyük şeyler yapmak elinde değilse, hiç değilse güzel dilini okuyup yazmayı öğren ve bunu yapmayı başarınca ev halkını, amcalarını, amca çocuklarını, dost ve arkadaşlarını okuma-yazmaya alıştır.

Bir insanın çabası bir pınarın suyu gibidir. Kişilerin çabası pınarların suyu gibi birleşir ve bundan dereler, ırmaklar oluşur.

Özgürlüğün şafağı bu suyu ışıtır.

Gökyüzü yıldızsız olmaz; ama onları arayacak göz gerekli. İşitmeyen kulak yoktur; ama insan işitmeyi sevmeli, doğru, kimi zaman da acı şeyleri işitmeyi..

Çalış, gece erken gelecek üstümüze, gece ardımızdadır, çevremizi tez saracak. Çalışmaktan güzel şeyler, yararlı, üstün şeyler doğar.

Umut çalışmanın şafağıdır.

Bu dünyadaki en büyük doğru şudur: «Çalışmanın değerini bil ve onu yerine getir! Çalış; arkadaşlar, dostlar elde edeceksin; onlar elinden tutacaklar ve yürekten yardımcın olacaklar. Çevrene bakıp

da, arkadaşım, amca oğlum çalışmıyor, ben neden bu ağır yükü yükleneyim, deme. Göz ışığı değerlidir, paha biçilmez; onu ucuzlatma; bu ışıkla işini aydınlat ve zevkli yap! Yüreğinde doğrular güçlü biçimde yuva yapmalı! Yüreğini işin örsü üstüne koy; demir, ateş ve örs üstünde çelikleşir.

Kürdistan'ın güçlü yüreklere, çelik yüreklere ihtiyacı var.

Gerçek önünde parladığı zaman asla gözlerini kapatma, gerçeğin kıvılcımları ve şimşekleri, inciler gibi çalışmanın üstüne düşecekler. Parlayan gözlerle bak ve şöyle de:

«Güzel çalışma, güzel gerçek! Öyle zamanlar oldu ki bana ağır geldiniz, acı geldiniz, ama şimdi ben size dostum artık hiç bir arkadaş sizin kadar hoş olamaz.»

Düşen, çalışmayla doğrulur, eğer bir işte yenilgiye uğrarsan, karamsar olma, ancak çalışmayla öcünü alabilirsin. Senin gücün inancındadır, yüreğinde ve elindedir. Umut bir tarladır, çalışma onun tohumu ve ürünlerdir. Hakkın çalışman kadardır, ondan ne çok ne de az. Severek çalış, çalışma anında bir yaz günü gibi aydınlık ve sıcak ol. Severek çalışan işinin efendisidir, ama istemeye istemeye çalışan işinin uşağıdır. Yiğit kişiler özgürlüğü severler ve uşaklıktan uzak dururlar.

Gün doğusunda, gün ışıkları geceyi yenilgiye uğratıp dünyayı yavaş yavaş aydınlık ve canlı, güzel ve ışıklı yaptıkları gibi, senin çalışmanın ışığı da öylesine, karanlığı yenecek, çevren aydınlanacak ve bu aydınlıkla başarının yolları açılacak.

Çalışmanın değerini bil ve onu yerine getir.

İlk iş, hepimiz için öğrenmek ve alışmaktır! Neyi öğrenmek ve neye alışmak?

Kendi dilimizi, güzel ve tatlı dilimizi, Kürtçeyi okuyup yazmayı öğrenmek!

Kardeşler, bacılar, yaşlılar, gençler, çocuklar! Eğer biz Kürt halkının ve Kürdistan'ın yaşamasını istiyorsak, eğer biz özgürlüğü seviyorsak, hemen Kürtçe kitapları elimize alıp Kürtçe okuyup yazmaya başlayalım.

Aya kadar gidenler, başlangıçta kendi dillerini okuyup yazmasını öğrenmişler. Okumanın başlangıcı ise alfabeyle başlar.

Seçme Parçalar, Paris - 1971

Feodalizmden Sosyalizme Geçişin Öyküsü:

Şıvanê Kurd(*)

— Bizim de inancımız ve dağlarımız var... —

Mehmet DALLIKAVAKLI

Şıvanê Kurd, Kürt edebiyatının ülkemizde yayımlanan sayılı ürünlerinden biri. Türkiye'de ve benzeri ülkelerde süregelen ırkçı-şoven politikalar, Kürt halkına dilini, kültürünü işleme olanağı vermediğinden, bu ulusun edebiyatını yaratması, yaşatması ve geliştirmesi işlevi de alabildiğine sekteye uğradı. Halkın yarattığı sözlü ürünlerde, yazıya geçme olanağı bulamıyınca zamanla yokolma tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Hatta belirli bir dönem belleklerde yaşatılan bu ürünlerin de büyük bir bölümü ya bütünüyle yokoldu, ya da geniş çapta değişmiş olarak günümüzde yaşarlığını sürdürüyor.

Kısaca, gerici, ırkçı, şoven, asimilasyoncu politikalar, bir edebiyata kastedegeldi yıllar yılı.. Öyle görünüyor ki, sorun, ancak Türkiye toplumunun gerçekten demokratikleştirilmesiyle çözümlenecek. Yoksa Kürt edebiyatı doğal doğrultusunu bulup gelişmeyecek, olgunlaşamayacak. Bu edebiyat, sözlü ürünler düzleminde kalacak ve Kürt halkı Türkçeleştirilmiş söz, folklor ve kültür değerleriyle karşımıza gelecek. Ve böylece gerçek bir edebiyatın gerçekleştirilmesi önlenmiş olacak. Kuşkusuz sorun çözümlenmediği sürece de, bu durum, insanlığa ve emekçilere karşı işlenmiş bir suç olarak kalacak...

Şıvanê Kurd (Kürt Çoban), anı, uzun öykü ve belgesel roman özelliklerini taşıyan bir kitap. Kuşkusuz yazarı **Ereb Şemo,** daha çok kendi yaşam öyküsünü ve çevresinde gelişen olayları anlattığı için bir anılar toplamı niteliğinde bu kitap. Kitabın türü ne olursa olsun, 1917

Ekim Devrimi öncesinde ve sonrasında Kafkasya'da olup bitenleri kronolojik bir sıra içerisinde verdiği, feodal koşullarda yaşayan Kürt toplumunun sosyalizme geçişini sergilediği için Şıvanê Kurd'a, **«feodalizmden sosyalizme geçişin öyküsü»** gözüyle bakabiliriz.

Kitabın Türkçe çevirmeni, ilk kez 1935 yılında Tiflis'te yayımlanan Şıvanê Kurd için şöyle diyor: «Ereb Şemo, bu kitapta kendi yaşam öyküsünü vermektedir. Çobanlıktan halk önderliğine, üniversitede öğretmenliğe uzanan ilginç bir çizgi izleyen, çetin, çilelerle dolu bu öykünün çevresinde o, göçebe Kürt yaşamının son derece ilginç yanlarını, 17 Devrimi öncesi ve sonrasında Kafkasya'da olup bitenleri, Kürt toplumunda aşiretten sosyalizme değişimi, sade, tatlı bir dille anlatmaktadır.» (s. 129)

Son derece ilkel, sert, amansız, çetin bir yaşamla yola çıkan Ereb Şemo, bugün Sovyetler Birliği'ndeki genç kuşaklarca «korkunç bir masal» olarak nitelenebilecek bir toplumsal yaşam tablosu seriyor önümüze. Doğayla ve başka toplumsal katmanlarla boğuşma, didişme içinde geçen bir yaşam. «Yaşamımızda, vahşi yerlerde, her an ölüm tehlikesiyle karşı karşıyaydık. Sürüyü kurt saldırısından, hırsız çetelerinden, kar yığınlarında boğulmaktan ve yuvarlanan taşlardan korurduk. Bazan koca kayalar, dağların tepesinden gümleyerek yuvarlanır ve önlerine ne çıkarsa derelere sürüklerlerdi. (...) Her zaman ölümden bir parmak uzaktaydık.» (s. 154)

Bununla da bitmiyor göçebe Kürt aşiretlerinin zorlu yaşamı. Feodal ilişkilerin egemen olduğu Kafkasya yöresinde Kürtlerin güçlükleri yalnız doğadan gelenlerle bitmiyor, onların güçlüklerinden bir bölümü de ötekitoplumlardan, ilişkilerinden kaynaklanıyor: «... Öğretmen, mektubunda benim Kürt olduğumu söylemişti. Herhangi bir utanç duymadan, garip bir canavarı seyreder gibi, tepemden tırnağıma kadar beni süzüyorlardı.» (s. 142)

Şıvanê Kurd'da, göçebe ve yerleşik Kürt topluluklarının yaşam serüvenleri gerçekten ilginç yönleriyle veriliyor. Bu serüvenleri doğrudan yaşayan, gözleyen, algılayan, duyumsayan **Ereb Şemo,** sosyalist dünya görüşüyle olaylara yaklaşınca ilginç bir nitelik kazanıyor anıları. Yazar, anılarını Kürt töreleri ve folkloruyla da besleyerek daha da renklendiriyor, Bu yanıyla kitap Kürt folkloru açısından da önem taşıyor.

Şıvanê Kurd'un asıl önemli yanı, Sovyetler Birliği'nde sosyalistleşme sürecini aşama aşama göstermesidir bence. Bu arada sosyalist devrimin gerçekleştirilmesi yolunda karşılaşılan güçlükler, verilen iç savaş ana çizgileriyle ve en çetin yönleriyle sergileniyor. Yazar özellikle Kürt toplumunun sosyalizme geçişini anlatırken, ilginç gözlem-

lere yer veriyor. Sözgelimi göçebe Kürt aşiretlerinin, Ekim Devrimi'nin gerçekleştirildiği 1917 yılında hâlâ bir devrim olduğunun ve Çarlığın yıkıldığının farkında olmayışları; Ermenistan'da sovyet düzeninin kuruluşunun üzerinden dört yıl geçmiş olmasına karşın Kürt köylü ve göçebelerinin hâlâ eskisi gibi aşiret usulüyle yaşıyor olmaları gerçekten ilginçtir. Ve Kürt aşiret reisleri, beyleri, şeyhleri, malsahipleri ve mollalarıyla verilen uzun kavgalardan sonra Ereb Şemo, Lenin'in şu mesajını Kürt emekçilerine ulaştırıyor: **«Lenin, Kürt ulusunun özgür olmasını, mutluluk içinde yaşamasını ve ağalardan, beylerden, zenginlerden kurtulmasını istiyor...»** (s. 207)

Ve 1925'te tüm göçebe yurtlarında Sovyetler seçiliyor ve Kürtler sosyalizme geçiyor.

(*) **Ereb Şemo** (Çev: M. Kaya): **Şıvanê Kurd** (Kürt Çoban); Özgürlük Yolu Yayınları, 1977

tan-da
kitap-poster-dergi-kaset dağıtımı

TOPLU İSTEKLERDE YÜZDE 25 İNDİRİM YAPILIR.

İsteme Adresi: Başmüsahip Sok. Tan Apt. 10/2
Cağaloğlu - İSTANBUL

Benim Komutanım Vicdanımdır

Rasul Gamzatov, şair. Dağıstanlı,
Lenin Ödülü sahibi halk şairi Rasul Gamzatov, SSCB'de büyük ün kazanmıştır. Kitapları (40'tan fazladır) pekçok yabancı dile çevrilmiştir.

Benim halkım, yani dağlık Kafkasya bölgesi Dağıstan halkı binlerce yıldır yaşıyor. Ama, ancak 1917'deki Ekim Sosyalist Devrimi'nden sonra kendi devletine kavuştu. Dağıstanlı yurttaşlarım, Sovyet ülkesi uluslarından oluşan büyük aileye katıldılar. Öteki halklar gibi bu büyük aileye kendi ulusal geleneklerini, kültürlerini ve emeklerini getirdiler. Bu, basit bir şeyden öte küçük halktan bir insanın, büyük tarihsel bir insan topluluğunun yani Sovyet halkının bir parçası olması nedeniyle kendisini «küçük» hissetmekten vazgeçmesi demekti.

... Bazan bana, güçlü Rus edebiyatının benim şair sesimi örtüp örtmediğini soruyorlar. Yanıtlıyorum: Kuşkusuz, hayır! Sovyet dönemimiz, tüm ülke halklarının kültürlerinin yeniden doğup geliştiği bir dönemdir. Çok uluslu Sovyet edebiyatının gücü özellikle onun pekçok dillere, seslere ve renklere sahip olmasından ileri gelmektedir. Bu özellik onu zenginleştirmekte, daha çeşitli ve renkli hale getirmektedir.

Ülkenin yirmi dilinde iyi ve çeşitli birçok kitap yayınlandı. Zamanın ilerici düşünceleriyle dolu herhangi bir ulusal kültürün mutlaka enternasyonalist bir anlam kazanacağı görüşündeyim. Günümüzde ulusal onur duygusu, yüce enternasyonalizm ruhu olmaksızın düşünülemez.

Ben küçük bir Kafkas halkının dilinde konuşuyorum ve yazıyorum. Yazdığım zaman da bunu yazanın bir Avar, Dağıstanlı olduğunu ve daha sonra kuşkusuz bunu benim —Rasul Gamzatov'un yazdığını herkesin bilmesini isterim. Ancak bir Sovyet şairi olduğumu, çok uluslu Sovyet halkının bir temsilcisi olduğumu da bir an olsun unutmam. Dağıstan ve tüm Sovyetler ülkesi benim iki annemdir. Ve nasıl bir kartal uçarken iki kanadından hangisinin daha gerekli ve de-

ğerli olduğunu düşünemezse ben de aynı şekilde hangi annenin benim için daha değerli olduğunu bilemem.

Ülkemizde şiir yıldızları her biri tek başına ve hem de hepsi birarada parlar. Onları birleştiren nedir? Sanırım, herşeyden daha çok şairlik ilkesi. Benim için bu, zamanın gölgesi değil, ışığı olmaktır.

Sanatçı, yaratıcı kişiliğini halkla birleşerek kazanır. Şairi şair yapan, tiplerle düşünme ve uyaklarla konuşma yeteneği değil, çağdaşlarının acısını ve sevincini anlama becerisidir. Şairin yüreğinde insanlara bağlılık duygusu yaşamalı, insana yardım etme isteği tutuşmalıdır.

... Yurttaşlarımın yazgısını anlamaya çalışırken ister istemez Ekim Devrimi'nin halkıma neler kazandırdığı üzerinde düşündüm.

Köyümüzün yakınında tüm Dağıstan'dan geçen bir yol uzanır. Çocukluğumuzda birbirimizle yarışarak bu yola kadar koşar ve geri dönerdik. Bu yolun devamını kimse bilmezdi ve ilerilere gitmek hiç kimsenin aklına gelmezdi —dünyamız onunla sınırlanmıştı. 60 yıllık Sovyet yönetiminde Avarlar büyük bir yol katettiler. Önceleri Kafkasya'nın dar boğazları arasında sıkışıp kalmış olan bir halkın önünde dünyanın geniş ufukları açıldı. Devrim öncesinde, babam, şair Gamzat Tsadasa'nın adı sadece dağlarda bilinirdi. Şimdiyse onun şiirleri yalnız ülkemizde değil, yurt dışında bile tanınıyor.

Dağıstan'da Ekim Devrimi'nden sonra meydana gelen değişiklikler gerçekten hayret uyandıracak şekildedir. Nüfusun %95'inin karacahil olduğu bir yerde bugün 1500'den fazla genel tahsil veren okul, 5 yüksek okul bulunuyor ve her üçüncü kişi okuyor. Dağıstan'da hiç bir zaman tiyatro oyuncuları olmamıştı, bugün ise burada birkaç tane ulusal tiyatro çalışıyor. Dağıstan dans topluluğu «Lezginka», çeşitli ülkelerde çok başarılı gösteriler yaptı. Nüfusları yirmi-otuz bini geçmeyen, Tatlar, Nogayetsler, Tabasaranlar gibi Dağıstan'ın en küçük halk topluluklarının bile kendi ana dillerinde radyo yayınları, gazeteleri ve edebiyatları var.

Henüz kabul edilmiş olan yeni Sovyet Anayasası, tüm SSCB halklarının kendi kültürü üzerindeki hakkını bir kez daha doğruladı. ABD'nin topraklarını ellerinden aldığı Kızılderililer aynı hakka sahip mi, acaba? Bununla birlikte Okyanus'un ötesindekiler ülkemi sık sık çeşitli ulusların özgürlüklerini çiğnemekle suçluyorlar, ülkemde yaşayan halkların dostluğunu kuşku altına koyuyorlar.

Yanıt olarak bir öykü anlatacağım. Hitlercilerle savaş yıllarında ağır yaralı ve silahsız sekiz Sovyet askeri faşistler tarafından tutsak edilmişti. Zalimler askerlere uzun süre işkence etmişler ve hiç bir şey elde edemeyince içlerinden birine, şimdi Sovyetler Birliği Kahramanı olan Dağıstanlı Magomed Abdulmanapov'a şöyle çıkışmış-

lardı: «Onlar Rus, sen onlar için yabancısın. Ne diye susuyorsun?» Asker şu yanıtı vermişti: «Biz hepimiz bir tek ananın-vatanın çocuklarıyız. Biz hepimiz Sovyet insanlarıyız»...

Gerçek bir şairin yazgısı halkın yazgısından ayrılamaz. İşte bu nedenle başkalarından daha çok bir şair öncelikle yurttaş olmak zorundadır. Şiirin yüce yurttaşlık görevi dışardan telkinle anlaşılmaz. Bu, adalet düşüncelerine bilinçli bir hizmettir.

Şiirde izlediğim yön ele alınırsa ben lirik bir şairim. Başlıca konularım vatan ve aşktır. Yaşam, nasıl ki lirik olmazsa yurttaşlık duygusu da olmayacağı gibi yurttaşlık duygusunun olmadığı yerde de liriğin olamayacağına inandırdı beni. Geçenlerde Meksika'da bulunduğum sırada, bana, denizde «Kadın Adaları» diye adlandırılan adalar olduğunu anlattılar. Yolda romantik bir şeyler göreceğimi düşünerek bu adalara gittim. Ama herşey basit ve korkunç göründü. Evet, bu gerçekten de kadınlar adasıydı. Çünkü tüm erkekler bir fırtınada denizde kaybolmuş ve yalnız kadınlar kalmıştı. Kendi gözlerimle gördüğüm, başka korkunç «kadın adaları» aklıma geldi (bunları «ölüm adaları» diye de adlandırabiliriz). Bunlar, Alman faşizmine karşı yapılan savaşın kadınların tümünü babalarından, kocalarından ve oğullarından yoksun bıraktığı Belorusya köyleriydi.

Lirik şiiri yurttaşlık duygusundan, aşkı savaştan arındırmak mümkün müdür?

Benim devletim, bundan böyle gezegenimizde «ölüm adalarının» olmaması için herşeyi yapıyor. Dünyamızı nükleer savaş tehdidinden korumak için elinden geleni yapıyor. Şiir, barış uğundaki savaşımda bir silâhtır aynı zamanda. Şair, barış ve savaş yıllarında daima hizmette bulunmalıdır. Şairin komutanı, vicdanı, ideolojik inançları, halkı önündeki sorumluluk duygusu olmalıdır. Şair kendi yolunu kendi çizer. Ben tüm yaşamımla ve yaratıcılığımla vatanımın manevi ve ahlâkî sınırlarını, barış, iyilik, adalet sınırlarını kötülüğün ve nefretin gücünden korumayı şairin kutsal görevi olarak görüyorum.

Bu yazı APN ajansından alınmıştır.

Inê Can

Eskerê BOYİK*

Kuliyê berfê danine
Ser serê te, inê can,
Her yek keserê tine
Ewladê te, inê can.

Te çetinayi zef ditin,
Berf û baran, inê can,
Pişta te ça peyakim
Barê giran, inê can.

Êdi mezin im iro,
Tu yi min ra, inê can,
Bextê min ra tu giro
Ruh i min ra, inê can.

İro berf e û pûs e
Ser serê te, inê can,
Ka destê te ramûse
Eskerê te, inê can.

★

Wedê nava çiya
Kona nabinim,
Çiya usa wala, usa melil in.

Wedê ber kaniya,
Zerya nabinım,
Kılamê wana usa zelil ın.

Wedê mêrga da
Keriya nabinım,
Mêrge betreng ın.

Wedê dengê,
Bılûrê nayê,
Çıyayê bê deng ın.

Kılama mın jı
Minani çiyê ye,
Bê xeml e, wedê
Kofiya kurdê ne ser wê ye.

★

Kulyê nazık,
Kulyê berfê,
Nerm dıbarın
Têne erdê.

Usa qerqaş,
Usa amın,
Mina têlê
Porê dıya mın.

Tên dıpêçın,
Çiya, banyê mın,
Ku ber sermê
Necemıdın.

★

Nava dewra da
Kurd hini çiya bûye,
Hini çetnaya
Dırba û pıya bûye...

De, kurd bengyê
Azayê bûye,
Azay ji zulma
Dewra ravyayi
Li serê çiya bûye...
Kurd ji cem we bûye...

★

Çiyayê kurda bilind in
Ça kolozê kalê kurd,
Min ra usa ew rind in
Çimk-koloze navê kurd...
Kurdo, kubi-kiderê
Qedrê koloz rind bigre,
Nav xireta çiyayê me
Serê xwe bilind bigre...
Ku çiya bêjin şirê me
Lao, li te helalbe...

★

Her teyredek hêlûna xwe hiz dike,
Erş ezmana, dor berê xwe hiz dike,
Her xezalek çiya banyê xwe hiz dike,
Stara xwe, şikevta xwe hiz dike,
Her merik zimanê xwe hiz dike,
Dinyayê û welatê xwe hiz dike,
Ji te çiqas ez razi me dilê min
Wedê divên
Ev dila ji Kurdistanê hiz dike..

★

Ez zanim Kurdistanê çêbe,
Azayi beyraqa wê be,
Edilayi tfaqa wê be.

Ez zanım Kurdıstanê çêbe.
Tavê qelema wê be,
Çevê alemê lê be,
Ez zanım Kurdıstanê çêbe.
Lawê kurd-egitê wê be,
İro be, yanê sıbe be,
Ez zanım Kurdıstanê çêbe!

★

Ez û tu hev
Dûr ın- dûr,
Bırinê te
Kûr ın-kûr,
Te dıbırın
Sinor-sûr.

Ax ew sûr
Dılê mın da
Bûne şûr...

Kengê wê bê
Eşq, azaya
Teyê nûr?

★

Kılam evda ra heval-hogır e,
Kılam hın şewat, hın ji agır e,
Wextê medeyi, kılam guman e,
Wextê eşqi, kılam xudan e,
Kılam merya ra dın û iman e,
Kılam merya ra derd û derman e,
Wextê bengiyi, kılam hêsır e,
Wextê dılsari, kılam agır e,
Ki bê kılam e — baxçê bê gul e
Ewi bê iman, ewi bê dıl e.

★

Wexta têyi çiyayê me
Mina kanya zelal be,
Dılsax û helal be,
Mina cewa nes be,
Bı henek û bes be.
Mina qeya pıya be,
Ber çetnaya çiya be.
Çıyaê te hızkın.

★

Kalke mın nava çiya da,
Mina qeya sert bûye,
Mina cewa zelal,
Mina kanya merd bûye.

Ruhê wi nazık bûye,
Şıveta kulilkê çiyê,
Kevır, kuçık dıhelın,
Wextê ku ew dıstıre.

Hêrsa wi mina ewra
Bırûsk dıde bı qırçin,
Wextê eşqê dıbe ça-
Ezmanê sayi, şin.

Ber tevê (tavê) qımıliye
Lê xeyset va xemılye
Kalkê mın nava çiya da
Mina çiya bılınd bûye.

★

Kalıkê mın xweli padıkır
Jı cot,
Vedıgerıya û mın ra dıgot:
«Sal derbaz dıbın, lao,
Temya mın te ye,

Rokê ji tê bınhêri,
Kalko tune ye.
Hinbe zıman û xeysetê xwelyê,
Ku bina kal û bavê me te bê»
...Sala kalkê mın xwe ra bır,
Û iro ez sekınime vır
Ber xeta xwelyê,
Û jê
Bina kalkê mın tê...

* Eskere' Boyik helbestvaneki Kurdên Sovyetiyê ye. Ev helbest jı pırtûka wi KULİLKÊ ÇİYA (Erivan, 1972) hatıye standın.

Anneciğim

Eskerê BOYİK*

Kar taneleri konmuş
Başına, anneciğim,
Her biri ah çekiyor
Çocukların, anneciğim.

Çok güçlükler gördün,
Kar, yağmur, anneciğim,
Sırtından nasıl indireyim
Bu ağır yükü, anneciğim.

Artık büyüdüm bugün,
Benimlesin, anneciğim,
Bahtıma ağlıyorsun
Bana ruhsun, anneciğim.

Bugün karlı-dumanlı
Senin başın, anneciğim,
Ver de elini öpsün
Asker'in, anneciğim.

★

Artık dağlarda
Çadırlar görmüyorum,
Dağlar öylesine boş, öyle kederli.

Artık çeşme başlarında
Sarışınlar görmüyorum,
Türküleri öylesine cansız.

Artık çayırlarda
Sürüler görmüyorum,
Solgun çayırlarda.

Ve kaval sesi artık
Gelmiyor kulağıma,
Dağlar sessizliğe gömülü.

Türkülerim de
Dağlar gibidir,
Öylesine renksiz,
Başında Kürt kofisi yok.

★

Nazlı taneler,
Kar taneleri,
Yumuşacık yağıp
Toprağa düşüyorlar.

Öylesine emin,
Öylesine aklar,
Saçlarının teli gibi
Annemin.

Gelip sarıyorlar
Dağlarımı, tepelerimi,
Soğuktan
Donmasınlar diye.

★

Çağlar boyunca
Kürt dağlara alışmış,

Güçlüklerine
Geçitlerin-patikaların.

Ve Kürt özgürlüğe
Tutkun olmuş,
Geçip giden dönemin
Zulmünden uzak
Dağ başlarında olmuş...
Kürt de sizinle olmuş...

★

Kürt dağları uludur
Kürt kolozu* gibi,
Öylesine güzeldirler bana
Çünkü Kürtler kolozlarıyla anılır...
Ey Kürt, nerede olursan ol
Kadrini iyi bil, kolozun
Koruyucu dağlarımızın arasında
Başını dik tut...
Öyle ki dağlar sana desin, oğul,
Südümüz sana helal olsun...

* **Koloz:** Kürt erkeklerinin giydiği geleneksel başlık.

★

Her kuş yuvasını sever,
Göğü, enginleri, çevresini sever,
Her geyik dağını, taşını sever,
Korunağını, mağrasını sever,
Her insan dilini sever,
Dünyasını, ülkesini sever,
Senden ne kadar razıyım yüreğim!
Diyorlar ki
Bu yürek de Kürdistanı seviyor...

★

Biliyorum, Kürdistan kurtulacak,
Özgürlük bayrağı olacak,
Adalet dostu olacak.
Biliyorum, Kürdistan kurtulacak.
Güneş kalemi olacak,
Dünyanın gözü onda olacak,
Biliyorum Kürdistan kurtulacak.
Kürdoğlu onun yiğidi olacak
Bugün olsun, ister, yarın olsun
Biliyorum Kürdistan kurtulacak!

★

Benle sen birbirimizden
Uzağız - uzak,
Yaraların
derindir-derin,
Seni bölüyor
Sınırlar-surlar.

Ah o surlar
Yüreğimde
Hançer olmuşlar...

O aydınlık
Aşka, özgürlüğe
Ne zaman varacaksın.

★

Türkü insana dost-arkadaştır,
Türkü biraz ateş, biraz yangıdır,
Bekleyişlerde, türkü umuttur,
Sevgi zamanı, türkü tanrıdır,
Türkü insana din ve imandır,
Türkü insana dert ve dermandır,
Tutkulu anlarda, türkü gözyaşıdır,
Kederli anlarda, türkü ateştir,

Türküsüz insan gülsüz bahçe gibidir
O, inançsız ve gönlü boş biridir.

★

Dağlarımıza geldiğin zaman
Pınarlar gibi duru ol,
İyi yürekli ve dürüst ol.
Irmaklar gibi canlı,
Şen-şakacı ol.
Kayalar gibi dimdik ol,
Güçlükler önünde dağ ol.
Dağlar seni sevecekler.

★

Atam dağlar arasında,
Kaya gibi sert olmuş,
Irmaklar gibi duru,
Pınarlar gibi mert olmuş.

Ruhu incelmiş onun,
Dağ çiçekleri gibi,
Dağ-taş erir
O türkü söylerken.

Öfkesi bulutlar gibi
Şimşek çakar gürleyerek,
Ve sevda zamanları sanki-
Pırıl pırıl gökyüzü, mavi.

Güneşlerde kavrulmuş
Ama onurla süslenmiş
Atam dağlar arasında
Dağlar gibi yücelmiş.

★

Dedem toprağı temizlerdi
Çift sürerken,
Ve dönüp bana şöyle derdi:
«Yıllar geçip gider, evlat,
Sakın unutma,
Bir gün bakarsın ki,
Göçüp gitmiş dede.
Toprağın huyunu-suyunu öğren ki
Baba-dedemizin kokusu sana sinsin»
...Ve yıllar dedemi alıp götürdü,
Şimdi burda bir başımayım
Sürülen toprağın önünde,
Ve ondan
Atamın kokusu geliyor...

* Eskerê Boyik Sovyet Kürt şairlerindendir. Bu şiirler onun **Dağ Çiçekleri** (Erivan, 1972) adlı şiir kitabından alınmıştır.

ROJA

WELAT

BİXVÎNE!
BİDE XWENDİN!
OKU! OKUT!

İsteme Adr.: Sümer Sok. Beyaz Apt. 12/2
Demirtepe - ANKARA

özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

15 Lira